

ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ

PODKLADOVÉ ANALÝZY PRO PŘÍPRAVU SZP V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2021+

Specifický cíl C: Zlepšení pozice zemědělců v hodnotovém řetězci.

Ing. Iveta Bošková, Ph.D.
a kolektiv autorů odboru Agrární trh

Praha, 31. 10. 2019

Autoři:

Ing. Iveta Bošková, Ph.D.: kap. 1 až 10

Ing. Ilona Mrhálková“ spolupráce na kap. 2

Ing. Josefina Menzlová: spolupráce na kap. 5 a 6

Ing. Kristýna Kličková: spolupráce na kap. 5 a 6

Ing. Martin Plášil, Ph.D.: spolupráce na kapitole 6

draft

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ARZ	Asociace regionálních značek
ASZ	Asociace soukromých zemědělců
BRC	British Retail Consortium – certifikace standardů bezpečnosti potravin
BSE	Bovinní spongiformní encefalopatie (nemoc šílených krav)
CPV	Ceny průmyslových výrobců
CZV	Ceny zemědělských výrobců
ČBS	Český bramborářský svaz
ČSÚ	Český statistický úřad
ČSV	Český svaz včelařů
ECB	European Central Bank
EIP	Evropské inovační partnerství (Evropský informační projekt)
EK	Evropská komise
EP	Evropský parlament
EZZF	Evropský zemědělský záruční fond
EZFRV	Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
GfK	Mezinárodní společnost zaměřená na výzkum trhu
GLOBALGAP	Integrované standardy zemědělského zabezpečení
HHI	Herfindahl-Hirshmanův index
HM	Hovězí maso
CHOP	Chráněné označení původu
CHZO	Chráněné zeměpisné označení
IFC	Mezinárodní potravinářské standardy
IPKB	Integrovaná produkce konzumních brambor
IPZ	Integrovaná produkce zeleniny
KDŘ	Krátké dodavatelské řetězce
KLASA	Národní značka kvality
MO	Mezioborová organizace
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
NACE	Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)
NACE 10	Klasifikace ekonomických činností - Výroba potravinářských výrobků
NV	Nařízení vlády
OI	Odvětvové intervence
OP	Organizace producentů
OPR	Operační programy
OZEL	Sektor ovoce, zelenina
PRV	Program rozvoje venkova

RP	Regionální potravina
SC	Spotřebitelské ceny
SOP	Sdružení organizací producentů
SOT	Společná organizace trhů
SISPO	Svaz pro integrované systémy produkce ovoce
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
TC AV ČR	Technologické centrum Akademie věd ČR
VCS	Dobrovolná podpora vázaná na produkci
VS	Vnitrostátní strategie
ZUČM	Zelinařská unie Čech a Moravy

draft

Obsah

Seznam použitých zkratek	3
1. Analýza stávajících/navrhovaných právních předpisů EK/ČR a pravděpodobné nastavení směrů a cílů SZP	6
2. Stanovení skutečného problému, na který má politika reagovat Co je skutečným problémem, na který má/by měla politika v rámci jednotlivých dílčích cílů reagovat?	8
3. Mechanismus a příčiny problému	23
4. Závažnost problému	24
5. Řešení v rámci nástrojů SZP, které lze uvažovat v nových návrzích SZP	25
6. Míra stávajícího řešení problému	34
7. Detailnější posouzení vlivu předpisů	48
8. Jak by se situace vyvíjela bez zavedení příslušných intervencí?	48
9. SWOT analýza	49
10. PŘEHLED a zdůvodnění POTŘEB	50
Příloha I	84
Shrnutí zhodnocení Vnitrostátní strategie ČR pro udržitelné operační programy organizací producentů sektoru ovoce a zeleniny	84
Příloha 2	100
Shrnutí Vyhodnocení programu podpor ve vinohradnictví a vinařství v ČR	100
Příloha 3	103
Shrnutí Vyhodnocení podpor včelařských programů	103
Příloha 4	104
Hlavní nákupní místa vybraných skupin potravin	104
Příloha 5	106
Porovnání CZV, CPV a SC v odvětví mléka, vepřového a drůbežího masa.	106
Příloha 6	109
Formáty prodeje výrobců s regionální značkou ARZ	109

1. ANALÝZA STÁVAJÍCÍCH/NAVRHOVANÝCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ EK/ČR A PRAVDĚPODOBNÉ NASTAVENÍ SMĚRŮ A CÍLŮ SZP

Dokumenty

- Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady z 1. 6. 2018, COM(2018) 392 final (dále „Nařízení“) ve znění dalších úprav
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU (EU) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty, v platném znění
- NV č. 282/2014 Sb. o některých podmínkách k provádění společné organizace trhu v odvětví mléka a mléčných výrobků
- Nařízení vlády č. 314/2016 Sb. o uznávání organizací producentů a sdružení organizací producentů k provádění společné organizace trhu s vybranými zemědělskými produkty a o změně nařízení vlády č. 282/2014 Sb., o některých podmínkách k provádění společné organizace trhu v odvětví mléka a mléčných výrobků
- NV č. 318/2008 Sb. o provádění některých opatření společné organizace trhu s ovocem a zeleninou
- Zákon č. 97/1996 Sb. o ochraně chmele
- NÁVRH ZPRÁVY o návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v potravinovém řetězci (COM(2018)0173 – C8-0139/2018 – 2018/0082(COD)) Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova (Legislativa v přípravě)
- Zákon č. 395/2009 Sb. - Zákon o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití
- Zákon č. 50/2016 Sb. - Zákon, kterým se mění zákon č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití

Problematiku přímo upravuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU (EU) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty. Nařízení obsahuje zejména nástroje k řízení společného trhu EU v situacích závažného nesouladu poptávky s nabídkou (veřejné intervence a podpory soukromého skladování pro vybraná odvětví); režimy podpory vybraných odvětví na základě operačních programů organizací producentů: (ovoce a zelenina; víno;; chmel); zlepšení přístupu k potravinám (program Ovoce, zelenina a mléko do škol), pravidla pro uznané organizace producentů a pravomoc přijímat výjimečná opatření na podporu trhu v období závažných výkyvů trhu. Na národní úrovni navazuje NV č. 282/2014 Sb., o některých podmínkách k provádění společné organizace trhu v odvětví mléka a mléčných výrobků a NV č. 318/2008 Sb., o provádění některých opatření společné organizace trhu s ovocem a zeleninou.

Část stávajících nástrojů SOT má nárazový charakter a řeší výjimečné situace na trhu (tržní intervence, pravomoc přijímat výjimečná opatření), zatímco jiné nástroje mají systematický charakter (podpory na

základě operačních programů, podpory uznaným organizacím producentů nebo zlepšení přístupu k potravinám např. školní programy). Na zlepšení pozice zemědělců v hodnotovém řetězci míří zejména zmíněné systematické nástroje. Současná pravidla v Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU (EU) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013 umožňují finanční podporu prostřednictvím operačních programů vybraným odvětvím, a to v odvětví ovoce a zeleniny, vinařství, oliv, chmele a také včelařství, přičemž podpora do sektoru včelařství není realizována formou operačních programů. V dalších sektorech upravuje citované nařízení doporučené a přípustné mechanismy činnosti a působnosti organizací producentů, neumožňuje však jejich finanční podporu. Navrhované „Nařízení“ rozšiřuje možnost finančních odvětvových podpor na základě operačních programů na další sektory: obiloviny, rýže, cukr, sušená krmiva, osiva, chmel, olivový olej, len a konopí, banány, dřeviny, hovězí maso, mléko, vepřové maso, skopové maso, vejce, drůbeží maso a bourec morušový. Ke „Zlepšení postavení zemědělců v hodnotovém řetězci“ je možno z navrhovaného „Nařízení“ rovněž využít intervence k podpoře krátkých dodavatelských řetězců v rámci obecného typu intervence „Spolupráce“.

Indikátory za oblast zlepšení pozice zemědělců v hodnotovém řetězci

Tab 1 a Ukazatele dopadu a ukazatele výsledku

Posouzení výkonnosti politiky (víceleté) – DOPAD		Výroční přezkum výkonnosti – VÝSLEDEK
Specifické cíle EU	Ukazatele dopadu	Ukazatele výsledku (pouze na základě intervencí podporovaných v rámci SZP)
Zlepšovat postavení zemědělců v hodnotovém řetězci	I.8 Zlepšovat postavení zemědělců v rámci potravinového řetězce: přidaná hodnota pro prvovýrobce v rámci potravinového řetězce	R.10 Lepší organizace dodavatelského řetězce: podíl zemědělců účastníků se podporovaných seskupení producentů, organizací producentů, místních trhů, krátkých dodavatelských řetězců a režimů jakosti
		R.11 Koncentrace nabídky: podíl hodnoty produkce uváděné na trh organizacemi producentů s operačními programy

Pramen: návrh „Nařízení“

Tab. 1 b Ukazatele výstupu

Obecný typ intervence	Ukazatele výstupu (podle intervence)
Spolupráce	O.24 Počet podporovaných seskupení/organizací producentů
	O.28 Počet jiných skupin spolupráce
Odvětvové programy	O.33 Počet organizací producentů, které zřídily provozní fond / operační program
	O.34 Počet propagačních a informačních opatření a sledování trhu
	O.35 Počet opatření k zachování/zlepšení podmínek včelařství

Pramen: návrh „Nařízení“

Tab 2 Ukazatele kontextu

Ukazatel C.11	<p>UKAZATEL I.8 Zlepšovat postavení zemědělců v hodnotovém řetězci:</p> <p>Přidaná hodnota zemědělské produkci v potravinovém řetězci.</p>
Název indikátoru	<p>Hrubá přidaná hodnota (HPH)</p> <p><i>Za odvětví, za region, v zemědělství a pro primární producenty</i></p>

Pramen: návrh „Nařízení“

2. STANOVENÍ SKUTEČNÉHO PROBLÉMU, NA KTERÝ MÁ POLITIKA REAGOVAT CO JE SKUTEČNÝM PROBLÉMEM, NA KTERÝ MÁ/BY MĚLA POLITIKA V RÁMCI JEDNOTLIVÝCH DÍLČÍCH CÍLŮ REAGOVAT?

Zemědělci jsou spolu s dodavateli vstupů výchozím článkem zemědělsko-potravinářské vertikály. Zemědělci určují výchozí kvalitu finálního produktu – potravin určených ke konzumaci. **K zachování kvality, kterou zemědělci vyprodukují, k jejímu navýšení a k jejímu uplatnění na trhu potřebují zemědělci navazující články vertikály.** Postavení zemědělců v hodnotovém řetězci je dáno zejména strukturou vertikály, tedy jejím kvalitativním a kvantitativním charakterem. Struktura vertikály, včetně jejích kvalitativních znaků, tedy určuje, do jaké míry se promítá zemědělská produkce na konec vertikály a do jaké míry se společně vytvořená kvalita zpětně odráží od konce vertikály k zemědělcům ve formě ocenění jejich produktu. Další text se zabývá problematickými místy ve vertikále, které postavení zemědělců v hodnotovém řetězci znesnadňují. Byly identifikovány tři problematické okruhy. Již z prvního okruhu, vysoké koncentrace prodeje na konci hodnotového řetězce, je zřejmé, že postavení zemědělců je velmi obtížné. Návrh nařízení SZP umožňuje podpořit aktivní přístup ke zlepšení pozice zemědělců, ale s ohledem na situaci, která je popsána níže, lze očekávat spíše dílčí kroky vedoucí ke zlepšení než radikální změnu.

U výrobců, kteří se aktivně nezapojují do odbytu svých výrobků, ať kapitálově či organizačně, rozhodují o úspěšné realizaci jejich produkce u konečného článku vertikály (spotřebitele) subjekty navazujících sektorů. Zemědělství výrobci se pak stávají příjemcem ceny a dalších podmínek prodeje s omezenou možností tlumit tržní selhání a jejich negativní dopady do ekonomiky zemědělských podniků. Společnost pak saturuje případné nepříznivé ekonomické výsledky důchodovými podporami zemědělcům, které však neřeší podstatu problému.

Problém je souhrnně identifikován v návrh textu směrnice Evropského parlamentu a Rady o nekalých obchodních praktikách. „Počet a velikost subjektů se v různých fázích zemědělského a potravinového řetězce liší. Rozdíly ve vyjednávací síle souvisejí s různými úrovněmi koncentrace subjektů a mohou umožňovat nespravedlivé uplatňování vyjednávací síly pomocí nekalých obchodních praktik. Nekalé obchodní praktiky jsou mimořádně škodlivé pro malé a střední subjekty v zemědělském a potravinovém řetězci. Zemědělství výrobci, kteří dodávají prvotní zemědělské produkty, jsou často malé nebo střední podniky“¹.

Funkční a spravedlivá organizace trhů patří mezi hlavní cíle Strategie pro růst Ministerstva zemědělství České republiky do roku 2030 (dále jen Strategie). Podle dokumentu trh zemědělských komodit výrazně ovlivňují vztahy ke zpracovatelským podnikům, a to zejména k prvním zpracovatelům. Jejich produktivita je ve srovnání s vyspělejšími zeměmi EU podstatně nižší a přenáší se často do nižších CZV nakupované suroviny. Zemědělci v těchto podmínkách hledají jiné cesty odbytu své produkce, včetně vývozu suroviny, formování jiných segmentů trhu („krátkých řetězců“) či vertikál v nově se rozvíjejících podnicích holdingového typu. Na straně zemědělců je však relativně malá rozvinutost odbytových organizací prvovýrobců s výjimkou několika dobře fungujících (MZe, 2016).

Problém zlepšení pozice zemědělců v hodnotovém řetězci lze strukturovat do několika okruhů, které jsou propojeny a vzájemně se ovlivňují.

- 1. Dominantní vliv obchodních řetězců z pozice maloobchodního odběratele a s tím související tržní nedokonalosti (asymetrická cenová transmise, diktát odběratelských podmínek).**
- 2. Nízká míra sdružování zemědělských výrobců při odbytu navazujícím článkům.**
- 3. Absence diferenciacie produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality zapojujících prvovýrobce k prosazení výrobků ve spotřebitelských preferencích.**

1. Dominantní vliv obchodních řetězců z pozice maloobchodního odběratele a s tím související tržní nedokonalosti (asymetrická cenová transmise, diktát odběratelských podmínek).

Maloobchod je silně koncentrován a podmínky odběru převažující části zemědělských a potravinářských produktů na úrovni maloobchodu jsou podle informací dodavatelů ve většině případů určovány z pozice síly.

- Na úrovni maloobchodu dominuje v ČR pouze několik skupin obchodních řetězců. Maloobchodní trh ČR se vyznačuje vysokou koncentrací, která se přibližuje situaci v západoevropských zemích. V roce 2017 dosáhl tržní podíl moderního trhu celkem reprezentovaný 8 největšími obchodními řetězci (Kaufland, Lidl, Ahold, Tesco, Makro, Penny Market, Billa a Globus) 70,6 % (GFK Czech, 2017), v roce 2018 nepatrně vzrostl na 67,4 % a v roce 2019 již činil 69,7 % (odhady Skála a Šolc s.r.o., 2020). Vzhledem k vývoji před 5 lety se

¹ Návrh textu směrnice Evropského parlamentu a Rady o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v potravinovém řetězci (COM(2018)0173 – C8-0139/2018 – 2018/0082(COD)) Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova.(Legislativa v přípravě.)

podíl moderního obchodu na trhu celkem navýšil o 3,0 p. b. Vůči obchodním řetězcům neexistuje adekvátní vyjednávací síla.

- Vůči vysoké koncentraci maloobchodu neexistuje adekvátní vyjednávací síla. Jak potvrzuje Strategie (MZe, 2015), významné rozdíly ve vyjednávací síle mezi smluvními stranami v rámci potravinového řetězce mohou vyústit do zneužívání ekonomické síly a do uplatňování nekalých obchodních praktik, s dopady zejména na dodavatelské články řetězce.
- U vybraných odvětví, kde došlo k měření, byla identifikována asymetrická cenová transmise. Asymetrický přenos cen byl potvrzen v sektoru mléka a mlékárenských výrobků (Bošková a kol., 2017)², vepřového masa a drůbežního masa (Rudinskaya, 2017)³.

Podle výsledků výzkumu společnosti GfK Czech⁴ byly v roce 2017 velkoformátové prodejny obchodních řetězců (hypermarket, supermarket, diskont) hlavním nákupním místem potravin v závislosti na sortimentu pro 70 až 90 % spotřebitelů (masa pro 72 %, uzenin pro 85 %, sýrů pro 87 %, pečiva pro 78 % a ovoce a zeleniny pro 90 % spotřebitelů). Podíly se za uplynulých pět let zvýšily u jednotlivých sortimentních skupin o 3 až 5 p. b. Jedná se o poslední dostupné údaje, nová studie z roku 2019 „Shopper GfK“ tyto informace nezahrnuje.

Průzkum nákupních zvyklostí z hlediska formátů prodejen byl proveden rovněž kolektivem autorů ÚZEI⁵. Sběr dat proběhl formou dotazníkového šetření, konkrétně metodou CAWI, tj. prostřednictvím online dotazování v říjnu 2019. Dotazník byl vytvořen pracovníky ÚZEI.

Průzkum byl proveden na reprezentativním vzorku spotřebitelů pro ČR. Respondenty byli hlavní či vedlejší nákupčí domácností, kteří byli vybráni na základě kvótního výběru, tak aby reprezentovali sociodemografickou strukturu obyvatel ČR 18+. Shrnutí odpovědí je uvedeno v grafu 2. Výsledky jsou v souladu se zjištěním průzkumu GfK. Hypermarkety a supermarkety i diskontní prodejny vykazují vysoké procento nákupčích, a podíl spotřebitelů, kteří zde nikdy nenakupují je 0 %, resp. 4 %. Podíl nenakupujících v ostatních (menších) formátech je s výjimkou specializovaných prodejen vyšší. Nicméně u menších formátů se u určité části spotřebitelů jeví možnost zvýšení objemu jejich nákupů, pokud by se zlepšila jejich dostupnost nebo pokud by zde dostali více informací o výrobcích. V případě farmářských trhů a nákupů

² Tematický úkol 3/4206/2017 – výstup září. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha; 2. Interní výzkumný projekt č.1114/2017. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha; 3. Tematický úkol 3/4206/2018 – výstup září. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha

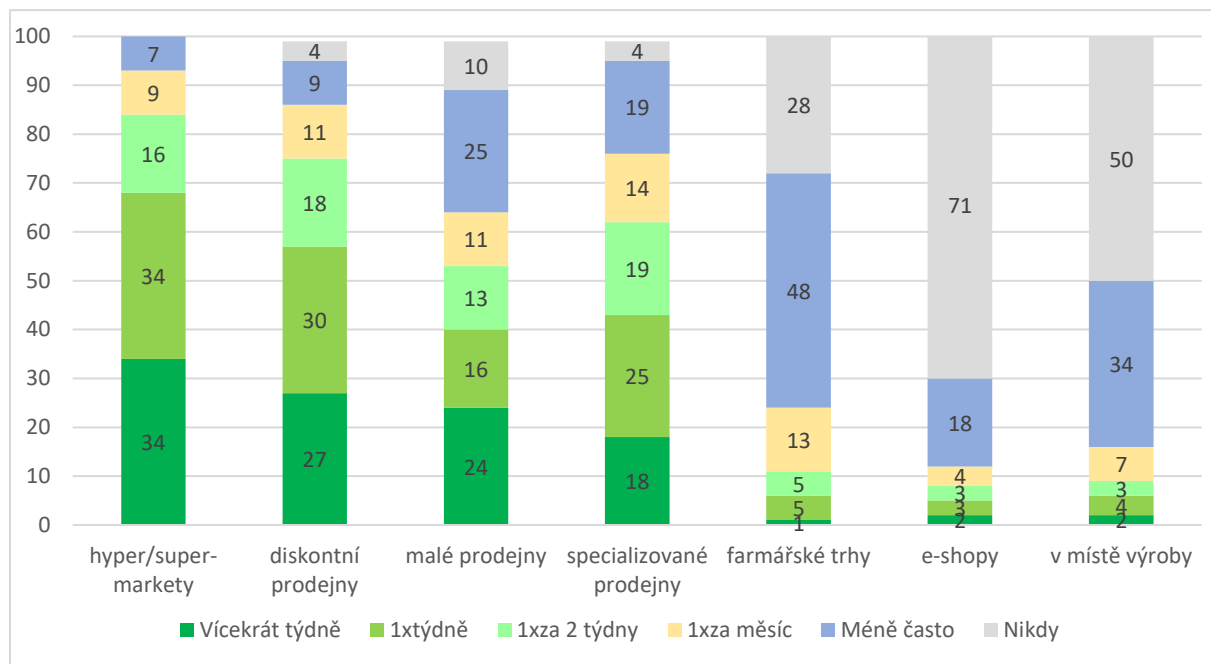
³ Analýza cenové transmise byla provedena na časové řadě CZV mléka, CPV másla, CPV mléka polotučného, CPV Eidamu, SC másla, SC mléka polotučného a SC Eidamu v letech 2006 až 2016. Tyto výsledky platí pro obě úrovně komoditního řetězce, tedy pro vztah CZV a CPV i pro vztah CPV a SC. V případě vepřového masa a výrobků z vepřového masa byla analýza provedena na časové řadě za léta 2006-2016 u CZV jatečných prasat, CPV vepřové kýty, CPV šunkového salámu, SC vepřové kýty a SC šunkového salámu. *U drůbežního masa se analýza prováděla na časové řadě CZV kuřat jatečných, CPV a SC kuřat kuchařských. Určitým omezením bylo to, že nebylo možné provést analýzu na výrobcích s vyšší přidanou hodnotou z důvodu absence cen těchto výrobků*

⁴ Studie „Shopping Monitor 2018“, GfK Czech, prosinec 2017

⁵ TU 66/2019 – *Kupní chování spotřebitele: segmentace trhu a vnímaná kvalita vybraných druhů potravin. Kolektiv autorů ÚZEI.*

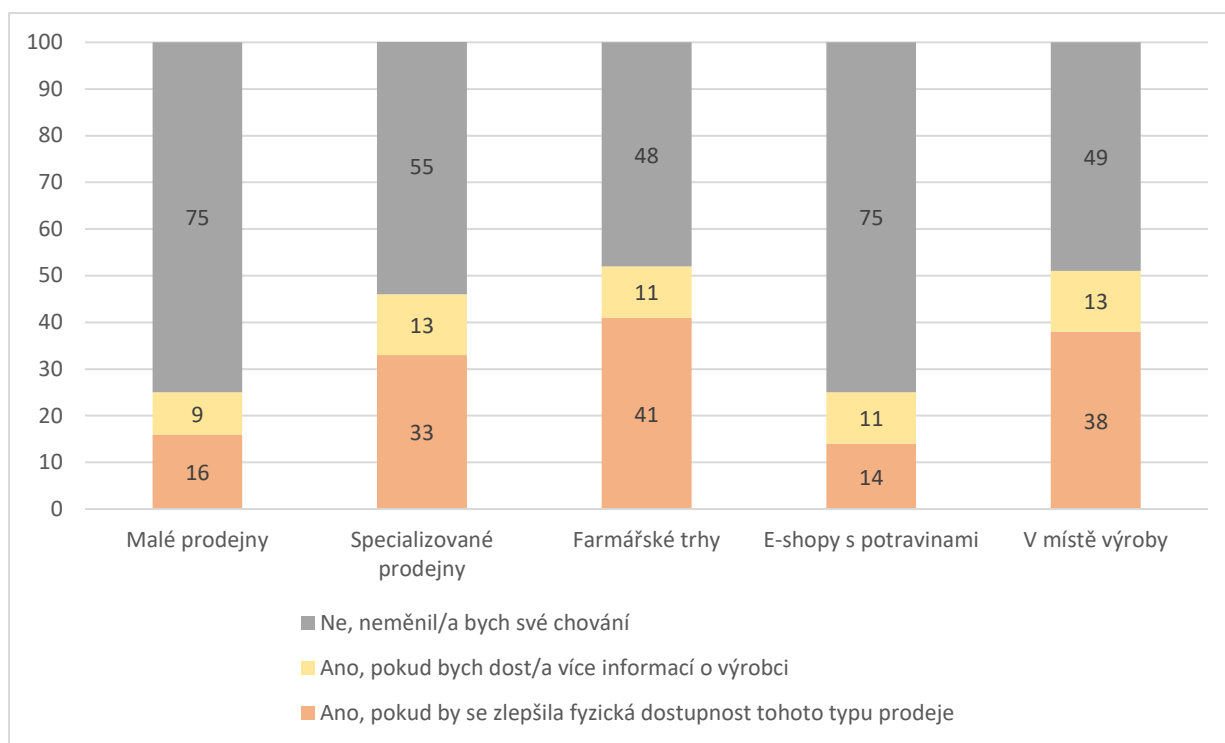
v místě prodeje takovou ochotu deklarovalo 51 %, resp. 52 % spotřebitelů. U specializovaných prodejen ochotu vyjádřilo 46 % spotřebitelů (graf 2). Budování alternativních prodejních sítí by tak dle deklarace spotřebitelů u části nákupčích našlo odezvu ve zvýšení objemu jejich nákupu.

Graf 1 Odpověď spotřebitelů na otázku “ Jak často nakupujete potraviny na následujících místech?”

Pramen: ÚZEI, TU 66/2019.

Graf 2 Odpověď na otázku “ Zvýšila byste objem nákupů v uvedené formě prodeje za uvedených podmínek?”

Pramen: ÚZEI, TU 66/2019.

Měření tržních selhání v transmisi cen vykázala následující výsledky.

Výzkum v odvětví mléka prokázal, že **reakce ceny v navazujícím článku vertikály na cenu předchozího článku je větší v případě cenového růstu než v případě cenového poklesu**. To znamená, že pokud odběratelům vzroste nákupní cena, zvyšují svou prodejní cenu více, než ji snižují v případě poklesu dodavatelské ceny. Dalším zjištěním analýzy cenových transmisí v odvětví mléka je zjištění, že **přenos CZV na CPV je neelastický**. To je v souladu s běžnou praxí, kdy CZV v podstatě určují odběratelé (zpětně po vyhodnocení úspěšnosti prodeje). O cenovém vyjednávání lze hovořit zřejmě jen v případě prodeje přes silné odbytové organizace.

V případě vepřového masa a výrobků z vepřového masa výzkum prokázal, že v případě růstu ceny je reakce ve většině případů výraznější. Asymetrie cenového přenosu byla identifikována i pomocí odhadu modelu korekce chyby (VEC model), ve kterém složka korekce chyby ukázala na **neidentickou rychlost návratu** k rovnovážnému stavu v **případě rostoucích či klesajících cen**. Obchodníci a zpracovatelský průmysl reagují na zvýšení ceny rychleji a s větším rozsahem (SC a CPV se změni o více jednotek), než na snížení ceny. Analýza elasticit cenových transmisí naznačuje, že v případě vepřového masa (vepřové kýty) přenos cen probíhá v **nabídkovém směru** (od obchodníka k zemědělci a od zpracovatele k zemědělci). V tomto případě úroveň tržní ceny neurčují zemědělci, ale obchodníci a zpracovatelé.

U drůbežního masa se analýza prováděla na časové řadě CZV kuřat jatečných, CPV a SC kuřat kuchařských. Určitým omezením bylo to, že nebylo možné provést analýzu na výrobcích s vyšší přidanou hodnotou z důvodu absence cen těchto výrobků. I v případě drůbeže a drůbežního masa reakce CPV na kladnou

změnu CZV a reakce SC na kladnou změnu CPV (zvýšení ceny) je výraznější než reakce na zápornou změnu (snížení ceny).

Dominantní vliv obchodních řetězců se nepodařilo eliminovat. **ALTERNATIVNÍ FORMY PRODEJE** v podobě **MALO-FORMÁTOVÝCH PRODEJEN A JINÝCH MÍST** dle GfK (2017) ustoupily obchodním řetězcům; jako hlavní nákupní místo je dle citovaného zdroje uvádí 10 % až 30 % spotřebitelů.

Prodej formou **KRÁTKÝCH DODAVATELSKÝCH ŘETĚZCŮ (KDR)** je vhodný pro malé a střední podniky⁶. Segment KDR není datově podchycen tak, aby bylo možné konstatovat, do jaké míry se podílí na prodeji potravin v ČR a zda dochází k jeho rozvoji. Dílčí informace lze vyvodit z různých zdrojů.

Tab 4 Obrat v odvětví NACE 10 zpracování potravin

			2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	% 19/10
Čistý obrat za účetní období (tis. Kč)	celkem	mil. Kč	292	301	312	312	311	310	298	308	312	332	113,8
	malé podniky	mil. Kč	66	64	63	72	65	63	63	62	61	84	128,3
	střední podniky	mil. Kč	114	125	126	131	135	136	125	129	130	118	103,3
	MSP	mil. Kč	180	188	188	204	200	199	188	191	191	202	112,4
Podíl na obratu odvětví	malé podniky	%	22,4	21,2	20,0	23,2	20,9	20,3	21,2	20,1	19,7	25,3	112,9
	střední podniky	%	39,2	41,4	40,2	42,1	43,5	43,7	42,0	41,9	41,5	35,6	90,8
	MSP	%	61,6	62,7	60,2	65,3	64,5	64,0	63,2	62,0	61,2	60,9	98,8

Pramen: MPO

a) Dle databáze ČSÚ a MPO se **malé a střední podniky** v oboru NACE 10 (zpracování potravin) podílely na celkovém obratu odvětví NACE 10 v roce 2010 celkem 61,6 % a v roce 2019 celkem 60,9 %. Pro splnění podmínky KDR by však prodej spotřebitelům musel probíhat již přímo ze zpracovatelského podniku. To lze v případě středních podniků předpokládat ve velmi omezeném rozsahu a v případě malých podniků nelze odhadovat.

Prodej nezpracovaných produktů přímo ze zemědělského podniku, zmíněná databáze nepodchycuje.

b) Výzkum ÚZEI a TC AV ČR⁷ (Bošková, Ratering, 2018) byl zaměřen na držitele Regionální značky udělované Asociací regionálních značek (ARZ) s dotazy mimo jiné směřovanými na spolupráci při prodeji regionálních výrobků. Osloveno bylo všech 430 držitelů značky pro potraviny. Z více než třetiny (160) navrácených odpovědí je zřejmé, že všichni respondenti se vejdou do kategorie malých a středních podniků a 83 % dokonce do kategorie mikropodniků (u 42 % respondentů se na výrobě podílí jen jedna až dvě osoby a u dalších 41 % respondentů maximálně deset osob). **Prodej formou KDR je u držitelů značky ARZ (většinou mikropodniky) velmi obvyklý**; 86 % respondentů prodává ve

⁶ Z vymezení podpory EK na vytvoření a rozvoj KDR je zřejmé, že podpora se týká pouze dodavatelského řetězce, který zahrnuje maximálně jednoho zprostředkovatele mezi zemědělcem a spotřebitelem.

⁷ Bošková, I., Ratering, T. (2018). Do Consumers and Producers Benefit from Labels of Regional Origin?: The Case of the Czech Republic. In Matsumoto, S. and Otsuki, T. (Eds), *Consumer Perception of Food Attributes*, (Chapter 14, in press), 1st ed., Boca Raton, FL, USA: CRC Press. ISBN-10: 1138196843.

vlastní provozovně, 40 % ve specializované cizí prodejně, 49 % na farmářských trzích a 26 % přes internet s vlastním závozem. Do řetězců dodává jen 10,6 % respondentů⁸.

c) **SPOLUPRÁCE při prodeji formou KDŘ** je podle citovaného výzkumu ÚZEI a TC omezená, ale existuje. V uvedeném souboru využívá celkem 36 % respondentů prodejnu jiného regionálního výrobce, 10 % spolupracuje různými formami (nákupem surovin, společnou účastí na akcích, společnými výrobky, marketingem apod.) a necelá 4 % spolupracují v dopravě. Téměř dvě třetiny (62 %) respondentů však nespolupracují při výrobě a prodeji svých výrobků s nikým.

d) Dílčím poznatkem rovněž je **ČERPÁNÍ PODPOR Z PRV NA SPOLUPRÁCI ÚČASTNÍKŮ KDŘ**. Dle údajů SZIF k 16. 7. 2020 bylo celkem zaregistrováno 18 žádostí o dotaci, z toho u 12 žádostí byla ukončena administrace a jen 6 žádostí v administraci zůstalo. Podepsaná dohoda byla pouze u dvou žádostí. Nečerpání podpor však neznamena neexistenci spolupráce. K rozvoji KDŘ by měla přispívat také operace 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů, která je součástí specifického cíle B.

e) Dílčím poznatkem je rovněž rozvoj **POČTU SCHVÁLENÝCH FARMÁŘSKÝCH TRŽIŠŤ**. Počet tržišť se do roku 2016 zvyšoval (s výjimkou roku 2013), ale dynamika jejich růstu v posledních letech klesala. V roce 2017 došlo k meziročnímu poklesu schválených farmářských tržišť na 287, stejný počet tržišť byl i v roce 2018. V roce 2019 došlo po zpřesnění evidence v odborném informačním systému SVS k meziročnímu nárůstu počtu tržišť (329).

Tab 5 Počet schválených farmářských tržišť^{*)}

Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Počet	232	302	254	285	292	300	287	287	329

*) Údaj o počtu tržišť, kde vykonávala dozor SVS ČR, rok 2019 - zpřesněna evidence v odborném informačním systému (OIS) SVS

Pramen: Státní veterinární správa

Dalším dílčím poznatkem pro podchycení alternativních forem prodeje je **PŘÍMÝ PRODEJ ZE ZEMĚDĚLSKÉHO PODNIKU**. V odvětví mléka jsou podíly velmi nízké. V roce 2014 činil podíl přímého prodeje ze zemědělského podniku na množství mléka dodaného ke zpracování jen 0,41 % a do roku 2017 se zvýšil jen na 0,52 %. V roce 2018 dosáhl podíl 0,57 %. Dle databáze SVS ČR je k 15. 7. 2020 registrováno 237 výrob pro přímý prodej mléčných výrobků, k tomuto datu byla SVS schválena registrace pro 177 mléčných automatů a 4 automaty na mléčné výrobky. Schválení a registraci pro přímý prodej syrového mléka ze dvora má od SVS k červenci 2020 celkem 616 subjektů. V odvětví mléka bylo k 31. 12. 2018 evidováno z 1 512 producentů dodávajících prvnímu kupujícímu (odbytové organizaci a/nebo zpracovateli) a 427 producentů přímého prodeje, což je 28,2 %. V roce 2019 klesl počet na 1 473 producentů dodávajících prvnímu kupujícímu a naopak počet producentů přímého prodeje vzrostl na 502, tj. což je 34% podíl

⁸ Držitelé mohli uvést více forem prodeje.

2. Organizace prvovýrobců a odbytová sdružení, které by zvyšovaly tržní sílu zemědělců vůči zpracovatelskému sektoru, jsou ve většině odvětví formální nebo nefungují vůbec.

Organizace prvovýrobců a odbytová sdružení, které by zvyšovaly tržní sílu zemědělců vůči zpracovatelskému sektoru, jsou v podstatě jen v sektoru ovoce a zeleniny a mléka.

Sdružování v prvovýrobě však nemůže zachránit úspěšnost řetězce, pokud se v něm nachází další neefektivní článek. V ČR je v porovnání se sousedními zeměmi (zejména s Německem a Rakouskem) nižší výkonnost zpracovatelského průmyslu⁹, která je důsledkem produkce výrobků s nižší přidanou hodnotou, záporného salda zahraničního obchodu, nedostatku pracovních sil a jejich nízké produktivity. Objem výroby zpracovatelského průmyslu je ovlivněn možnostmi uplatnit své produkty na tuzemském či zahraničním trhu. Rozhodující pro odbyt potravinářských výrobků je poptávka, a to jak nadnárodních řetězců, akceptující požadavky spotřebitelů, tak dovozových zemí. Pro výrobce potravin z toho plyne nutnost přizpůsobit výrobu náročným požadavkům obchodních řetězců. Jde zejména o zajištění dostatečného objemu nabídky, plynulosti dodávek, stabilní kvality a odpovídajících cen výrobků. **Pozici domácích zemědělských výrobců v hodnotovém řetězci tak zlepšuje zahraniční zpracovatelský průmysl s nabídkou vyšších CZV a poptávka ze zahraničí jim dodává tržní sílu proti domácímu zpracovatelskému průmyslu.**

Zakládání organizací producentů a zvyšování účasti producentů v organizacích producentů vedou ke zvyšování koncentrace v oblasti prodeje zemědělských výrobků. Hodnoty koncentrace na jednotlivých stupních výrobně spotřební vertikály jsou důležitým, nikoliv však výhradním ukazatelem tržní síly (a postavení zemědělců). Je nutné brát v úvahu též zejména kvalitativní prvky organizací producentů, též např. jejich regionální rozložení a další rysy. Nicméně v další části jsou uvedeny kvantitativní data koncentrace vybraných odvětví, která poskytují alespoň výchozí pohled z hlediska rozložení sil ve vertikále.

KONCENTRACE VÝROBY A PRODEJE VE VYBRANÝCH ODVĚTVÍCH¹⁰.

Mléko

Koncentrace prodeje mléka se vlivem několika málo uznaných organizací výrobců téměř vyrovnala koncentraci zpracovatelů. Přesto je podle ukazatele HHI koncentrace v prvovýrobě, prodeji i zpracování na nízkém stupni. Hodnoty HHI¹¹ ukazují, že až po zpracování se na trhu nevyskytuje subjekt s výraznou převahou. Na trhu tedy neexistuje vyvažující síla vůči maloobchodu.

⁹ Tematický úkol 3/4206/2018 – výstup září. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha;

¹⁰ Dle dostupnosti dat.

¹¹ Pro měření koncentrace v odvětví mléka byl zvolen Herfindahl-Hirshmanův index (HHI). HHI nabývá hodnot $0 < HHI \leq 10\,000$. Pokud na trhu působí mnoho firem s velmi malým tržním podílem, blíží se HHI nule a jedná se o dokonalou konkurenci. Pokud je naopak $HHI = 10\,000$, je na trhu monopol. Uzančně se stupně koncentrace posuzují podle mezních hodnot: $HHI < 1000$ = nízká koncentrace; $1000 \leq HHI < 2000$ = střední koncentrace; $2000 \leq HHI$ = vysoká koncentrace (Bauer, 2015).

Tab 6 Vývoj koncentrace výroby a zpracování mléka podle Herfindahl-Hirschmanova indexu (HHI)

	HHI		Počet subjektů (n)			Objem mléka (tis. t)		
	2011	2016	2011	2016	2019	2011	2016	2019
Koncentrace prvovýroby	15	17	2 320	1 794	1473	2 735,60	3 064,9	3034
Koncentrace prodeje mléka	469	517	77	70		2 623,7	2 963,1	
Koncentrace zpracování mléka	624	613	38	42		2 366,2	2 525,0	

Pramen: vlastní výpočty na základě dat SZIF

V organizaci prodeje syrového mléka bylo v roce 2017 ze 75 registrovaných prvních kupujících celkem 29 odbytových družstev. V roce 2019 bylo registrováno 69 prvních kupujících, z toho 27 odbytových družstev. Část odbytových družstev je současně uznanými organizacemi producentů. V souladu s nařízením EP a Rady (EU) č. 261/2012 ze dne 14. března 2012 působilo v roce 2017 v ČR 19 uznaných organizací producentů mléka a v roce 2019 se jejich počet nezměnil. Prostřednictvím uznaných organizací producentů bylo v roce 2017, resp. v roce 2019 prodáno 64 % resp. 72,2 % množství dodaného k dalšímu zpracování. Největší objem prodeje v roce 2017, resp. 2019 zprostředkovala tři družstva¹² v celkové výši 37,1 % objemu ke zpracování. Prodej zbylého množství (26,8 % objemu, resp. 31,6 %) byl zprostředkován 26, resp. 24 odbytovými družstvy (MZe, 2018, b; MZe, 2020). Z dat SZIF je zřejmé, že jejich podíly se v roce 2016 pohybovaly okolo 6,6 % u čtvrtého největšího družstva a od 2,7 % až k podílům blízcím se nule u ostatních. Vliv malých odbytových organizací na vyrovnání tržní síly na trhu s mlékem je velmi diskutabilní.

Společná organizace trhu však umožňuje výrazně vyšší koncentraci prodeje, než reálně fungovala na trhu v roce 2017 a v předchozích letech, ze kdy jsou dostupná data, a to prodej až 33 % národní výroby jedním sdružením výrobců. Byl proveden teoretický výpočet, který simuloval navýšení prodáváného množství největší uznané organizace výrobců na maximální povolené množství mléka (33 %) na úkor neorganizovaných zemědělských výrobců. Taková organizace prodeje by zvýšila HHI na hodnotu 1 585, což je střední stupeň koncentrace. Vzhledem k tomu, že HHI zpracovatelů má hodnotu **613**, tedy v kategorii nízké koncentrace, **simulovaný prodej mléka organizacemi producentů by s hodnotou HHI 1 585 byl již značně silnou protiváhou zpracovatelů¹³.**

Zelenina

Struktura zelinářských podniků se během let mění. V posledních letech dochází ke koncentraci produkce zeleniny u větších výrobců a k ukončení pěstování menších producentů, kteří nejsou napojeni

¹² Mlékařské hospodářské družstvo JIH, Mlékařské hospodářské družstvo Střední Čechy a dále Morava, mlékařské odbytové družstvo

¹³ Herfindahlův-Hirschmanův index nabývá hodnot $0 < HHI \leq 10\,000$. Pokud na trhu působí mnoho firem s velmi malým tržním podílem, blíží se HHI nule a jedná se o dokonalou konkurenci. Pokud je naopak $HHI = 10\,000$, je na trhu monopol. Hodnota $HHI < 1000$ je považována za nízkou koncentraci, hodnota $1000 \leq HHI < 2000$ za střední koncentraci, a hodnota $2000 \leq HHI$ za vysokou koncentraci.

na mezinárodní maloobchodní řetězce. Větší pěstitelé jsou většinou specializováni na produkci určitých druhů zeleniny. Mají nakoupené speciální vybavení a vybudovány modernější skladovací prostory. Menší zelináři se specializují spíše na prodej ze dvora a farmářské trhy. V České republice také hraje velkou roli samozásobení. Podle odhadů ZUČM bylo v roce 2019 cca 13,0 % z celkové produkce vypěstované zeleniny u nás určeno pro vlastní spotřebu. K 31. 1. 2019 bylo registrováno celkem 22 uznaných organizací producentů pro odvětví ovoce a zeleniny. Podíl produkce obchodované organizacemi producentů dosahoval v roce 2016 a 2017 téměř 40 %, v roce 2018 dosáhl 43,6 %. Se započtením produkce samozásobitelů dosahoval v roce 2018 podíl produkce organizací producentů zhruba 39,8 %.

Tab 7 Vývoj počtu pěstitelů tržní zeleniny v ČR

ha	Počet pěstitelů										
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
100,1 - a více	23	22	23	19	20	21	21	29	32	30	30
50,1 - 100	22	23	22	20	21	20	20	17	17	23	20
30,1 - 50	36	35	36	21	19	19	21	24	20	30	25
20,1 - 30	17	18	19	23	24	23	23	15	28	27	19
10,1 - 20	34	33	33	44	46	45	43	48	43	54	40
5,1 - 10	46	43	43	45	42	43	57	55	59	68	66
1-5	79	77	74	77	75	75	143	134	145	213	147
ostatní	220	211	216	220	219	217	170	180	177	165	12*
CELKEM	477	462	466	469	466	463	498	502	521	610	359

Pramen: ZUČM

Poznámka: V roce 2019 došlo ke změně metodiky šetření.

Tab 8 Vývoj produkce uvedené organizacemi producentů a celkové produkce ČR – ovoce a zelenina

Ukazatel	MJ	průměr 2009- 2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Produkce uvedená na trh OP	tis. t	131,40	143,43	146,21	212,59	216,22	243,65	246,87	254,46
Produkce ČR	tis. t	579,70	532,90	551,10	619,20	648,30	617,50	630,20	583,1
Podíl produkce členů OP/ČR	%	22,7	26,9	26,5	34,3	33,4	39,5	39,2	43,6

Pramen: výpočty ÚZEI dle SZIF

Chov skotu - hovězí maso

Přestože největší počty zvířat z celkového počtu chovaného skotu v ČR jsou evidovány v podnicích s chovy čítajícími více než 1 000 ks (tj. více než 46 % zvířat), pomocný výpočet HHI¹⁴ ukazuje, že koncentrace chovu skotu je velmi nízká. Koncentrace zpracovatelských podniků s porážkou skotu byla v roce 2010 také velmi nízká. Do roku 2015 se hodnota HH indexu sice mírně zvýšila, ale stále se nacházela hluboko pod hranicí 1000. To znamená, že dosud není v ČR žádný subjekt s výraznou převahou počtu poráženého skotu, a ani v odvětví hovězího masa neexistuje vyvažující síla vůči maloobchodu.

¹⁴ Pomocný výpočet na základě velikostních skupin

Tab. 9 Vývoj koncentrace chovu skotu a jatek, počet poraženého skotu podle indexu HHI

Ukazatel	HHI ¹ index v %			Počet subjektů chovů resp. jatek			Počet chovaných resp. poražených zvířat v ks		
	2010	2016	2017	2010	2016	2017	2010	2016	2017
Koncentrace skotu	6,5	6		17 204	18 564	18 218	1 517 198	1 655 567	1 673 540
Porážka jat. skotu	363	455	478	191	184	184	277 987	260 056	244 058

¹⁾ Pomocný výpočet na základě velikostních skupin.

Pramen: výpočet ÚZEI podle dat ČSÚ – porážky hospodářských zvířat,

Nízké hodnoty HHI u zpracovatelů odrážejí „neusazenou“ tržní pozici potravinářů. Nejsou velcí ani malí, velké maloobchodní řetězce mají nad nimi vyjednávací převahu a na jiné/malé tržní kanály rychleji nereagují. Malé tržní kanály jsou často rychleji obsazovány KDR.

Tab. 10 Struktura podniků s chovem skotu celkem v ČR v roce 2019 (údaje k 31.12.)

Chovatel	Počet chovatelů	Stavy skotu celkem za skupinu	Počet skotu na podnik v ks	Podíl skotu na chovatele z celkového počtu v %	Podíl chovatelů z celkového počtu v %
1 - 10 ks	9 454	34 902	4	2,1	52,4
11 - 50 ks	4 872	121 536	25	7,3	27,0
51 - 200 ks	2 149	210 148	98	12,7	11,9
201 - 500 ks	686	219 887	321	13,3	3,8
501 – 1 000 ks	436	308 995	709	18,7	2,4
Nad 1 000 ks	432	759 408	1758	45,9	2,4
Celkem	18 029	1 654 876	92	100,0	100,0

Pramen: MZe, IRZ, podíly - výpočet ÚZEI

Chov prasat – vepřové maso

HHI ukazuje, že koncentrace chovu prasat je rovněž velmi nízká, mezi roky 2010 a 2016 ukazuje progresi, ale z hlediska HHI je posun v koncentraci zanedbatelný. Koncentrace zpracovatelských podniků s porážkou prasat byla v roce 2010 velmi nízká. Do roku 2016 se hodnota HH indexu sice zvýšila, ale stále se nacházela hluboko pod hranicí 1000. V roce 2017 došlo naopak k mírnému meziročnímu snížení hodnoty. Ani v sektoru zpracování vepřového masa není v ČR žádný subjekt s výraznou převahou.

Tab. 11 Vývoj koncentrace chovu prasat a jatek, počet poražených prasat podle indexu HHI

Ukazatel	HHI ¹ index v %	Počet subjektů chovů resp. jatek	Počet chovaných resp. poražených zvířat v ks
----------	-------------------------------	-------------------------------------	---

	2010	2016	2017	2010	2016	2017	2010	2016	2017
Koncentrace chovu	54	97		2 962	2 597	2 599	1 987 638	1 557 793	1 638 335
Porážka jat. prasat	326	524	478	196	179	176	3 187 787	2 545 569	2 374 022

1) Pomocný výpočet na základě velikostních skupin.

Pramen: výpočet ÚZEI podle dat ČSÚ – porážky hospodářských zvířat

Tab. 12 Struktura podniků s chovem prasat celkem v ČR v roce 2019 (údaje k 31.12.)

Chovatel	Počet chovatelů	Stavy prasat celkem za skupinu v ks	Počet prasat na podnik v ks	Podíl prasat na chovatele z celkového počtu v %	Podíl chovatelů z celkového počtu v %
1 - 100ks	2 446	46 914	19	3,0	85,0
101 - 500ks	174	38 109	219	2,4	6,0
501 - 2000ks	120	134 073	1 117	8,5	4,2
2001 - 10 000ks	106	446 913	4 216	28,5	3,7
Nad 10 000	33	903 880	27 390	57,6	1,1
Celkem	2 879	1 569 889	545	100,0	100,0

Pramen: MZe, IRZ, podíly - výpočet ÚZEI

V ČR je chov prasat soustředěn převážně do větších podniků, neboť 58 % produkce zajišťuje 1 % chovatelů s průměrným počtem zvířat v podniku převyšujícím 27 tis. ks. Během let 2010 až 2016 se počet velmi velkých chovatelů sice výrazně snížil, ale u této kategorie došlo k dalšímu růstu počtu chovaných prasat. Od roku 2016 do roku 2019 došlo k dalšímu úbytku velkých chovatelů, ale zvýšil se počet chovaných zvířat na podnik z 26 tis. na 27,4 tis. ks. Chovatelé s vysokou koncentrací prasat v podniku pak mohou mít lepší vyjednávací pozici na trhu vůči odběratelům, neboť jsou schopni jim zajistit během roku stálý přísun suroviny. Jedná se většinou o vysoce specializované podniky s moderními technologiemi a vysokou normou obsluhy. Počet velmi malých chovatelů s počtem zvířat do 100 ks se v hodnoceném období příliš neměnil. Pro tyto producenty však není produkce vepřového masa zpravidla hlavním zdrojem příjmů. Odběrateli jsou v tomto případě často lokální zpracovatelé nebo se i sami chovatelé v rámci diverzifikace činnosti zabývají vlastním zpracováním masa a výrobou masných a uzenářských výrobků. Jatečná zvířata si však většinou nechávají porážet na jatkách.

V ČR se nacházejí jatky porážející skot i prasata prakticky v každém kraji, to znamená, že se jatečný skot i prasata zpravidla nepřevážejí za účelem porážky na velké vzdálenosti.

Ostatní odvětví (prosíme doplnit do analýzy i odvětví okrasných rostlin)

Mimo odvětví mléka a ovoce a zeleniny byly k 23. 5. 2018 v ČR registrovány již jen čtyři organizace producentů, které fungují v odvětví vajec (Zlatá vejce, a.s.), vepřového masa (Agropork, a.s.), hovězího a telecího masa (Viamilk, a.s. – též pro odvětví mléka), a v odvětví olejin - máku (Odbytové

a hospodářské družstvo Kolín). K červenci 2020 jde o poslední zveřejněný údaj o počtu registrovaných OP v ostatních odvětvích. Podíly uznaných organizací producentů na produkci daného odvětví jsou významnější pouze u vajec (zhruba 23 % v roce 2018). V dalších odvětvích jsou podíly organizací producentů na produkci odvětví marginální; u vepřového masa zhruba 3 %, u hovězího a telecího masa se odhaduje zhruba 0,7 % (expertní odhad ÚZEI), a u odvětví olejnin a máku se odhaduje v roce 2017 zhruba 0,45 %.

3. Absence diferenciací produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality zapojujících prvovýrobce k prosazení výrobků ve spotřebitelských preferencích.

Podle teorie informační asymetrie, v obecném pojetí vědí výrobci o kvalitě výrobku mnohem více než kupující (Luhmann 1979, Darby and Karni 1973). Zahraniční výzkumy (Teuber 2011; Meyer et al. 2012, aj.) potvrzují, že řada faktorů (např. růst vzdálenosti mezi místem výroby a spotřeby, mizející kontakt mezi výrobcem a spotřebitelem, složitost výrobních technologií aj.) evokují **ROSTOUCÍ ZÁJEM SPOTŘEBITELŮ O SLOŽENÍ POTRAVIN, VÝROBNÍ POSTUPY, PŮVOD POTRAVIN A ZÁRUKY KVALITY**. Rovněž v ČR existuje segment spotřebitelů, který o tyto charakteristiky projevuje zájem. **V rámci ČR však není podchyceno, jak velký tento segment je, zda má progresi, případně jak velkou.**

Výzkum ÚZEI (Bošková a kol., 2017¹⁵) ukázal mimo jiné, že **spotřebitelé deklarují** následující postoje:

- více než polovina dotázaných spotřebitelů tvrdí, že má zájem o potraviny s nadstandardní kvalitou převyšující zákonem stanovené normy,
- téměř polovina dotázaných tvrdí, že se zajímá, za jakých podmínek pro zvířata byly potraviny vyrobeny,
- tři čtvrtiny dotázaných tvrdí, že sledují zemi původu
- více než tři čtvrtiny respondentů tvrdí, že by daly přednost českému máslu před německým, francouzským a polským.

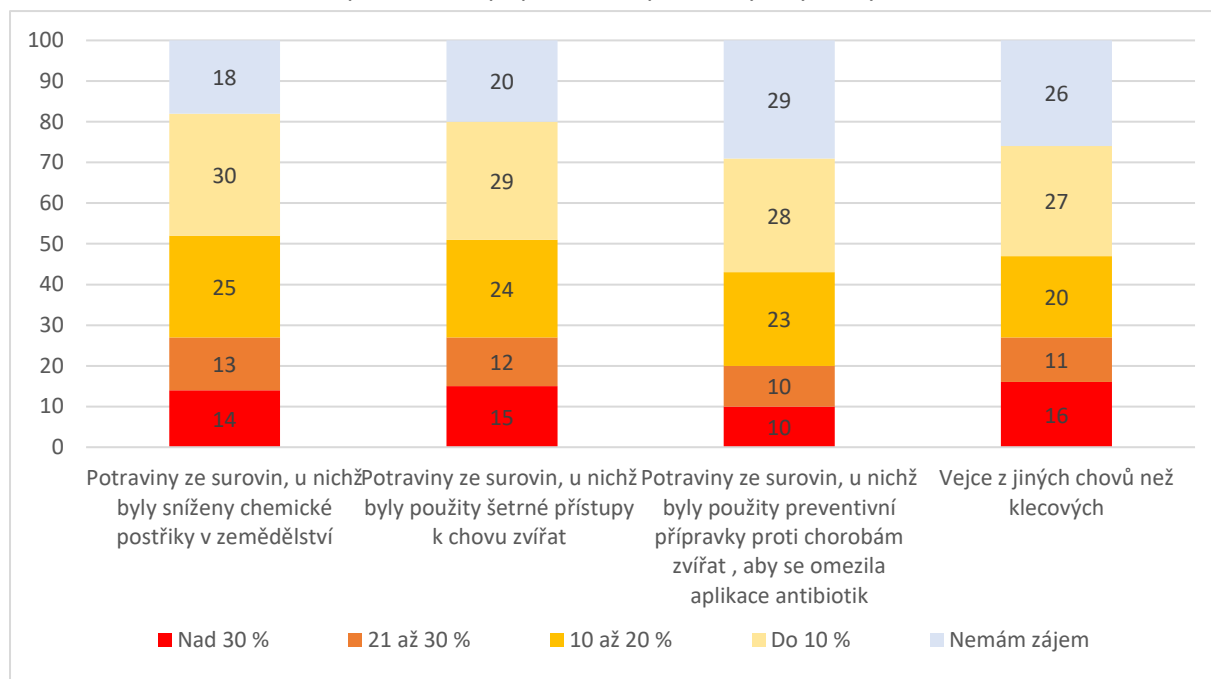
Další výzkum u spotřebitelů provedl kolektiv pracovníků ÚZEI v rámci TU 66/2019. Sběr dat proběhl formou dotazníkového šetření, konkrétně metodou CAWI, tj. prostřednictvím online dotazování v říjnu 2019. Průzkum byl proveden na reprezentativním vzorku spotřebitelů pro ČR Respondenty byli hlavní či vedlejší nákupčí domácností, kteří byli vybráni na základě kvótního výběru, tak aby reprezentovali sociodemografickou strukturu obyvatel ČR 18+.

Na otázku „Do jaké míry při výběru potravin zohledňujete jejich vliv na lidské zdraví?“ pouze 14 % respondentů prohlásilo, že zdraví při koupi potravin nezohledňují nebo zohledňují jen občas. Naopak 55 % respondentů uvedlo, že kupují výhradně zdravé potraviny a dalších 31 % prohlásilo, že většina jimi zakoupených potravin je zdraví prospěšných. Většina respondentů navíc prohlásila ochotu si připlatit za atributy spojené se zdravím (graf 3). Z nabídnutých atributů měly největší

¹⁵ Výzkum provedený na vzorku 1 000 spotřebitelů obecné populace, který je reprezentativním vzorkem ČR. Jedná se o výzkum postojů. Reálné chování nebylo předmětem výzkumu.

odezvu potraviny, u nichž byly sníženy chemické postřiky v zemědělství a u nichž byly použity šetrné přístupy k chovu zvířat, ale spotřebitelé deklarovali vysoký zájem rovněž o další atributy.

Graf 3 Deklarovaná ochota spotřebitelů připlatit si za potraviny s vybranými charakteristikami

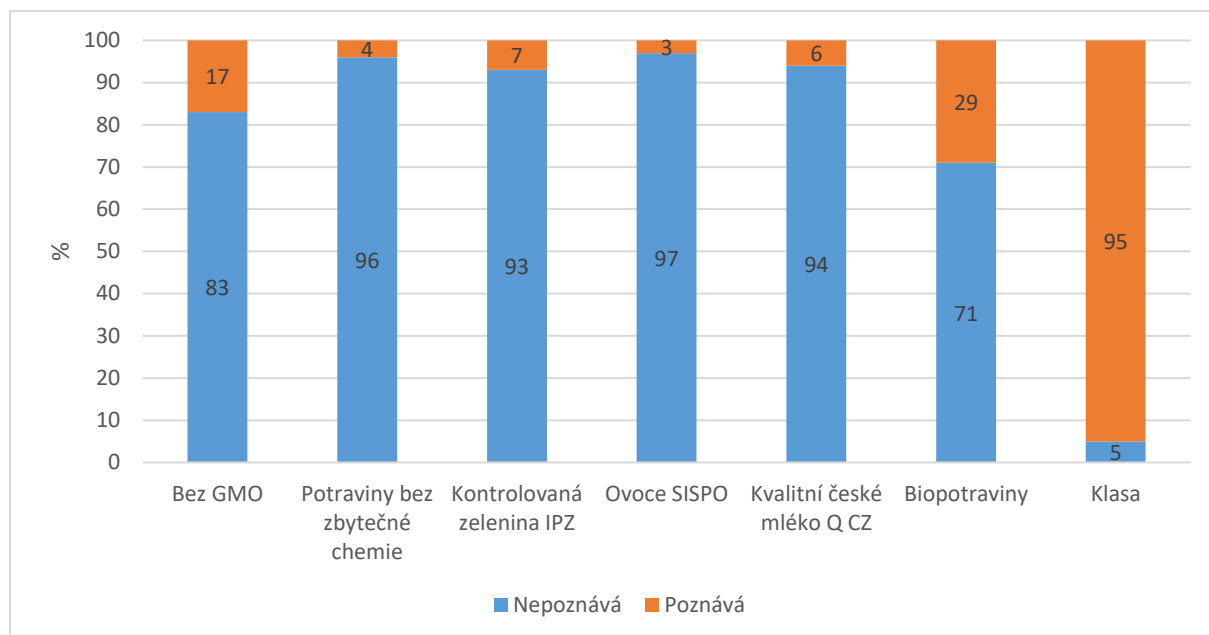

Pramen: ÚZEI, TU 66/2019

Na základě deklarácí respondentů lze tedy odvozovat, že spotřebitelé se zajímají o potraviny vyrobené se zvýšeným zřetelem na lidské zdraví a významná část spotřebitelů prohlašuje, že je ochotna si za takovou kvalitu připlatit. Nabídka potravin s uvedenými aspekty je příležitostí nejen pro zemědělské výrobce, ale pro celou potravinovou vertikálu.

Spotřebitelé ovšem musí dostat takové informace, které by jim umožnily provést „informovaný výběr potravin“, posílily důvěru v kvalitu surovin a jejich zpracování a tím by se omezila tržní selhání vlivem informační asymetrie. Z výzkumu ÚZEI (TU 66/2019) vyplynulo, že zatímco několik málo vybraných značek kvality znají spotřebitelé velmi dobře (např. Klasa, Regionální potravina), několik značek, které přímo zaručují postupy šetrné k lidskému zdraví i k životnímu prostředí, spotřebitelé téměř neznají (graf 4). Například u integrované produkce ovoce a zeleniny, nejenže spotřebitelé neznali logo, ale neznali ani význam pojmu. Dvě třetiny spotřebitelů se domnívají, že integrovaná produkce ovoce nebo zeleniny má nepříznivý vliv na lidské zdraví nebo neví, jaký vliv na lidské zdraví má.

Graf 4 Znalost spotřebitelů vybraných piktogramů režimu kvality

Pramen: ÚZEI, TU 66/2019

Je tedy nezbytné zvýšit úroveň znalostí spotřebitelů (ale i výrobců) především o existujících režimech jakosti potravinářských výrobků, tzn. objasnit jim, co používané značky kvality představují a v čem spočívá jejich přínos. Proto je třeba podpořit marketing v této oblasti. Nástroji propagace značky kvality potravinářských produktů mohou být např. internet, sociální sítě, média, odborné přednášky v nákupních centrech spojené s poradenskou činností, informační letáky v prodejnách. Pokud bude dostatečná informovanost spotřebitelů (a kupní síla), lze očekávat i růst poptávky po kvalitních potravinářských výrobcích.

Současně je nutné rozvíjet systémové režimy kvality. V ČR jsou SYSTÉMOVÉ A NA PŘEVÁŽNĚ SOUKROMÝCH INICIATIVÁCH ZALOŽENÉ PROGRAMY KVALITY vedené od prvovýrobce po maloobchod, které by podpořily specifické kvalitativní charakteristiky produktu a spotřebitele na tyto kvality upozornily, ojedinělé. Naopak v sousedních zemích takové systémy fungují. Např. rakouský systém kvality AMA Gütesiegel (Pečeť kvality AMA)¹⁶ nebo německý systém kvality QS. Ihr

¹⁶ AMA Gütesiegel je úředně uznaná značka kvality, která je spravována a kontrolována společností Agrarmarkt Austria Marketing GesmbH.. Je chráněna jako registrovaná slovní a obrazová značka. Mohou jí být označeny potraviny, které překračují kvalitativní zákonné požadavky a jejichž původ je konkrétně vysledovatelný. AMA – Gütesiegel je nejznámější značkou kvality potravin v Rakousku. Je založena na třech pilířích – vysoká kvalita, dohledatelný původ a nezávislá kontrola. Zavedení systému sledování kvality navazuje na úkoly společnosti Agrarmarkt Austria založené roku 1992 Spolkovým zákonem o zřízení agentury tržního pořádku „Agrarmarkt Austria“¹⁶, uvedené v tomto zákoně, kdy podle § 3 AMA naplňuje mimo jiné tyto následující úkoly: i) Opatření ke zvyšování kvality, zejména vývoj a zavádění směrnic kvality pro zemědělské produkty a z nich vyráběné zpracované produkty.) Podpora zemědělského marketingu. V roce 2015 se programu účastnilo zhruba 47 tis. zemědělců, 250 zpracovatelů a systém pokrýval zhruba 3 000 výrobků.

Prüfsystem für Lebensmittel (QS. Systém kvality potravin.)¹⁷ je založen na dodržování předepsaných postupů, které začínají na zemědělské úrovni a přes zpracování a dopravu končí v maloobchodu. Postupy a normy jsou transparentní a dostupné spotřebitelům, a jejich dodržování je ověřováno několikastupňovou kontrolou.

V ČR se podařilo dostat do povědomí spotřebitelů několik málo značek kvality (**Klasa, Regionální potravina (RP), Bio potravina**). Klasa ani Regionální potravina však nejsou plnohodnotným řešením.

3. MECHANISMUS A PŘÍČINY PROBLÉMU

1. Dominantní vliv obchodních řetězců na úrovni maloobchodního odběratele.

- Liberální prostředí devadesátých let umožnilo rychlý vstup maloobchodních řetězců na domácí trh bez omezujících podmínek.
- Ekonomické prostředí vedlo k ústupu tradičních malo-formátových prodejen.
- Na trhu potravin je nedokonalá konkurence a dochází k nerovnováze pod vlivem využití oligopolní nebo monopolní moci.
- Nedostatečná legislativní úprava umožňuje zneužívání tržní síly.
- Nákupní zvyklosti spotřebitelů.

2. Nízká míra sdružování výrobců při odbytu.

- Absence vůdců.
- Absence předem nastavených interních pravidel organizací.
- Obavy ze ztráty individuálního rozhodování.
- Specifická velikostní struktura zemědělských podniků v ČR. Velké zemědělské podniky mají zřejmě nižší pocit potřeby spolupráce.

3. Absence diferenciacce produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality zapojujících prvovýrobce k prosazení výrobků ve spotřebitelských preferencích.

- Velmi pomalu se rozvíjí chápání marketingu nikoliv jen jako úkol státu, ale především privátní sféry (Strategie, MZe, 2015, s. 21).
- Vstupní náklady na vybudování systémů.
- Nejistota v ochotě spotřebitelů platit cenovou prémii za výrobky v režimu kvality, averze k rizikům ve výrobě a očekávání řešení ze strany státu.

¹⁷ QS je soukromá, ekonomicky řízená iniciativa, založená v Německu společností QS Qualität und Sicherheit GmbH, která byla založena v roce 2001 po krizi BSE. Od svého vzniku se QS považuje za alianci aktivní ochrany spotřebitele. Systém byl spuštěn 13. října 2001. Značka certifikace QS byla zapsána do rejstříku ochranných známek německého Úřadu pro patenty a Úřadu pro ochranné známky v Mnichově, dále Úřadem pro harmonizaci vnitřního trhu v Alicante a Světovým úřadem pro duševní vlastnictví (WIPO) v Ženevě a je chráněna zákonem o ochranných známkách. *QS označuje* Quality and food Safety – Kvalitu a bezpečnost potravin. Systém poskytuje komplexní záruku, která zahrnuje všechny úrovně potravinového řetězce, od prvovýroby, přes zpracovatele a prodej až po konečného spotřebitele (včetně přepravy, skladování). Označením certifikací QS ukazují účastníci tohoto programu, že produkují a prodávají své výrobky exkluzivně v souladu s požadavky programu QS.

- Vysoké provozní podpory významně snižují stimulaci k vlastní aktivitě v marketingu prostřednictvím režimů kvality.

V obecném pojetí souvisí příčiny uvedené situace s průvodními jevy globalizace trhů a kumulace kapitálu. K vybraným příčinám blíže:

Příčiny asymetrické cenové transmise. Otázce se věnovalo značné množství výzkumů, jejichž autoři dospěli k rozličným závěrům. Např. Abdulai (2002) patří k těm, kdo vypočítali, že zvýšení producentůvých cen masa se na maloobchodní ceny přenáší rychleji než jejich snížení. Von Cramon-Taubadel (1998) zjistil totéž ve vztahu CZV a CPV. McCorriston & Sheldon (1996) zjistili, že čím vyšší počet aktérů s tržní silou je ve vertikální tržní struktuře, tím nižší je přenos cenových změn. Podle Blindera (1994) a Blindera et al. (1998) může být příčinou to, že při růstu nákladů obchody nechtějí vybočovat z chování konkurentů. Zachariasse & Bunte (2003) uvádí dva důvody: vzájemnou závislost v rámci oligopolních a oligopsonních struktur, která způsobuje prodlevy, a asi vůbec nejdůležitější důvod, že riziko vyvolání cenové války v rámci těchto struktur vede k neochotě snižovat ceny. Příčiny asymetrie v ČR se mohou pohybovat v intencích uvedených výzkumů. Rozklíčování je obtížné.

Krátké řetězce jsou využívány zejména malými zpracovateli. Prodej v místě výroby však často naráží na cenovou bariéru a je tak podmíněn dopravou do urbanistických center nebo dobrým logistickým managementem, což je pro malé podnikatele často obtížné.

Zpracování v zemědělském podniku je spojeno s vysokými počátečními náklady pro vybudování finalizační fáze výroby i s řadou legislativních a administrativních nároků a se znalostí požadavků kontrolních organizací.

Spolupráce při odbytu výrobků funguje v podstatě pouze tam, kde to vyžaduje povaha produktu. V dalších odvětvích vznikla řada organizací výrobců či odbytových sdružení z podnětu dotačního titulu PRV 2007-2013 na zakládání skupin výrobců. Po vyčerpání podpory velká část organizací zanikla nebo funguje pouze formálně. Neúspěch v setrvání ustavených organizací je negativním precedensem pro současné postoje zemědělců. Problémem mohou být i administrativní kroky spojené se vznikem a činností organizací.

Vertikální programy kvality musí být založeny na spolupráci. Základem je ochota ke spolupráci a pochopení společného cíle – uspět na trhu a získat si věrnou spotřebitelskou klientelu. Předpokladem účasti v systému je dodržet předem dané postupy, což může vyžadovat dodatečné investice. Současné jsou nutné vstupní náklady na vybudování systémů a vytvoření obecného povědomí spotřebitelů o jeho kvalitě. Příčinou absence programů může být též nejistota výrobců, zda tvrzení spotřebitelů týkajícího se zájmu o výrobky s nadstandardní kvalitou jsou jen deklarovaná, či se potvrdí v praxi.

4. ZÁVAŽNOST PROBLÉMU

1. Dominantní vliv obchodních řetězců na úrovni maloobchodního odběratele.

Problém se vyskytuje napříč odvětvími zemědělské produkce. Na jedné straně stojí vztah výrobců potravin a maloobchodních řetězců na druhé straně význam řetězců pro spotřebitele. V prvním případě nebylo nalezeno odvětví, kde by na straně dodavatelů stála významná protiváha maloobchodním řetězcům. V případě významu maloobchodních řetězců pro spotřebitele existují jen mírné odchylky mezi skupinami potravin, kdy např. pro masné výrobky jsou jako hlavní nákupní místo udávány maloobchodní řetězce o něco méně než např. v případě ovoce a zeleniny (viz data GfK v kapitole 2 „Stanovení skutečného problému ...“).

2. Nízká míra sdružování výrobců při odbytu.

Problém se vyskytuje napříč odvětvími zemědělské produkce. Výjimku tvoří odvětví mléka a ovoce a zeleniny, kde je sdružování vynuceno podstatou produktu. Ani v těchto odvětvích však nelze zkonstatovat vyřešenou situaci.

3. Absence diferenciacie produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality zapojujících prvovýrobce k prosazení výrobků ve spotřebitelských preferencích.

V žádném odvětví nefunguje vertikální systém kvality, který by posiloval pozici zemědělců. Na trhu se vyskytuje celá škála značek kvality, u nichž jsou podmínky certifikace v naprosté většině definovány na úrovni zpracovatele¹⁸. Mimoto je na trhu velké množství značek, a tím je spotřebitel dezorientován.

5. ŘEŠENÍ V RÁMCI NÁSTROJŮ SZP, KTERÉ LZE UVAŽOVAT V NOVÝCH NÁVRZÍCH SZP

V nových návrzích SZP lze uvažovat o setrvání stávajících nástrojů z PRV 2014-20, které jsou cílené na zlepšení postavení zemědělců v hodnotovém řetězci, a je možné aplikovat i nové intervence.

Stávající operace 16.4.1 Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů vykazuje minimální až nulové využití. Na operaci byla stanovena cílová hodnota 90 podpořených zemědělských podniků zapojených do spolupráce. Podle průběžného hodnocení PRV 2014-20 k 30. 6. 2018 (Naviga, 2018, a) bylo v rámci této operace zaregistrováno celkem 12 projektů, nicméně u všech 8 projektů podaných před rokem 2018 došlo k zamítnutí žádosti o dotaci a k ukončení administrace. Požadované veřejné výdaje u 4 podaných projektů v roce 2018, které zůstávaly v procesu administrace, ve výši 83 755 EUR, představují pouze 2 % alokace na operaci 16.4.1. Aktuálně dle údajů SZIF bylo k 18. 2. 2019 zaregistrováno celkem 13 žádostí o dotaci, z toho u 10 žádostí byla ukončena administrace a jen 3 žádosti v administraci zůstaly. Podepsaná dohoda byla pouze u jedné žádosti - viz tab. 13.

Tab. 13 Přehled žádostí o podporu z dotačního titulu 16.4.1.

Kolo příjmu	Počet zaregistrovaných ŽOD	Ukončení administrace	Podepsaná Dohoda
-------------	----------------------------	-----------------------	------------------

¹⁸ Výjimkou je započatý režim Q CZ v odvětví mléka, který však naopak končí u zpracovatele a ke spotřebiteli se nedostává. Obdobný režim v odvětví vepřového masa je v přípravě.

3. kolo	1	1	-
4. kolo	6	6	-
5. kolo	1	1	-
6. kolo	4	2	2
7. kolo	1	1	-
8. kolo	1	-	-
9. kolo	4	1	-

Poznámka: U žádostí 8. a 9. kola nebyla dosud dokončena administrace žádostí o dotaci.

Pramen: SZIF

Mezi důvody ukončení administrace Žádostí o dotaci patří dle SZIF nesplnění účelu a rozsahu operace, nesplnění podmínky nezávislosti subjektů, odstoupení ze strany žadatele, nedoložení povinných příloh, popř. neodstranění zjištěných nedostatků ve stanoveném termínu, pozdní podpis smlouvy o spolupráci.. Dle informace SZIF lze pouze vyjádřit domněnku, že důvodem nízkého zájmu jsou komplikované a nejasné podmínky operace. Zároveň forma spolupráce stanovená podmínkami Pravidel není vhodná pro zdejší podnikatelské prostředí¹⁹.

Nečerpání podpor však neznamena neexistenci spolupráce. Intervenci lze zachovat v rámci intervencí pro rozvoj venkova a obecného typu intervence „Spolupráce“ podle návrhu Nařízení Evropského parlamentu a Rady z 1. 6. 2018. Dle jednání zástupců ÚZEI s vedením Asociace soukromých zemědělců dne 21. 2. 2019 je žádoucí tuto intervenci zachovat. Dle ASZ je toto opatření dobré, a bylo by vhodné v něm pokračovat i v následujícím období bez výrazných změn. Dle ASZ vhodně navazuje na operaci 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů. Jako důvod, proč nebyl o operaci 16.4.1 ve stávajícím období zájem, představitel ASZ uvádí, že nejsou k dispozici žádná data, z nichž by bylo zřejmé, proč členové ASZ zatím o toto opatření nejeví masivní zájem, nicméně dle jeho názoru je to pravděpodobně tím, že se zemědělci zaměřili zatím čerpat z jiných operací, a domnívá se, že až v ostatních operacích bude vyčerpáno, nebo v nich bude alokováno jen malé množství prostředků, obrátí zemědělci pozornost i na opatření 16.4.1. Dle ÚZEI může nedostatečné využívání spočívat v nedostatečné informovanosti či v náročnosti na administrativu. Tyto bariéry by bylo možné zmírnit intenzivnější osvětou o podpoře „Spolupráce“ a např. zahrnutí do intervencí v rámci skupiny Poradenství. Při tvorbě nové intervence v rámci této operace je předkládáno zjednodušení v kritériích přijatelnosti projektu, a to vypuštěním podmínky předložit podnikatelský plán spolupráce (což vyplynulo z diskuse s MZe 15. 4. 2019), a také jako varianta nově v definici žadatele a spolupracujících subjektů u zemědělského podnikatele a u výrobce potravin nebo surovin určených pro lidskou spotřebu netrvat na minimální jednoleté historii.

Stávající operace 4.2.1 Zpracování a uvádění na trh zemědělských produktů vykazuje k 30. 6. 2019 41% využití. Na operaci byla stanovena cílová hodnota 770 podpořených zemědělských podniků. Podle

¹⁹ <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/hodnoceni-a-monitoring/hodnoceni/strednedobe-hodnoceni-prv-2014-2020-v.html>.

průběžného hodnocení PRV 2014-20 k 30. 6. 2018 (Naviga, 2018, a) bylo v rámci této operace závazkováno k 30. 6. 2019 656 projektů a proplaceno 359 projektů. Z tohoto počtu jich bylo realizováno 171 zemědělskými a 188 zpracovatelskými podniky. Zatímco mezi zemědělskými podniky převládají fyzické osoby, kategorie zpracovatelských podniků je dominována (80 %) právníckými osobami. Zatímco největší část zemědělských podniků jsou mikropodniky (60 %), u zpracovatelských se jedná o podniky střední velikosti (48 %). Podniky, které realizovaly projekty, a které již byly proplaceny, představují 2,6 % všech potravinářských podniků, přičemž cílová hodnota jsou 4 %. Počet potravinářských podniků, u kterých došlo k podpisu Dohody o poskytnutí dotace (325), představuje již 4,5 % potravinářských podniků. S ohledem na úspěšnost operace lze počítat s pokračováním operace i v dalším období SZP.

Další opatření na podporu postavení zemědělců ve vertikále jsou ve stávající podobě SZP směřována do vybraných odvětví formou podpory Operačních programů. S uvedenou podporou, dokonce v rozšířené verzi, počítá i „Nařízení“ pro budoucí nastavení SZP.

Vyhodnocení využití stávajících podpor v rámci Operačních programů v odvětví OVOCE A ZELENINA

je podrobněji uvedeno v kapitole 6 a v příloze 1 této analýzy. První hodnocení bylo provedeno v roce 2012 za období let 2009 až 2011 a druhé hodnocení z roku 2014 za období let 2012 a 2013, hodnocení za roky 2015-2019 probíhá v letošním roce. Od roku 2009 se postupně zvyšuje podíl produkce uváděné OP na trh. V roce 2017 byl podíl 39,17 %, tj. nárůst o 72,8 % od průměru let 2009-11, v roce 2018 byl podíl 43,6 %, tj. nárůst o 92,1 % od průměru. Dále dochází v průběhu let k nárůstu produkční plochy zapojené do OP. Jednotková produkce (Kč/t) se ve sledovaném období zvyšovala (více než v odvětví celkem), průměr roku 2009 – 2011 byl 8 303,4 Kč/t a v roce 2017 to bylo již 11 471,0 Kč/t a v roce 2018 to bylo 11 232,0 Kč/t. Největší objem finančních prostředků směřoval do Opatření č. 2 Kvalita produkce a Opatření č. 3 Odbyt produkce. Odvětvové intervence v tomto odvětví budou v období 2021+ povinné, proto v nich bude pokračováno. Vymezení nové podoby bude provedeno v rámci pracovní skupiny složené z delegátů odvětví, MZe a ÚZEI.

Vyhodnocení využití stávajících podpor v rámci Operačního programu v odvětví VÍNA

je podrobněji uvedeno v kapitole 6 a v příloze 2 této analýzy. Aktuální vyhodnocení celého období je za roky 2014-2018. Rok 2019 je vyhodnocen zvlášť jako první rok nového hodnoceného období. V rámci OPR bylo možné čerpat v období 2014-2018 dotace na „Restrukturalizaci“ (80 % z celkové vyplacené částky za sledované období) a „Investice“ (20 % z celkové vyplacené částky za sledované období). U „Restrukturalizace“ byl nejvíce využíván titul „Změna odrůdové skladby“ (84 % z vyplacené částky na opatření „Restrukturalizace“). U „Investic“ byly nejvíce využity tituly „Speciální kvasná nádoba s aktivním potápěním matolinového klobouku pro výrobu červených vín“ a „Dřevěný sud/dřevěná nádoba s objemem minimálně 600 l“. Naopak zcela nevyužit byl titul „Přesun vinice do svahu“. V roce 2019 byl poměr vyplacených částek 70 % pro „Restrukturalizaci a 30 % pro „Investice“ (celkem vyplaceno 130 995,8 tis. Kč). V rámci „Restrukturalizace“ došlo v roce 2019 k využití všech titulů. Nejvíce byl opět využíván titul „Změna odrůdové skladby“. U „Investic“ byl co do počtu pořízených kusů nejvíce využit titul „Pořízení dřevěného sudu nebo uzavřené dřevěné nádoby na výrobu vína o objemu

nejméně 600 l". Odvětvové intervence jsou v tomto odvětví pro období 2021+ povinné, proto v nich bude pokračováno. Vymezení nové podoby bude provedeno v rámci pracovní skupiny složené z delegátů odvětví, MZe a ÚZEI.

Vyhodnocení využití stávajících podpor v rámci včelařských programů je podrobněji uvedeno v příloze 3 této analýzy. Program na podporu chovu včel je v České republice zaveden již více než deset let a bude povinný i v nadcházejícím programovém období. Poslední uzavřené tříleté období Českého včelařského programu bylo za roky 2017-2019. Od 1. 8. 2019 bylo zahájeno nové tříleté období programu, které bylo schváleno prováděcím rozhodnutím Komise (EU) 2019/974 ze dne 12. června 2019

Podpora uvedených tří sektorů (ovoce a zelenina, víno a včelařství) je v návrhu „Nařízení“ pro SZP 2021+ definována jako povinná. Tedy bude zachována. Nově je však možno využít odvětvových intervencí i v dalších sektorech. Úprava podmínek je v návrhu Nařízení z 1. června 2019 v čl. 39 až 63 ve znění pozdějších úprav. Principálně se jedná o možnost vyčlenění až 3 % národní obálky pro přímé platby na podporu vybraných (nepovinných) sektorů. Příjemcem podpory je uznaná organizace producentů nebo sdružení organizací producentů (podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 1308/2013) se schváleným operačním programem. Stávající situace, jak jsou vybraná odvětví organizována, a jaký by mohl být potenciál využití odvětvových intervencí, jsou popsány níže.

Nově navrhované podpory v „Nařízení“: Odvětvové intervence pro vybraná (nepovinná) odvětví

V rámci jednání Pracovní skupiny SOT pro přípravu SZP 2021+ byly vytipovány komodity, pro něž je žádoucí prověřit, zda by případné směřování odvětvových intervencí (OI) do daných sektorů mělo kladnou odezvu zemědělců, a zda se v těchto sektorech předpokládá jejich využití. Do přehledu situace nebyla zařazena komodita brambory, neboť návrh „Nařízení“ prozatím neumožňuje její podporu formou odvětvových intervencí.

S ohledem na to, že příjemcem odvětvových intervencí mohou být podle návrhu Nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla podpory pro strategické plány ve znění platném k 31. 1. 2019 jen organizace producentů (OP) a sdružení organizací producentů (SOP) uznané podle Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU (EU) č. 1308/2013, byly zmapovány stávající uznané OP a odhadován potenciál stávajících a případných nových OP k čerpání podpor formou OI.

Přehled uznaných OP a MO k 31. 1. 2019 a jejich podíl na tržbách odvětví je uveden v tabulce 1. Tabulka uvádí základní tržby odvětví, ve kterých fungují uznané OP, podíly uznaných OP na tržbách odvětví a současně vyčísluje 4,1 % z tržeb uznaných OP, resp. 5 %. Zdroj dat pro výpočet tržeb OP je uveden pod tabulkou. Navíc jsou do tabulky zahrnuta odvětví, ve kterých nejsou k 31. 1. 2019 OP uznány, ale odvětví byla v rámci pracovní skupiny Konkurenceschopnost zařazena do výběru potenciálních uživatelů odvětvových intervencí. Přehled potvrzuje stávající nejvyšší organizovanost v odvětví mléka a vysokou organizovanost v odvětví OZEL a vejce.

Odhad potenciálu využití odvětvových intervencí (OI) lze uvažovat v intencích několika scénářů.

1. Stávající počet OP se nezmění.
 - a. Stávající OP sestaví OPR v rozsahu stávající členské základny.
 - b. Stávající OP sestaví OPR a OP se rozšíří o nové členy (kteří vstoupí zejména z důvodu zájmu o podporu).
 - c. Jen část OP sestaví OPR.
2. Vzniknou nové OP (zejména s cílem čerpat OPR).
3. Část OP zanikne (např. nesplněním podmínek pro uznání).

Odhad reakce jednotlivých odvětví byl konzultován se zástupci svazů a zástupci významných OP a expertně posouzen pracovníky ÚZEI. Vyjádření probíhalo za následujících podmínek nejistoty:

- Není zřejmý budoucí vývoj ekonomického prostředí.
- Není zřejmé, zda či v jaké míře budou zachovány stávající VCS a národní podpory směřující na konkrétní odvětví.
- Požadavky na operační programy nejsou detailně rozpracovány a nejsou zřejmé případné uznatelné náklady.
- V době konzultací s profesními svazy a zástupci OP panovala nejistota ohledně účasti producentů, kteří jsou součástí agroholdingu. V průběhu konzultací jsme dostali vyjádření SZIF, který situaci vyjasnil, ovšem návazně vznikly další otázky, jež budou muset být zodpovězeny.

Odhad potenciálu využití OI je uveden v tabulce 14 a komentován v tabulce 15. S ohledem na zmíněné nejistoty jsme shledali jako praktické provést odhad v intervalu mezi minimálním a optimistickým scénářem. Doprovodné komentáře v tabulce 15 blíže specifikují předpoklady, za kterých byl proveden odhad a pravděpodobnost využití OI. Odhad byl proveden ke konci roku 2018. Návazně byl přístup k odvětvovým intervencím u nepovinných sektorů projednáván se zástupci profesních svazů v rámci komoditních pracovních skupin. Zástupci svazů v průběhu srpna až října roku 2019 vydali vyjádření k možnosti využití OI v daném odvětví. Vyjádření profesních svalů za jednotlivé sektory jsou uvedeny v boxu pod odhadem ÚZEI.

Tab 14 Odhad potenciálního využití odvětvových intervencí vybranými odvětvími dle odhadu ÚZEI ¹⁾

	Podíl tržeb stávajících uznaných organizací producentů na tržbách odvětví ²⁾	Odhad potenciálního podílu tržeb organizací producentů s operačními programy na tržbách odvětví		5,0 % z odhadované obchodované produkce organizací producentů s operačními programy (potenciál odvětví) ³⁾		5,0 % z tržeb stávajících uznaných OP ³⁾ (mil. Kč)
		minimalistický odhad (%)	optimistický odhad (%)	minimalistický odhad (mil. Kč)	optimistický odhad (mil. Kč)	
Vepřové maso	3,0	0,0	5,0	0,0	21,9	13,1
Hovězí a tel. maso	0,7	0,0	2,0	0,0	7,1	2,5
Drůbež	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vejce	22,6	20,0	50,0	27,4	62,2	28,1
Mléko	68,8	15	50	173,2	577,3	794,1
Cukrovka	0	0	2	0,0	3,3	0,0
Chmel	0	0	28	0,0	20,4	0,0
Celkem				200,6	692,2	838,8
OZEL celkem	36,5	36	40	116,3	155,0	141,6

1) Odhad proveden ke konci roku 2018. Upřesněn byl v následném období profesními svazy, viz dále v textu. Komentář k provedeným odhadům je obsažen v tabulce 3. 2) Tržby uvažovány jako průměr let 2015 až 2017. Tržby OP v odvětví vepřové maso, hovězí a telecí maso a vejce byly převzaty z veřejně dostupných zdrojů. Tržby v odvětví mléko byly vypočteny jako součin obchodované produkce a průměrné CZV mléka. Tržby OP OZEL byly převzaty z podkladů SZIF.

Pramen: Vlastní sestavení ÚZEI

Tab 15: Komentář k odhadovanému potenciálu odvětví k využití odvětvových intervencí

Vepřové maso	Sdružování bude bránit vysoká koncentrace výroby a majetkové propojení v rámci holdingů. Předpokládáme, že velké a majetkově propojené podniky nebudou mít o sdružování zájem. Dle informace Svazu chovatelů prasat není v odvětví možné sdílet příliš aktivit. Určitý potenciál by měla organizovaná doprava prasat na jatka. V budování systémů kvality je překážkou nestálost vertikálních vazeb (popsáno v textu) nebo naopak holdingové vazby (tedy předpokládané nepřijatelné vazby pro systém OI).
Hovězí a tel. maso	Optimistický odhad je založen na předpokladu fúze stávající uznané OP s jinou významnou OP a tím rozšíření obratu za hovězí maso, ev. vzniku nových, avšak minoritních, OP.
Drůbež	Sdružování bude bránit vysoká koncentrace výroby a majetkové propojení v rámci holdingů. Opakované výzvy CMDU se setkaly s negativní reakcí chovatelů a neochotou ke sdružování.
Vejce	Stávající uznaná OP má velký zájem o využití OI a sestavení OPR. V diskusi s ÚZEI vytypovala konkrétní cíle a opatření, které by využila. Příložen vyplněný dotazník. Minimalistický odhad počítá s tím, že by případného OP malá část členů nevyužila. Více pravděpodobný je však optimistický odhad. CMDU potvrzuje zájem další velké skupiny zemědělských podniků. Vyjádření CMDU v příloze 1.
Mléko	Celkem 41 % tržní produkce obchodují čtyři velké OP. Tři z nich mají potenciál využití OI, při osobním jednání s ÚZEI projevily zájem o OI a připravenost zformulovat OPR. Není však zřejmé, zda by se účastnili všichni členové. Jedna velká OP se vyjádřila, že zájem nemá. S ohledem na organizovanost odvětví spatřujeme potenciál rovněž u části menších OP. Vznik nových sdružení spíše nepředpokládáme, ale předpokládáme zvýšení zájmu producentů o členství ve stávajících OP, pokud by tyto sestavily OPR a získaly finanční podpory. Část potenciálu je založena na mezioborových organizacích.
Cukrovka	Potenciální možnost využití v případě, kdy by se OP pro jinou komoditu (mléko, HM) nechaly uznat i pro odvětví cukru s ohledem na to, že část členů OP pro mléko a HM má produkci cukrovky.
Chmel	Velký zájem o OI. Vysoká organizovanost odvětví; ve Svazu pěstitelů chmele organizování producenti s ca 93 % plochy, obdobně v Chmelařství, družstvu Žatec.. Předmětem spolupráce členů je zejména výzkum a pěstební metody. V odvětví funguje výzkumný institut a ve výzkumné spolupráci je i další potenciál odvětví. Případné OP by pro zlepšení svého postavení využily především cílů týkajících se výzkumu a uplatnění postupů šetrných k životnímu prostředí. S ohledem na využití cílů z oboru výzkumu a pěstitelských postupů (nikoliv koncentrace nabídky) doporučujeme ke zvážení upustit u tohoto odvětví od podmínky obchodovaného podílu a postavit podmínky spolupráce zejména na kooperaci členů s efektem ve vývoji pěstebních metod. Potenciál využití odvětvových intervencí je postaven na popsaném přístupu bez podmínky vysokého podílu obchodované produkce.
OZEL celkem	Odvětví OZEL je do určité míry saturováno z hlediska sdružování. Po progresi zapojení členů v předchozích letech se předpokládá spíše stagnace. Naopak požadavek povinného vyčlenění 15 % nákladů na postupy šetrné k životnímu prostředí by mohlo vést k mírnému poklesu zájmu. Vyjádření CMZU v příloze 2.

Pramen: vlastní sestavení ÚZEI

Vyjádření profesních svazů k využití odvětvových intervencí²⁰

Cukrová řepa

Zástupci svazů nepředpokládají výrazný zájem o OI.

(Schůzka zástupců odvětví 25.9.2019, Ing. Kašing, Ing. Křováček, Ph.D.)

Brambory

Co se týče názoru zástupců ČBS a ČŠS ve vztahu k využití odvětvových intervencí, ti předpokládají, že sektor brambor je jedním z potenciálních sektorů, kde by mohly vzniknout minimálně dvě funkční organizace producentů se schopností čerpat finanční prostředky vymezené na toto opatření v odhadovaném rozsahu cca 20 mil. Kč/rok. Finální rozhodnutí o založení těchto organizací je však závislé na tom, v jakém znění budou schválena konečná pravidla a nařízení v této věci. Hlavní překážkou pro jednoznačné rozhodnutí je znění stávajícího návrhu nařízení, které se odkazuje na stávající platné nařízení 1308/2013, kde komodita brambory není exaktně vyjmenována jako oprávněná komodita k možnému využití odvětvových intervencí pro ostatní odvětví.

(Schůzka zástupců odvětví 18.9.2019, Ing. Chlan)

Chmel

Využití odvětvových intervencí - svaz spatřuje tyto bariéry pro vznik organizací producentů: vysoká organizovanost sektoru, která výrazně převyšuje 33% limit produkce pro organizaci producentů; podmínka odbytu 90 % produkce; další bariérou je administrativa, zdroje pro kofinancování. Efektivnější podpora je prostřednictvím VCS.

(Schůzka zástupců odvětví 26.9.2019, Ing. Hejda, Ing. Kovařík)

Mléko

V komoditní skupině pánuje názor, že potenciál je spíše v současných největších organizacích producentů, jejich zájem však nutno ověřit. V komoditní skupině jsou zástupci svazů koordinující plemenářskou práci. Zástupci uvádí, že jako velmi důležitý bod, který je nezbytný ke zdárnému posunu, je zapojení *fungujících odbytových organizací producentů*. Umělá tvorba nebo zřizování nových odbytových sdružení není rozhodně smysluplné

(Zástupci odvětví 18.9.2019, doc. Motyčka, Ing. Král)

Návazně ÚZEI oslovil všechny stávající organizace producentů v odvětví mléka. Velké organizace zájem neprojeví. Z celkového počtu 19-ti organizací projeví zájem pouze dvě malé organizace producentů.

²⁰ Vyjádření ze srpna až října roku 2019

Hovězí maso

Není signál, který by naznačil ochotu zemědělců s výkrmem skotu sestavit akční organizace producentů z operačních programů. Tato pozice vychází z historických zkušeností a aktuálního vyhodnocení spolupráce v sektoru. Prodej lze do značné míry řešit faremním prodejem.

(Zástupci odvětví 18.9.2019, Ing. Malát)

Vepřové maso

Možnost založení operačních programů stávajícími organizacemi producentů: Nejeví se, že by odvětví mělo potenciál k založení operačních programů. Avšak založení společných fondů pojištění rizik by mohlo být stimulem pro zemědělce ke sdružování. Záleží na podmínkách, zda o to budou mít zájem.

(Zástupci odvětví 19.9.2019, Ing. Stibál)

Drůbež

O kolektivní akce nejeví sektor zájem.

(Zástupci odvětví 19.9.2019, Ing. Dlouhá, Ing. Mlázovský).

Vejce

50 % vajec se prodává přes odbytové organizace (25 % Zlatá vejce, 25 % Česká vejce). Nutno provést průzkum, zda by ostatní 50 % se chtěli sdružovat. Možnost založení operačních programů stávajícími organizacemi producentů: nejpravděpodobněji typy odvětvových intervencí podle č. 60 Návrhu nařízení: a) iv; v); vi); vii); b) (ventilace); c); e); f); g); h).

a) investice do hmotných a nehmotných aktiv; výzkum a experimentální výroba, jakož i jiná opatření včetně opatření týkajících se: iv) zvyšování úspory energie a energetické účinnosti; v) ekologických obalů; vi) zdraví a dobrých životních podmínek zvířat; vii) snižování produkce odpadů a lepšího využívání vedlejších produktů a odpadů a nakládání s nimi;

b) poradenské služby a technická pomoc, zejména pokud jde o přizpůsobování se změně klimatu a její zmírňování;

c) odborná příprava včetně odborného vedení a výměny osvědčených postupů;

e) opatření ke zvýšení udržitelnosti a účinnosti přepravy a skladování produktů jednoho nebo více odvětví uvedených v čl. 40 písm. f);

f) propagace, komunikace a marketing včetně opatření a činností zaměřených zejména na zvyšování povědomí spotřebitelů o režimech jakosti EU a důležitosti zdravého stravování a na diverzifikaci trhů;

g) provádění unijních a vnitrostátních režimů jakosti;

h) zavádění systémů sledování a certifikace, zejména sledování jakosti produktů prodávaných koncovým spotřebitelům.

Zástupci odvětví 19.9.2019, Ing. Dlouhá, Ing. Mlázovský

Posléze svaz zvažoval možnosti, ale k 31.10. 2019 nenalezl předmět podpory.

Další potenciálně uvažovaná řešení: Vzdělávání v oblasti komunikace a marketingu včetně činností zaměřených na zvyšování povědomí o režimech jakosti a významu zdravého stravování.

Edukaci výrobců, zpracovatelů i spotřebitelů považujeme za velmi žádoucí. Zřejmě řešitelné prostřednictvím nástrojů zaměřených na vzdělávání. Doporučujeme intervence zaměřené na:

1) Založení a činnost marketingové nebo jiné instituce umožňující výrobcům potravin se orientovat na trhu, zaměřit se na inovace a cílenými marketingovými aktivitami provádět propagaci svých výrobků. V tomto ohledu pokud možno „předběhnout“ řetězce, nebo s nimi na propagaci spolupracovat.

2) Edukaci spotřebitelů a ovlivnění jejich chování ve směru preferencí kvalitních potravin a správné výživy, tzn., aby spotřebitelé získali fundované informace o tom, jakým způsobem se „zdravě“ stravovat. V současné době existuje značné množství „mýtů“ o výživě. Pokud bude dostatečná výchova ke správné výživě (a koupěschopná poptávka), lze očekávat i růst poptávky po kvalitních potravinářských výrobcích.

3) Zvýšení povědomosti populace o dosud používaných značkách kvality potravinářských výrobků, tj. objasnit, co používané standardy (značky) představují, jaký je jejich přínos.

6. MÍRA STÁVAJÍCÍHO ŘEŠENÍ PROBLÉMU

Problémy, na které má politika reagovat a jejich příčiny, popsané v kapitole 2 a 3 jsou rozsáhlé a překračují rámec působnosti SZP. Problémy, které mají původ v konečných člancích vertikály (maloobchod, spotřebitel) lze prostřednictvím nástrojů SZP snížit, nikoliv vyřešit. V tomto směru je stanoven i cíl C: „zlepšení“ pozice zemědělců v hodnotovém řetězci. Lze však konstatovat, že jednotlivé nástroje SZP (stávající i eventuálně nové) mají různý potenciál řešení. Zatímco spolupráce k vytváření krátkých řetězců, ačkoliv má své oprávnění, ukazuje prozatím na marginální význam v řešení dominantního postavení řetězců, operační programy v odvětví ovoce a zeleniny se ukázaly jako velmi relevantní. Značná část řešení spočívá v rozhodování spotřebitele. Proto se domníváme, že k řešení problému by přispěla zejména osvěta spotřebitelů. V tomto směru budou navrhovány i intervence.

1. Dominantní vliv obchodních řetězců z pozice maloobchodního odběratele a s tím související tržní nedokonalosti (asymetrická cenová transmise, diktát odběratelských podmínek).

Doposud na národní úrovni:

- Zákon č. 395/2009 Sb. - Zákon o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití
- Zákon č. 50/2016 Sb. - Zákon, kterým se mění zákon č. 395/2009 Sb., o významné tržní síle při prodeji zemědělských a potravinářských produktů a jejím zneužití

Zákony podchycují problém na příliš obecné úrovni.

Na úrovni EU v návrhu:

- Návrh textu směrnice Evropského parlamentu a Rady o nekalých obchodních praktikách mezi podniky v potravinovém řetězci (COM(2018)0173 – C8-0139/2018 – 2018/0082(COD)) Výbor pro zemědělství a rozvoj venkova.(Legislativa v přípravě.)

Směrnice stanoví minimální seznam zakázaných nekalých obchodních praktik mezi kupujícími a dodavateli v zemědělském a potravinovém řetězci, minimální pravidla pro jejich prosazování. „Nekalými obchodními praktikami“ se dle návrhu směrnice rozumí jakýkoliv postup, který:

- se výrazně odchyluje od zásad poctivého obchodního styku, je v rozporu s dobrou vírou poctivým jednáním a je jednostranně zaveden jedním obchodním partnerem vůči druhému;
- stanoví nebo se pokouší stanovit neodůvodněný a nepřiměřený přenos hospodářského rizika kupujícího na dodavatele; nebo
- vytváří nebo se pokouší vytvořit výraznou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi dodavatele v rámci obchodního vztahu před uzavřením smlouvy, v době její platnosti nebo po jejím vypršení.

Zákon o významné tržní síle a návrh textu Rady o nekalých obchodních praktikách omezují určité chování řetězců, neřeší však jejich dominantní postavení v maloobchodním prodeji. To je dáno zejména alokací obchodní sítě, trendy nákupního chování spotřebitelů (nákupy základního sortimentu s menší frekvencí a větším objemem) a sortimentní nabídkou. Řešením je podle názoru ÚZEI zejména:

- budování alternativních prodejních cest,
- osvěta spotřebitelů o nákupním chování,
- osvěta výrobců i spotřebitelů ve smyslu zvyšování povědomí o režimech kvality a významu zdravé výživy apod.

Ukazuje se, že opatření směřované na podporu vzniku a působení krátkých obchodních řetězců nebylo ve stávajícím období téměř využíváno. Dle informace SZIF nelze určit důvod nevyužívání. Podle expertního názoru ÚZEI může být bariérou administrativní náročnost. Odvětvové intervence mají podle názoru ÚZEI potenciál zejména ke spolupráci producentů a koordinaci jejich postupu vůči navazujícím článkům vertikály a též k budování režimů jakosti a s nimi spojené osvětě spotřebitelů.

PROBLEMATIKA KRÁTKÝCH ŘETĚZCŮ (KDR) je v současném programovém období podchycena **opatřením PRV 16.4.1. Horizontální a vertikální spolupráce mezi účastníky krátkých dodavatelských řetězců a místních trhů.** Jedná se o podporu spolupráce minimálně dvou subjektů, která vede k vytváření a rozvoji krátkých dodavatelských řetězců (KDR) a místních trhů. Podporován je vznik a koordinace spolupracujících subjektů, tj. spolupráce na tvorbě studií a podnikatelského plánu. Podpora je také určena pro společné investice na realizaci projektu a společnou propagaci KDR nebo místního trhu. Formou takovéto spolupráce může být společný prodej v místní prodejně, společný prodej ze dvora, společná organizace přímého prodeje spotřebiteli (např. bedýnkový prodej). Podpora na vytvoření a rozvoj KDR se týká pouze dodavatelského řetězce, který zahrnuje maximálně jednoho zprostředkovatele mezi zemědělcem a spotřebitelem. Vytvoření a rozvoj místního trhu je podporován pouze v případě, že činnosti zpracování a prodeje konečnému spotřebiteli se odehrávají v okruhu 75

km od zemědělského podniku, z něhož produkt pochází. Žadatelem je uskupení minimálně dvou nezávislých subjektů (zemědělský podnikatel, výrobce potravin, nevládní neziskové organizace zastupující zemědělce nebo zpracovatele potravin, obce nebo svazky obcí). Minimálně jeden subjekt však musí prokázat podnikatelskou činnost v odvětví zemědělství. Dle údajů SZIF k 18. 2. 2019 bylo celkem zaregistrováno 13 žádostí o dotaci, z toho u 10 žádostí byla ukončena administrace a jen 3 žádosti v administraci zůstali. Podepsaná dohoda byla pouze u jedné žádosti.

2. Nízká míra sdružování zemědělských výrobců při odbytu navazujícím článkům.

Výchozí dokument, který vymezuje možnost podpory sdružování zemědělských výrobců je Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU (EU) č. 1308/2013 ze dne 17. prosince 2013, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty, v platném znění; navazující legislativa je zmíněna v kapitole 1. Z legislativy vyplývá možnost finanční podpory uznaným organizacím producentů v odvětví ovoce a zeleniny a oliv a možnost finanční podpory v odvětví vína a včelařství. Podpora sdružování bez finanční podpory je upravena pro odvětví mléka. Další nefinanční podpora spočívá v možnosti uznání sdružení organizací producentů a uznání mezioborových organizací (bez jmenovitého výčtu odvětví).

Přehled uznaných OP je uveden v tabulce 16. Tabulka uvádí základní tržby odvětví, ve kterých fungují uznané OP, odhady podílů uznaných OP na tržbách odvětví a současně vyčísluje odhad 5 % z tržeb uznaných OP. Zdroj dat pro výpočet tržeb OP je uveden pod tabulkou. Navíc jsou do tabulky zahrnuta odvětví, ve kterých nejsou k 31. 1. 2019 OP uznány, ale odvětví byla v rámci pracovní skupiny Konkurenceschopnost zařazena do výběru potenciálních uživatelů odvětvových intervencí. Přehled potvrzuje nejvyšší organizovanost v odvětví mléka a vysokou organizovanost v odvětví OZEL a vejce. S ohledem na využívání odvětvových intervencí v odvětví OZEL v předchozích obdobích jsou u tohoto odvětví uvedena data o využívání jednotlivých opatření operačních programů (tab. 17 až 19).

Organizovanost odvětví je dána povahou produktu, která z organizovanosti vytváří určitou nezbytnost. To je případ odvětví mléka a OZEL (mléko – neodkladnost produkce a vazba na svoznou linku, OZEL – možnost konzumace produktů bez výraznější přidané hodnoty zpracováním). Dále je organizovanost předurčena velikostí zemědělských podniků. Vzhledem k tomu, že v zemědělské výrobě působí velké zemědělské podniky a velká část produkce odvětví je silně koncentrovaná (viz kap. 2 „Stanovení skutečného problému, tab. 6 až 12), není u těchto podniků motivace ke sdružování.

Tab. 16 Uzané organizace producentů k 31. 1. 2019 a jejich podíl na tržbách vybraných odvětví

	Tržby odvětví v mil. Kč.				Uzané organizace producentů			
	2015	2016	2017	Průměr	Počet uznaných organizací producentů k 31.1.2018	Tržby uznaných organizací producentů ¹⁾		Podíl uznaných organizací producentů na tržbách odvětví
	mil. Kč	mil. Kč	mil. Kč	mil. Kč		mil. Kč	rok	
vepřové maso	8 285	8 795	9 195	8 758	Agropork. C. Z. (1)	262	2018	3,0
hovězí a tel. maso	6 680	7 264	7 272	7 072	Viamilk c.z. (1)	50	2018	0,7
drůbež	6 240	5 756	5 963	5 986	0	0	x	0,0
vejce	2 315	2 164	2 980	2 486	Zlatá vejce (1)	562	2018	22,6
mléko	22 309	21 252	25 720	23 093	19	15 882	2017	68,8
cukrovka	2 898	3 558	3 590	3 349		0	x	0
chmel	1 117	1 648	1 624	1 463	0	0	x	0
brambory	2 193	2 843	2 833	2 623	0	0	x	0
OZEL ²⁾	7 354	7 628	8 275	7 752	21 + 1 nadnárodní	2 832	2017	36,5

1) Tržby uznaných OP v odvětví vepřové maso, hovězí a telecí maso a vejce byly převzaty z veřejně dostupných zdrojů. Tržby v odvětví mléko byly vypočteny jako součin obchodované produkce a průměrné CZV mléka. Tržby v odvětví OZEL byly převzaty z podkladů SZIF. 2) Tržby odvětví OZEL obsahují dopočty samozásobení. Bez dopočtů by organizovanost odvětví dosáhla zhruba 40 %.

Pramen: Vlastní sestavení z dat SZIF, MZE a portálu www.justice.cz

Stávající opatření operačních programů v odvětví ovoce a zelenina v předchozích obdobích

Níže jsou uvedena opatření operačních programů na základě Vnitrostátní strategie ČR pro udržitelné operační programy organizací producentů v sektoru ovoce a zeleniny a Vnitrostátní rámec ČR pro operační programy organizací producentů v sektoru ovoce a zeleniny týkající se environmentálních opatření pro období 2015 – 2020. Opatření navazují na Strategii v letech 2007 - 2013.

Opatření č. 1 - Plánování produkce

Akce zaměřené na plánování produkce:

- výdaje spojené s pořízením výpočetní a kancelářské techniky,
- výdaje spojené s pořízením softwarového vybavení nebo
- osobní náklady v souvislosti s plánováním produkce (například odhady, sklizňové termíny, soulad mezi poptávkou a nabídkou, průzkum trhu).

Opatření č. 2 - Kvalita produkce

Akce zaměřené na kvalitu produkce:

- výdaje spojené s pořízením technologií pro přípravu půdy,
- výdaje spojené s pořízením technologií pro ošetřování rostlin,
- výdaje spojené s pořízením technologií pro sklizeň rostlin,
- výdaje spojené s pořízením technologií pro dopravu produkce k posklizňové úpravě či ke zpracování,
- výdaje spojené s pořízením skleníků či foliových krytů,
- osobní náklady vyplývající z opatření ke zlepšení a udržení vysoké úrovně jakosti,
- výdaje spojené s pořízením přepravních zařízení udržujících kvalitu produkce,
- výdaje spojené s budováním systémů síťových a foliových krytů,
- výdaje spojené s pořízením zařízení a strojního vybavení k monitoringu kvality produkce,
- výdaje spojené s pořízením zařízení zvyšujících hygienu a kvalitu skladovacích prostor,
- výdaje spojené s pořízením technologií prodlužující trvanlivost produkce nebo
- výdaje spojené s certifikací a bezpečností produktů.

Opatření č. 3 - Odbyt produkce

Akce zaměřené na odbyt produkce:

- výdaje spojené s pořízením technologií pro posklizňovou úpravu produkce,
- výdaje spojené s pořízením technologií pro třídění či balení produkce,
- výdaje spojené s úpravou či vybudováním skladovacích a manipulačních prostor,
- výdaje spojené s certifikací procesu řízení,
- nájem nebo pacht skladovacích a manipulačních prostor jako účelná náhrada výstavby nových skladů,
- osobní náklady a investice vyplývající z opatření ke zlepšení úrovně uvádění zboží na trh,
- výdaje spojené s aktivním marketingem,
- osobní náklady vyplývající z opatření ke zvyšování koncentrace nabídky,
- výdaje spojené se zvýšením přidané hodnoty produkce,
- výdaje spojené s propagací obchodní značky organizace producentů, případně sdružení organizací producentů,
- výdaje spojené s propagací značek jakosti,
- výdaje spojené s propagací správných stravovacích návyků nebo
- výdaje spojené se zpracováním vlastní produkce.

Opatření č. 4 - Vzdělávání - školení

Akce zaměřené na vzdělávání a školení:

- akce spojené se získáním odborných informací o integrované produkci a ekologickém zemědělství,
- akce spojené se získáním odborných informací o environmentálních tématech,
- akce spojené se získáním odborných informací o kontrole chorob a škůdců, jakosti produktů,
- akce spojené se získáním odborných informací o dohledatelnosti produktů,
- akce spojené se získáním odborných informací o zlepšení a udržení vysoké kvality produkce nebo
- poradenská činnost k zajištění vysoké kvality produkce.

Opatření č. 5 - Předcházení krizím a jejich řešení

Akce zaměřené na předcházení krizím a jejich řešení:

- výdaje spojené se zajištěním stability podnikatelského prostředí pomocí podpory pojištění do 80 %,
- výdaje spojené s propagací ke zvýšení spotřeby ovoce a zeleniny v době využívání opatření související s předcházením krizí,
- výdaje spojené s opětovnou výsadbou sadů s ohledem na povinné vyklučení ze zdravotních důvodů nebo fytosanitárních důvodů nebo
- výdaje spojené se stahováním z trhu, se sklizením nezralého ovoce a zeleniny nebo s jejich nesklizením.

Opatření č. 6 - Environmentální opatření (názvy a číslování jsou pro tato opatření závazná)

- 6.1.1 nákup mulčovačů, drtičů větví
- 6.2.1 zatravnění sadů
- 6.2.2 investice do závlahových zařízení, kromě hlavních závlahových zařízení
- 6.3.1 introdukce organismů pro opylování s výjimkou včel
- 6.4.1 výsadby ekologických sadů
- 6.5.1 organizace školení k opatřením Vnitrostátního rámce ČR
- 6.6.1 introdukce predátorů a použití biologických metod ochrany
- 6.6.2 netkané textilie na pokrytí porostu
- 6.7.1 výměna starých chladicích systémů
- 6.7.2 tepelná izolace objektů pro skladování a posklizňovou úpravu

Tab 17 Stanovení maximálních podílů jednotlivých opatření z provozního fondu

	Max. limit čerpání
Opatření č. 1 – Plánování produkce	do 60 % celkových výdajů OP
Opatření č. 2 – Kvalita produkce	do 60 % celkových výdajů OP
Opatření č. 3 – Odbyt produkce	do 60 % celkových výdajů OP
Opatření č. 4 – Vzdělávání	do 60 % celkových výdajů OP
Opatření č. 5 – Předcházení krizím a jejich řešení z toho: opětovná výsadba po vyklučení Stanoveno podle NEPR (EU) č. 1308/2013, čl. 33.	do 33 % celkových výdajů OP do 20 % celkových výdajů OP
Opatření č. 6 – Environmentální opatření Stanoveno podle NEPR (EU) č. 1308/2013, čl. 33 odst. 5 a VR schváleného Komisí dne 26. 6. 2015.	min. dvě opatření nebo min. 10 % z celkových výdajů OP
Opatření č. 7 – Režijní náklady	do 2 % celkových výdajů

Poznámka: limit v % se vztahuje na čerpání výdajových položek v rámci operačního programu pro jednotlivé organizace producentů po dobu trvání jejich operačního programu

Opatření č. 7.1 – Režijní náklady

- režijní náklady – standardní paušální částka do výše 2 % provozního fondu schváleného podle čl. 64 (nařízení Komise 543/2011, v platném znění) a do maximální výše 180 000 EUR.

Využívání jednotlivých opatření operačních programů v předchozích obdobích

Tab 18 Uplatňované výdaje za všechny organizace producentů v jednotlivých letech (tis. Kč)

Druh opatření	Rok					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Opatření č.1	3 417,91	2 209,05	2 880,38	2 827,48	4 423,05	6 325,28
Opatření č. 2	40 927,82	67 511,63	54 228,37	60 328,65	65 906,35	78 304,45
Opatření č. 3	27 758,47	37 415,39	47 116,39	48 594,25	74 759,55	60 535,49
Opatření č. 4	2 542,13	2 270,76	2 677,41	1 116,86	926,92	2 816,05
Opatření č. 5	9 934,54	11 643,32	14 263,37	14 335,59	20 900,81	16 768,32
Opatření č. 6	9 955,06	15 290,56	19 839,01	17 960,39	20 898,38	29 001,83
Opatření č. 7	1 228,34	610,20	1 791,44	1 745,38	2 621,11	2 313,00
CELKEM	95 764,26	136 950,91	142 796,37	146 908,59	190 436,17	196 064,43

Pramen: SZIF

Tab 19 Odbyt produkce organizací producentů - ovoce a zelenina (v %)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Produkce zpracovaná přímo OP	6,0	7,0	6,7	6,4	6,2	5,5
Obchodní řetězce/supermarkety	30,0	28,0	31,3	32,9	29,9	28,9
Maloobchod	6,0	6,0	6,3	4,9	3,9	5,8
Prodej zpracovatelům	12,0	13,0	8,6	10,7	10,2	17,5
Velkoobchod/centrální nákup/trh	40,0	44,0	44,4	43,9	48,1	40,6
Ostatní	6,0	2,0	2,8	1,3	1,7	1,9

Pramen: ÚZEI dle SZIF

Poznámka: V roce 2018 došlo ke změně struktury formuláře Výroční zprávy, již nelze rozdělit.

Dotazníkovým šetřením ÚZEI²¹ mezi pěstiteli, kteří byli zapojeni do operačních programů v letech 2009 až 2011, bylo zjištěno, že investice spojené s pořízením nových pěstebních, sklizňových a posklizňových technologií, s budováním společných skladů umožňující centralizaci nabídky a zlepšení

²¹ Abrahamová a kol. (2012) TU 47/4437

její kvality pomohly jak OP, tak samotným jejím členům ke zlepšení postavení na trhu. Z těchto důvodů lze označit celkové výdaje na daná opatření jako efektivní, což potvrdila i většina respondentů – OP v dotazníkovém šetření, kde 90 % potvrdilo nejvyšší efektivitu a přínosnost u Opatření č. 1, 2 a 3, které příznivě ovlivnilo centralizaci nabídky a pomohlo zlepšit plánování a zvýšit kvalitu nabízené produkce. To se projevilo zlepšením odbytu velkým odběratelům (řetězce a velkoobchod). Ve srovnání s rokem 2008 se v průměru období 2009 - 2011 zvýšil prodej OP těmto odběratelům na 115,6 %. Dalším přínosem bylo zlepšení odbytu zavedením certifikátů kvality a procesu řízení. Lze konstatovat, že využitím Operačních programů došlo ke zlepšení výkonnosti zemědělských podniků členů OP (měřeno jednotkovou hodnotou realizované produkce), zvýšení intenzity výroby (měřeno objemem produkce připadající na hektar pěstební plochy a objemem produkce připadající na člena). Jednotková hodnota produkce se v průměru období 2009 - 2011 ve srovnání s rokem 2008 zvýšila na 102,9 %, objem produkce z hektaru vzrostl na 102,8 % a objem produkce na aktivního člena dosáhl 105,7 %. Na základě toho lze usuzovat, že výdaje byly vynaloženy efektivně, neboť měly příznivý dopad na produkci členů OP. Vnitrostátní strategie ČR tak přispěla ke stabilizaci příjmů producentů - členů OP a pomohla udržet jejich konkurenceschopnost. Zároveň došlo ke zvýšení atraktivity členství, neboť se od roku 2008 do roku 2011 průběžně zvyšoval počet aktivních členů OP ze 130 na 150. Organizace producentů jsou schopny poskytovat svým členům služby, které by oni sami nemohli provozovat (např. pořízení systémů certifikace, kontinuálnost a centralizaci nabídky produkce uváděné na trh (především řetězcům a velkoobchodu), ale i poradenské služby, skladovací kapacity aj.

Navazujícím dotazníkovým šetřením ÚZEI²² mezi pěstiteli, kteří byli zapojeni do operačních programů v letech 2012 až 2013, bylo potvrzeno výše uvedené, tedy že investice spojené s pořízením nových pěstebních, sklizňových a posklizňových technologií, s budováním společných skladů umožňující centralizaci nabídky a zlepšení její kvality pomohly jak OP, tak samotným jejím členům ke zlepšení postavení na trhu. Efektivnost vynaložených finančních prostředků potvrdila i většina respondentů, především u zajištění stávajícího odbytu produkce, možnosti čerpání podpor a zvýšení odbytu produkce. To se projevilo zlepšením odbytu velkým odběratelům (obchodní řetězce a velkoobchod). Ve srovnání s předchozím posuzovaném období mírně narostl odbyt drobným prodejem (ze 7 % na 11 %) a odbyt zpracovatelskému průmyslu (z 12 % na 20 %). Dalším přínosem bylo zlepšení odbytu zavedením certifikátů kvality a procesu řízení, které pozitivně vnímalo 41 % respondentů. Lze konstatovat, že využitím Operačních programů došlo ke zlepšení výkonnosti zemědělských podniků členů OP (měřeno jednotkovou hodnotou realizované produkce), zvýšení intenzity výroby (měřeno objemem produkce připadající na hektar pěstební plochy a objemem produkce připadající na člena). Na základě toho lze usuzovat, že finanční prostředky byly vynaloženy efektivně, neboť měly příznivý dopad na produkci členů OP. Vnitrostátní strategie ČR tak přispěla ke stabilizaci příjmů producentů - členů OP a pomohla udržet jejich konkurenceschopnost. Zároveň došlo ke zvýšení atraktivity členství, neboť se od roku 2012 do roku 2013 zvýšil počet aktivních členů OP ze 154 na 165. Organizace producentů jsou schopny poskytovat svým členům služby, které by oni

²² Součková a kol. (2014). (TU 35/420).

sami nemohli provozovat (např. pořízení systémů certifikace, kontinuálnost a centralizaci nabídky produkce uváděné na trh (především řetězcům a velkoobchodu)), ale i poradenské služby, skladovací kapacity, sklízecí stroje a balící linky, aj.

Další detaily hodnocení předchozích operačních programů jsou uvedeny v příloze 1.

3. Absence diferenciacce produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality zapojujících prvovýrobce k prosazení výrobků ve spotřebitelských preferencích.

Zavedení vertikálních režimů kvality, které by propojily zemědělské producenty a zpracovatele, předpokládá sdílení nákladů na jejich zavedení a provoz. V takovém případě je žádoucí určitá stálost vertikálních vztahů. V odvětví, kde zemědělský výrobce snadno mění odběratele (zpracovatele), se tedy snadno mění portfolio skupiny zemědělců s vazbou na určitého zpracovatele. Budování vertikální značky je pak s ohledem na tento faktor obtížné.

V ČR se podařilo dostat do povědomí spotřebitelů několik málo značek kvality (**Klasa**²³, **Regionální potravina (RP)**²⁴, **Bio potravina**). Klasa ani Regionální potravina však nejsou plnohodnotným řešením. Ani jedna z těchto značek kvality není vertikální ve smyslu vazby na konkrétní skupinu zemědělských výrobců.

- Nejde o vertikální režimy, tedy nestimulují kvalitu již od prvovýrobce,
- jsou založeny na principu soutěží,
- významné kritérium k získání ocenění (kritérium kvality) je poměrně neurčitě definováno,
- regionální potravina je určena jen malým a středním podnikům a zasahuje malý segment výroby.

Výzkum SZIF (2018, a) mezi DRŽITELI ZNAČKY KLASA v roce 2018 ukázal, že *ocenění výrobci se domnívají*, že značka má kladný efekt na vyšší zájem o zalistování výrobků, 40 % výrobců uvádí, že díky značce KLASA došlo ke zvýšení prodeje o 1-5 %. Z pohledu výrobců značka KLASA přináší oceněným hlavně zvýšení prestiže a vyšší marketingový potenciál. Přes 75 % výrobců považuje oceněné výrobky za nejdůležitější v portfoliu a mají zájem usilovat o ocenění KLASA i pro další výrobky v portfoliu. V případě končícího certifikátu pouze 5% výrobců nemá v plánu usilovat o opakované získání certifikátu, naopak takřka 95 % výrobců si ocenění váží natolik, že v případě končícího certifikátu budou o značku KLASA usilovat znovu. **Ve výzkumu nejsou zohledněny názory výrobců, kteří o značku nežádali nebo značku nezískali.**

²³ Smyslem značky Klasa je podle garanta značky (MZe) na straně jedné marketingově podpořit aktivity producentů potravin, na straně druhé pak edukovat spotřebitele v otázce kvality potravin. Značka se uděluje na 3 roky a garantuje, že jsou nabízeny skutečně kvalitní a zdravotně nezávadné potraviny. Celkový stav databáze KLASA k 31. 12. 2017 byl 995 výrobků od 225 výrobců. Za rok 2017 bylo oceněno 203 výrobků od 84 výrobců.

²⁴ Značku Regionální potravina uděluje na základě krajských soutěží MZe ve 13 krajích České republiky nej kvalitnějším zemědělským nebo potravinářským výrobkům. Odborné poroty vybírají vždy 1 vítězný výrobek v 9 kategoriích. Segment oceněných je však velmi malý. V roce 2017 se do soutěže přihlásilo celkem 441 výrobců s 1 566 výrobky a bylo oceněno 106 výrobků. Značka je určena výhradně pro malé a střední podniky.

Výzkum SZIF (2018, b) MEZI DRŽITELI ZNAČKY REGIONÁLNÍ POTRAVINA v roce 2018 ukázal, že přes 95 % výrobců se domnívá, že značka RP má pozitivní vliv na podporu spotřeby regionálních potravin a zároveň 75% výrobců uvádí, že značka RP má pozitivní vliv na zvýšení poptávky a prodeje oceněných výrobků. Soutěž je podle výzkumu SZIF mezi výrobci úspěšná a oblíbená, 85% výrobců má v plánu o značku RP usilovat i v dalších ročnících. Výrobci dodávají své výrobky na trh zejména prostřednictvím maloobchodních řetězců, farmářských trhů a podnikových prodejen. Pouze zhruba jedna pětina výrobců využívá pro prodej výrobků e-shopy. Mezi nejoblíbenější aktivity na podporu prodeje patří prezentace a ochutnávky na farmářských trzích a také prezentace na výstavách a veletrzích. **Ve výzkumu nejsou zohledněny názory výrobců, kteří o značku nežádali nebo značku nezískali.** Z konzultací ÚZEI s vybranými držiteli značky RP vyplynuly spíše rozporuplné reakce na značku, námitky se týkaly nevyhovujících kritérií (možnost přihlásit jen jedné varianty téměř totožného produktu - příchuť jogurtu z celé škály příchutí na stejné bázi výrobku), omezeného počtu oceněných výrobků nebo pochyb o vlivu značky na spotřebitelskou poptávku.

Ačkoliv ocenění výrobci přiznávají kladný vliv Klasy a RP na mírné zvýšení prodeje a prestiž výrobce (SZIF, 2018a; 2018b), odezva u spotřebitelů je nižší než u výrobců.

Dalšími značkami, které se odkazují na regionální původ, jsou „Regionální značky“. Koordinaci schématu zajišťuje Asociace regionálních značek (ARZ). V roce 2018 se do schématu ARZ zapojilo 27 členských regionů s 540 certifikovanými potravinami a zemědělskými výrobky²⁵. Dle výzkumu ÚZEI²⁶ vyrábí výrobky s Regionální značkou zhruba dvě třetiny výrobců²⁷ ve venkovských oblastech (v lokalitách do 2 000 obyvatel) a pouze 14% ve městech s více než 10 000 obyvateli. Zhruba 40 % producentů vyrábí a distribuuje své zboží s méně než 2 osobami a téměř 80 % respondentů jsou podniky s méně než 9 osobami. Nicméně snaha o zavedení a rozšíření značek se promítla do různorodých a poměrně slabých certifikačních kritérií a spotřebitel nedostává jasnou informaci jakou hodnotu certifikace,

Výzkum SZIF (2017) zaměřený na NÁZORY SPOTŘEBITELŮ V ČR NA OBECNOU ZNALOST ZNAČEK KVALITY (vzorek 573 spotřebitelů obecné populace 15 – 55 let) prokázal, že:

- Jen 60 % respondentů uvedlo znalost nějaké značky kvality potravin, obecné povědomí „z doslechu“ konstatovalo 30 % spotřebitelů.

²⁵ *Ve většině regionů se „regionální značka“ neomezuje pouze na potraviny, ale zahrnuje i řemeslné výrobky a turistické služby. Cestovní ruch zůstává jedním z hlavních marketingových cílů. Značení je určeno návštěvníkům regionů, kterým dovoluje objevovat region, i místním obyvatelům, kteří mohou nákupem značených výrobků podporovat „své“ místní výrobce.*

²⁶ *Bošková, I., Rättinger, T. (2018). Do Consumers Benefit from the Labels of Regional Origin? The Case of the Czech Republic. In Matsumoto, S. and Otsuki, T. (Eds), Consumer Perception of Food Attributes, (Chapter 14, pp. 203-220), 1st ed., Taylor and Francis Group, Boca Raton, Florida, USA: CRC Press. ISBN-13: 978 1 138 19684 1.*

²⁷ *Ověřeno na vzorku 38 % držitelů Regionální značky.*

- Spontánní znalost značek kvality: Z hlediska konkrétní znalosti označení kvality potravin byla jednoznačně nejznámější značkou Klasa, jejíž znalost prokázalo ovšem jen 60 % spotřebitelů. Dalšími uváděnými označeními byly Bio (23 %) a Český výrobek (20,8 %). Znalost značky Regionální potravina uvedlo 15 % z celkového počtu respondentů.
- Podpořená znalost značek kvality: 84,3 % deklarovalo znalost značky Klasa, následovně pak značky Český výrobek 57,1 % a národní označení biopotravin 47,1 %. Znalost značky Regionální potravina projevilo 36,5 % spotřebitelů.

PODPORA propagace značek probíhá formou státní podpory a cena za takto podporovaný marketing značky kvality není přímo promítnuta do výrobku. S výjimkou formálních administrativních poplatků výrobci do značky neinvestují. Není zřejmé, zda by byli ochotni investovat, neboť **není zřejmé, zda by spotřebitel byl ochoten zaplatit za garanci nadstandardní kvality vyšší cenu výrobku.**

Tab 20 Čerpání zdrojů na marketing (v tis. Kč)

UŽITÍ ZDROJŮ	Čerpání k 31. 12. 2015	Čerpání k 31. 12. 2016	Čerpání k 31. 12. 2017	Čerpání k 31. 12. 2018	Čerpání k 31. 12. 2019
Propagace potravin značky kvality KLASA	37 640	131 376	240 302	149 233	162 493
Projekt Regionální potravina	73 002	30 425	32 424	44 361	22 772
Užití zdrojů na marketing celkem	110 642	161 801	272 726	193 594	185 265

Poznámka: Jde o finanční prostředky ze státního rozpočtu ČR.

Pramen: SZIF

CHRÁNĚNÉ ZNAČKY ZEMĚDĚLSKÝCH PRODUKTŮ A POTRAVIN EU

Chráněné značky fungují jako podpora a ochrana zemědělských produktů a potravin. Systém chráněných značek byl zaveden v EU v roce 1993 a jeho smyslem je chránit názvy zemědělských produktů a potravin před konkurencí produktů neprávem se za tyto výrobky vydávajícími. Ochrana je poskytována na základě zápisu do rejstříku EK.

CHOP - Chráněné označení původu – státy EU 28 zaregistrovaly k 24. 9. 2019 celkem 633 produktů nesoucí tuto ochrannou značku. ČR k tomuto datu eviduje 6 registrací, což jí řadí společně s Maďarskem a Nizozemskem na 6. místo v rámci EU 28. Zatím poslední zaevidování CHOP z ČR proběhlo 17. 7. 2008, byla to Všestarská cibule. K výše uvedenému datu nemá ČR u EK podanou žádnou žádost k zaevidování CHOP. Zaevidované CHOP z ČR: Nošovické kysané zelí; Český kmín; Chamomilla bohemika; Všestarská cibule; Pohořelický kapr a Žatecký chmel.

CHZO – Chráněné zeměpisné označení - státy EU 28 zaregistrovaly k 24. 9. 2019 celkem 734 produktů nesoucí tuto ochrannou značku. ČR k tomuto datu eviduje 23 registrací, což jí řadí společně s Polskem na 8. místo v rámci EU 28. Zatím poslední zaevidování CHZO z ČR proběhlo 6. 12. 2013, byl to Valašský frgál. K výše uvedenému datu má ČR podanou jednu žádost k zaevidování CHZO, a to na Český mák. Zaevidované CHZO z ČR: Budějovické pivo; Budějovický měšťanský var; Českobudějovické pivo; Třeboňský kapr; Lomnické suchary; Hořické trubičky; Karlovarský suchar; Štramberské uši; Černá Hora;

Březnický ležák; Brněnské pivo, Starobrněnské pivo; Mariánskolázeňské oplatky; Znojemské pivo; České pivo; Chodské pivo; Pardubický perník; Olomoucké tvarůžky; Jihočeská Zlatá Niva; Jihočeská Niva; Karlovarské oplatky; Karlovarské trojhránky; Chelčicko- Lhenické ovoce a Valašský frgál.

ZTS – Zaručená tradiční specialita - státy EU 28 zaregistrovaly k 24. 9. 2019 celkem 66 produktů nesoucí tuto ochrannou značku. ČR k tomuto datu eviduje 5 registrací, což jí řadí společně s Belgií a Bulharskem na 3. místo v rámci EU 28. Zatím poslední zaevidování ZTS z ČR proběhlo 27. 3. 2018, byla to Pražská šunka. K výše uvedenému datu nemá ČR u EK podanou žádnou žádost k zaevidování ZTS. Zaevidované ZTS z ČR : Liptovská saláma/Liptovský salám, Lovecký salám/Lovecká saláma, Spišské párky, Špekáčky/Špekačky (jedná se o společný zápis se Slovenskem) a Pražská šunka.

STÁVAJÍCÍ ODVĚTVOVÉ ZNAČKY KVALITY

Mléko

Národní podpora k budování vertikálního systému kvality se objevila v odvětví mléka, režim však zatím nebyl dotažen ke spotřebiteli. Od roku 2016 byl zaveden dotační titul 19 „Podpora producentům a zpracovatelům mléka na částečnou úhradu nákladů spojených s dobrovolným zapojením do režimu jakosti Q CZ“²⁸, opatření k podpoře výroby mléka nadstandardní kvality. REŽIM JAKOSTI Q CZ s významnou podporou státu se do povědomí veřejnosti nedostal, neboť režim končí u zpracovatelů, kde je syrové mléko od prvovýrobce z režimu Q smíšeno s mlékem mimo režim. Spotřebitel není nijak informován, zda výrobek obsahuje část mléka nadstandardní kvality či nikoliv.

Tab 21 Podpora režimu jakosti Q CZ

Rok	Dotační titul	Počet žádostí	Počet schválených žádostí	Vyplaceno (v tis. Kč)
2016	19 A a	858	850	24 360
	19 A b 1	39	28	70 184
	19 A b 2	6	1	238 705
2017	19 A a	912	905	34 737
	19 A b 1	41	36	150 204
	19 A b 2	5	1	120 000

Pramen: MZe (2017,b); (MZe 2018)

Brambory

Ve spolupráci ČBS, VÚB a MZe byl připraven projekt na podporu pěstování konzumních brambor **Integrovaná produkce (dále jen „IPKB“)** konzumních brambor. Jde o systém vertikální kvality v rámci odvětví. Projekt by měl spotřebitelům garantovat určitou kvalitu brambor a zavést systém pěstování, který bude šetrný k životnímu prostředí. Systém by měl limitovat používání pesticidů na ochranu

²⁸ Režim přispívá ke stimulaci účasti producentů a zpracovatelů v režimu, který stanovuje vybrané kvalitativní charakteristiky mléka na nadstandardní úrovni (počet somatických buněk, celkový počet mikroorganismů, obsah bílkovin) a dodržet další parametry mléka (negativní rezidua inhibičních látek, bod mrznutí a obsah tukuprosté sušiny). Stimulace je provedena formou úhrady nákladů vedoucí ke zlepšení definovaných charakteristik.

rostlin. Zároveň zahrnuje dané postupy při kontrole kvality brambor. Byly nastaveny podmínky IPKB, které prezentují způsob zemědělského hospodaření, jehož základním cílem je zajištění trvale udržitelného rozvoje, který umožňuje zachovávat přirozené funkce agroekosystému a ostatních ekosystémů, jež jsou zemědělskou produkcí přímo či nepřímo ovlivňovány a která vyžaduje smysluplný soulad mezi biologickými, technickými a chemickými opatřeními. Předpokládá se snížení spotřeby minerálních hnojiv a zvýšení organických hnojiv. Projekt čeká na notifikaci EU. Projekt předpokládá spolufinancování státu újmy pěstitelům brambor spojených se zvýšením nákladů na integrovanou produkci. V maloobchodě by měly být produkty vybaveny věrohodnými a doložitelnými informacemi pro spotřebitele. Reakce spotřebitelů není dosud ověřena,

Zelenina

Zelináři využívají systém **integrované produkce zeleniny (IPZ)** a jsou sdruženi v Svazu pro integrovaný systém produkce zeleniny. V maloobchodě jsou produkty opatřeny značkou IPZ.

Tab 22 Vývoj počtu a ploch pěstitelů zeleniny v rámci systému IPZ

	Pěstitelé zeleniny v ČR v systému IPZ evidovaní na SZIF		Žadatelé o ochranu známku IPZ evidovaní u ZUČM			
			Držitelé ochranné známky IPZ		Pěstitelé v přechod. období (čekatelé)	
	Počet pěstitelů	Plocha v ha	Počet pěstitelů	Plocha v ha	Počet pěstitelů	Plocha v ha
2005	*	*	*	*	37	3 437
2006	*	*	*	*	57	4 846
2007	63	4 572	34	4 158	35	1 119
2008	71	4 487	30	3 332	24	951
2009	80	4 920	50	3 934	9	380
2010	87	5 360	50	3 819	14	718
2011	93	6 092	54	4 826	13	397
2012	81	5 980	55	5 111	5	365
2013	79	5 951	59	5 448	6	255
2014	75	5 707	58	5 010	6	387
2015	84	6 165	56	5 077	8	486
2016	93	7 314	59	5 860	10	523
2017	96	7 116	65	6 235	5	177
2018	99	7 011	69	6 278	2	101
2019	94	6 917	68	6 512	4	83

Pramen: Situační a výhledová zpráva zelenina 2017 (SZIF, ZUČM)

Zelináři nemají povědomí o evropských značkách jako je chráněné označení původu a chráněné zeměpisné označení. Rádi by se účastnili soutěže o regionální potravinu, ale vzhledem k nevhodnému termínu nemají možnost nabídnout svoji produkci.

Ovoce

Ovocnáři využívají **systém integrované produkce ovoce (IPO)**. Ovoce je v maloobchodě označeno značkou **Svazu pro integrované systémy produkce ovoce (SISPO)**. Ovoce je produkováno výhradně

v českých zemích. K 1. 8. 2019 bylo registrováno 359 členů (z toho 6 nevýrobní podniky), s celkovou výměrou ovocných sadů a školek 10 039 ha.

Tab 23 Přehled pěstitelů SISPO

		Počet pěstitelů	celková výměra hektarech
z toho	s ochrannou známkou SISPO 2019	238	8 808
	známka neudělena nebo odebrána	63	815
	ve tříletém předchozím období	52	418
	bez výsadeb	6	

Pramen: Ovocnářská unie

Bioprodukce

Od 1. července 2012 (po skončení dvouletého přechodného období) platí nová pravidla pro označování biopotravin (Prováděcí nařízení Komise 505/2012/EU). Etikety na biopotravinách ze zemí EU musí být povinně označeny jednotným unijním logem v podobě lístku ze 12 unijních hvězdiček. U tohoto loga musí být uveden kód země, kde biopotravina prošla závěrečnou kontrolou – v případě ČR je to CZ. Za kódem státu je zkratka BIO nebo EKO, případně ORG či ÖKO, odkazující na ekologický způsob produkce podle zažité praxe v různých zemích. Kód je uzavřen třímístným číslem kontrolní organizace pověřené v daném státě dozorem nad bioprodukcí. Použití evropského biologa však není exkluzivní, a tudíž národní značky zůstávají v platnosti a mohou být použity jako označení vedle evropského biologa.

Národní logo značení pro produkty ekologického zemědělství tzv. Biozebra se používá jako ochranná známka pro bioprodukty vyrobené v ČR. Logo je možné použít pouze v souladu s ustanovením zákona č. 242/2000 Sb., o ekologickém zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky č. 16/2006 Sb., ze dne 6. ledna 2006, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství.

V ČR bylo jako výrobce biopotravin ke konci roku 2017 registrováno 672 subjektů. K nejčastěji provozovaným hlavním činnostem patřily v roce 2017, obdobně jako v minulých letech „Výroba ostatních potravinářských výrobků“, dále „Zpracování a konzervování masa a výroba masných výrobků“, „Zpracování a konzervování ovoce a zeleniny“, „Výroba mléčných výrobků“ a „Výroba nápojů“.

Celkový obrat s biopotravinami českých subjektů včetně vývozu dosáhl v roce 2017 přibližně 5,7 mld. Kč. Z toho celková spotřeba biopotravin (včetně dovozu) v ČR činila 3,33 mld. Kč a vývoz biopotravin vzrostl na cca 2,37 mld. Kč. Průměrná roční spotřeba na obyvatele činila 314 Kč a podíl biopotravin na celkové spotřebě potravin a nápojů byl na úrovni 1,17 %²⁹.

²⁹ Data převzata z TÚ ÚZEI 4212/2019 výstup č.1.

7. DETAILNĚJŠÍ POSOUZENÍ VLIVU PŘEDPISŮ

Z hlediska dosažení specifického cíle za výrazný posun v návrhu „Nařízení“ ve srovnání se stávající podobou SZP považovat rozšíření odvětvových intervencí na nepovinné sektory. Možnost finanční podpory by mohla být motivací pro větší zapojení zemědělců a zpracovatelů do horizontální i vertikální spolupráce. Mimo stávající podoby návrhu „Nařízení“ by bylo žádoucí, aby oprávněným subjektem mohly být i vertikální (mezioborové) organizace. Tato varianta není v aktuálně platném Návrhu z 1. června 2018 ustavena, ale byla součástí navržené změny z listopadu stejného roku. Domníváme se, že tato varianta by značně rozšířila potenciál využití tohoto typu intervencí v ČR. Žádoucí se jeví např. spolupráce v režimech jakosti, které by vážaly účast českých zemědělců v konečném výrobku a přesvědčily spotřebitele o kvalitě výrobku a poskytly transparentní informace o výrobních standardech a nadstandardech. Samozřejmě i horizontální společné činnosti by přispěly k vyvažování koncentrace na úrovni zpracovatelů i maloobchodu. Spolupráce však nemusí nutně probíhat jen v oblasti odbytu. Některá odvětví (např. chmel) jeví potenciál spolupráce ve výzkumu odrůd, pěstebních metod apod.

Spolupráce v tvorbě a účasti v krátkých dodavatelských řetězcích se ukázala doposud jako málo využívaná, přesto však doporučujeme zachovat opatření, neboť cílí na segment výrobců, kteří přispívají k diverzifikaci tržních cest.

8. JAK BY SE SITUACE VYVÍJELA BEZ ZAVEDENÍ PŘÍSLUŠNÝCH INTERVENČÍ?

Odpověď na tuto otázku by vyžadovala vyhodnocení na základě kontrafaktuální analýzy či modelového přístupu s vysokou mírou nejistoty vývoje proměnných. Modelování variant se očekává v pokročilejších fázích přípravy národního strategického plánu.

Ve srovnání s přímými platbami (VCS) představují odvětvové intervence potenciál k nastartování změn vedoucích k podpoře efektivnosti. Na druhé straně, odvětvové intervence ustavují kolektivní závazky ve střednědobém horizontu (3 až 7 let), což snižuje aktuální manévrovací prostor pro individuální zemědělské podniky, zejména v době krizí. Proto bude vhodné zvážit, zda odvětví poskytnout komfort VCS či zda jej směřovat do větší smluvní vázanosti. Hlediskem při rozhodování by měla být např. četnost a závažnost krizí v odvětví. Projekce VCS jsou provedeny v podkladové analýze pro cíl A „Podporovat příjmy a odolnost životaschopných zemědělských podniků v celé Unii za účelem posílení bezpečnosti potravin“.

9. SWOT ANALÝZA – JAK SI STOJÍ JEDNOTLIVÉ DŮLEŽITÉ STRÁNKY SEKTORU VŮČI ODPOVÍDAJÍCÍM CÍLŮM A JEJICH NAPLŇOVÁNÍ?

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Fungující profesní svazy. • Fungující organizace producentů v sektoru ovoce a zelenina, též v sektoru mléko. • Velké zemědělské podniky jsou významnými regionálními partnery pro zpracovatele. • Existující informační základna o vývoji produkce a cen v ČR a v EU. • Dostatečná nabídka (převyšující poptávku) širokého sortimentu potravinářských výrobků na trhu. • Zkušenosti se značkami kvality - národní (Klasa, regionální potravina aj.) i unijní (CHOP, CHZO, ZTS). 	<ul style="list-style-type: none"> • Nízká míra sdružování prvovýrobců mimo odvětví ovoce a zelenina a mléko. • Absence vertikálních systémů kvality zapojujících prvovýrobců k prosazení výrobků u spotřebitelů. • Rezervy ve využití státní podpory režimu kvality v odvětví mléka (mléko Q) k dotažení režimu ke spotřebiteli. • Malé povědomí spotřebitelů o existenci a obsahu režimů jakosti EU, ale i ČR (značek je velké množství a spotřebitelé neznají jejich význam). • Přetrvávající neochota a nedůvěra zemědělských podnikatelů a výrobců potravin ke spolupráci a vytváření společných projektů.
Příležitosti	Rizika
<ul style="list-style-type: none"> • Budování vertikálních systémů kvality. • Segment spotřebitelů se zájmem o nadstandardní kvalitu výrobků. • Edukace spotřebitele o kvalitě výrobků, o pozitivních externalitách preference domácích výrobků. • Investice zemědělců do zpracování a prodeje. • Potenciál informačních technologií usnadňujících přímý prodej ze zemědělského podniku. • Rozvoj sítí prodejen s farmářskými výrobky. • Využití agroturistiky a propagace regionů v rámci jiných resortů (MMR). • Poptávka zahraničních zpracovatelů po zemědělských produktech z ČR. • Dostupnost prodejní sítě - dostatečné pokrytí celého území ČR. • Segment spotřebitelů hledajících identitu potravinářských výrobků 	<ul style="list-style-type: none"> • Pokračující dominance obchodních řetězců v maloobchodním prodeji a jejich vliv na volbu dodavatele a podmínky prodeje. • Nerovnováha mezi vysokou mírou koncentrace maloobchodu a nízkou mírou koncentrace zpracovatelů. • Vysoká hustota prodejní sítě obchodních řetězců na území ČR. • Nejistota zemědělců, zda deklarovaný zájem spotřebitelů o výrobky nadstandardní kvality se potvrdí reálnými nákupy i v případě vyšší ceny výrobků. • Značné množství značek kvality na trhu s potravinami s netransparentními nebo nízkými kritérii kvality. • Zneužití podpor organizací producentů - výhody černých pasažérů při vzniku velkých odbytových organizací. • Vysoké počáteční náklady zemědělců na vybudování finalizační fáze výroby na výrobky s přidanou hodnotou a na distribuci výrobků.

<ul style="list-style-type: none"> • Prostor pro nabídku lepšího zásobování potravinami především pro obyvatele malých obcí. • Rezervy v edukaci spotřebitelů o kvalitě potravin a o zásadách správného stravování. 	
---	--

10. PŘEHLED A ZDŮVODNĚNÍ POTŘEB

Pracovní skupina se shodla na následujícím znění potřeb z hlediska zlepšení pozice zemědělců v hodnotovém řetězci. Potřeby jsou vyjádřeny průřezově a vztahují se na všechna odvětví zemědělské produkce.

Potřeba	Odůvodnění potřeby
Eliminovat nekalé obchodní praktiky u maloobchodních řetězců. Z pozice zemědělců se tato potřeba promítá do potřeby spolupráce a budování alternativních odbytových cest.	Maloobchodní řetězce s ohledem na vysokou koncentraci kapitálu, omezený počet společností působících v ČR a s ohledem na dominanci v nákupu potravin (a jejich následném prodeji) určují podle informací dodavatelů ve většině případů podmínky smluv z pozice síly. V ČR neexistuje adekvátní vyvažovací tržní síla a dochází k cenové asymetrii ve výrobně spotřebitelské vertikále v neprospěch dodavatelů maloobchodu, tedy zpracovatelů. Nevyváženost tržní síly mezi maloobchodem a zpracovateli se nepříznivě promítá i do cen a pozice zemědělců ve vertikále.
Posílit zavádění jakostních produktů či potravin zaručujících jejich jedinečnost v podobě zvláštních vlastností anebo výrobních metod a jejich marketing	V obecném pojetí vědí výrobci o kvalitě výrobku mnohem více než kupující. Řada faktorů (např. růst vzdálenosti mezi místem výroby a spotřeby, mizející kontakt mezi výrobcem a spotřebitelem, složitost výrobních technologií aj.) evokují rostoucí zájem spotřebitelů o složení potravin, výrobní postupy, původ potravin a záruky kvality. Rovněž v ČR existuje segment spotřebitelů, který o tyto charakteristiky projevuje zájem. Proto je žádoucí, aby spotřebitelé dostali takové informace, které by jim umožnily provést „informovaný výběr potravin“, ocenit kvalitu, posílit důvěru v kvalitu surovin a jejich zpracování a tím by se omezila tržní selhání vlivem informační asymetrie. V ČR chybí systémové programy kvality vedené již od prvovýrobce po maloobchod.
Stimulovat funkční organizace producentů vyvažující tržní sílu navazujících článků.	Organizace prvovýrobců a odbytová sdružení, které by zvyšovaly tržní sílu zemědělců vůči zpracovatelskému sektoru, jsou v podstatě jen v odvětvích, u nichž ke spolupráci vede povaha produktu (mléko, ovoce a zelenina). Nízká ochota ke spolupráci v ostatních odvětvích pochází zejména z obav o ztrátu individuálního rozhodování, z absence vůdců a chybějících předem nastavených pravidel spolupráce. Finanční stimulace má potenciál alespoň částečně prolomit tyto bariéry.

Dále byly analyzovány potřeby, jak zlepšit pozici zemědělců v jednotlivých odvětvích zemědělské výroby. Za tímto účelem byly definovány potřeby jednotlivých odvětví ke zlepšení konkurenceschopnosti zemědělců a zlepšení pozice zemědělců v hodnotovém řetězci. Potřeby byly definovány odvětvovými pracovními skupinami, složenými ze zástupců profesních svazů, ÚZEI a MZE,

v průběhu srpna až října roku 2019. Níže jsou uvedeny všechny takto definované potřeby jednotlivých odvětví v přehledových tabulkách. V celkovém souboru potřeb jsou zvlášť vyznačeny ty potřeby, které se vztahují ke zlepšení pozice v hodnotovém řetězci. Před přehledovými tabulkami je uveden stručný souhrn potřeb jednotlivých odvětví v souvislosti se zlepšením pozice v hodnotovém řetězci.

Brambory

Z pohledu zlepšení postavení pěstitelů konzumních brambor hodnotovém řetězci patří zejména nedostatečná propagace spotřeby brambor, slabá pozice v odbytovém řetězci (nízká přidaná hodnota – málo výrobků) a nízké procento organizací producentů. Nízká organizovanost prvovýrobců způsobuje zejména ztrátu možnosti dodávat brambory zpracovatelům a přímo do obchodních řetězců. Dlouhodobě jsou aktivní na tuzemském trhu pouze dvě organizace producentů. Problémem jsou samozřejmě i velké investice do třídění, balení, sklady, atd. U většiny pěstitelů je zájem o OP minimální, přesto vzhledem k novému programovému období zvažují pěstitelé možnost vzájemné spolupráce v rámci organizace producentů. Pěstitelé obvykle nejsou kapitálově propojeni se zpracovateli a dostatečný zpracovatelský průmysl chybí.

Ovoce a zelenina

Jedním z největších problémů sektoru ovoce a zelenina je slabá pozice v odbytovém řetězci. V ČR mají velký vliv obchodní řetězce, které vyžadují dodávky ovoce a zeleniny v určité kvalitě a množství. Sdružení v organizacích producentů pomáhá uspokojit poptávku, nicméně míra sdružování je stále nízká. Ovocnáři i zelenáři používají systémy integrované produkce, ale propagace u spotřebitelů je nedostatečná. Zlepšení postavení je možné i prostřednictvím investic do rekonstrukce a budování moderních skladovacích kapacit.

Vinná réva a víno

Z pohledu zlepšení postavení vinařů a vinohradníků v hodnotovém řetězci patří mezi nejvýznamnější problémy vysoká finanční náročnost při pořízení investic, vysoký podíl starých vinic a investice spojené s obnovou, dále dominantní vliv obchodních řetězců a jejich nároky na objem dodávaného zboží, který nejsou malí pěstitelé schopni dodržet a v neposlední řadě také nízká úroveň marketingových a obchodních dovedností vinohradníků a vinařů, které by jim pomohly jejich produkci lépe prosadit na trhu. S tím souvisí i absence jednotné národní certifikace kvality vín, která by je propagovala.

Chmel

Podle vyjádření Svazu pěstitelů chmele České republiky, čeští pěstitelé chmele nemohou ovlivnit kvalitu finálního výrobků – piva, jehož kvalita je závislá na pivovaru. Posílení informovanosti veřejnosti

a zlepšení míry propagace by pomohlo posílit pozici zemědělců a zvýšit povědomí spotřebitelů o kvalitě českého chmele.

Vepřové maso

Přetlak nabídky vepřového masa nad poptávkou na vnitřním trhu EU umožňuje dovozy vepřového masa na tuzemský trh od konkurenčně schopnějších zpracovatelů (např. Německa, Španělska, Dánska) dalším článkům výrobní vertikály, tj. zpracovatelům a obchodu za nižší ceny. Na volatilitu cen zemědělských výrobců však mají producenti členských zemí minimální vliv, neboť ta se odvíjí od situace na světovém trhu, kam Unijní exportéři umísťují bilanční přebytek. K určitému zmírnění negativních dopadů na ekonomiku chovu v případě výrazného propadu ceny jatečných prasat může docházet u těch prvovýrobců, kteří realizují vlastní zpracování jatečných zvířat na výrobky a produktům tak dávají vyšší přidanou hodnotu. Zároveň často nabízejí do tržní sítě i specializované regionální produkty. Někteří velcí chovatelé prasat jsou zároveň členové holdingů vlastníci porážku, a tím pro ně vstup do organizací producentů nemá smysl.

Se sdružováním se chovatelů prasat do organizací výrobců mají prvovýrobci z minulých let spíše negativní zkušenosti. V letech 2006-2011 byl formou podpory z národních zdrojů 30 podpořen vznik celkem 94 skupin výrobců pro vepřové maso. Za uvedené šestileté období byla těmto organizacím sdružujícím české chovatele prasat vyplacena na jejich činnost celková podpora ve výši 140 mil. Kč a podíl obchodované produkce prostřednictvím skupin výrobců dosáhl v průměru 20 % z roční produkce jatečných prasat v ČR. Po ukončení podporovaného období většina skupin výrobců zanikla. V ČR navíc existovalo i národní odbytové družstvo CENTROODBYT, které působilo na českém trhu od roku 2004 a sdružovalo celkem sedm odbytových družstev. Činnost CENTROODBYTu byla zaměřena především na obchodování s jatečným skotem, zástavovým skotem a jatečnými prasaty na tuzemském i zahraničním trhu. Kromě této aktivity poskytovalo toto národní družstvo svým členům marketingové a monitorovací služby o vývoji trhu s uvedenými komoditami v ČR, Evropě i ve světě. Také tato organizace přestala provozovat svou činnost v roce 2015 a byla v roce 2019 vymazána z obchodního rejstříku.

V současné době vykonává svou činnost pouze jediné seskupení výrobců pro vepřové maso, a to je Agropork CZ s.r.o. založený v roce 2012. V SZP na období 2014-2020 je sdružování zemědělců do organizací producentů podpořeno nepřímou, a to na základě Pravidel, kterými se stanovují podmínky pro poskytování dotace na projekty PRV. Pokud žadatel o podporu dle Opatření 4. Investice do hmotného majetku doloží, že je členem organizace producentů registrované SZIF budou mu přiděleny preferenční body.

Podle vyjádření Svazu chovatelů prasat se nejeví, že by odvětví mělo do budoucna potenciál k zakládání operačních programů.

Hovězí maso

³⁰ Nařízení vlády č. 655/2004, v návaznosti na předpisy EU – NR (ES) č. 1257/199 a NK (ES) č. 817/2004

Odvětví hovězího masa je vlivem záporné rentability výkrmu skotu závislé na dotacích, které dopad tohoto problému zmírňují. Příčinou záporné rentability je nízká cena jatečného skotu ve srovnání se zeměmi EU 15 a také vyšší náklady, které do výkrmu skotu vstupují. Tyto náklady jsou z části dány ztíženými přírodně-klimatickými podmínkami, ale vliv má rovněž nedostatečný management chovu. Zlepšení rentability výkrmu skotu by vedlo k nižšímu tlaku na cenu a tím ke zlepšení vyjednávací síly a postavení chovatele v hodnotovém řetězci.

Dalším problémem je nízká konkurenceschopnost zpracovatelů hovězího masa, kteří se potýkají s nedostatkem kvalifikovaných pracovníků. Ve srovnání se zahraničím je v ČR nízká koncentrace porážek, což vede k nízké efektivitě a nutnosti dovážet hovězí maso ze zahraničí. Problémem zůstává také nedostatečný sortiment výrobků z hovězího masa vhodný pro export. Zlepšení pozice zpracovatelů a zvýšení sortimentu nabídky by vedlo rovněž k nižšímu tlaku na export živých zvířat a tím i ke zlepšení postavení chovatelů při realizaci své produkce na domácím trhu.

Třetím okruhem je nízká domácí spotřeba hovězího masa, která je dána jednak vyšší cenou v porovnání s jinými druhy masa, tak chybějící tradicí ke spotřebě výrobků z čistě hovězího masa. Nedostatečná informovanost spotřebitele o kvalitě tuzemské produkce hovězího masa z masných plemen vede k vývozu živých zvířat do zahraničí a dovoz hovězího masa a výrobků z něj. Zvýšení domácí poptávky po hovězím mase a výrobků z něj by přispělo k větší realizaci produkce chovatelů skotu na domácím trhu, čímž by se zlepšila vyjednávací pozice s dalšími stupni vertikály.

Drůbež

Vyznačená pole v přílohové tabulce mají upozornit mimo jiné na společnou potřebu všech tříd, a to zlepšení možností odbytu zemědělské produkce jatečné drůbeže. Přitom se ale ukazuje, že k docílení toho je třeba opatření z velké části v jiných sektorech než agrárním. Přesto však existují typy intervencí nové SZP, které je možné uplatnit přímo v agrárním sektoru.

Vejce

Obchodní řetězce v ČR jsou zaměřeny primárně na cenu, takže nakupují a prodávají vejce z dovozu, jejichž ceny jsou nižší ve srovnání s českými vejci. Spotřebitel se často při koupi vajec řídí nikoliv kvalitou a jejich původem, ale cenou vajec. Podle vyjádření členů Českomoravské drůbežářské unie, chovatelé nemají výrazný vliv na cenu vajec dodávaných do obchodních řetězců. Cena se stanovuje samotnými řetězci a je ve většině případů nevýhodná pro producenty vajec.

Jako možné řešení se jeví informování spotřebitelů o lepší kvalitě českých vajec, zavedení lepšího (průhlednějšího) označení českých vajec, zavedení systémů kvality pro česká vejce, zvýšení vyjednávací síly zemědělců přes právní úpravu tržní síly řetězců.

draft

Teorie změny Brambory

	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímo fin. vyjádření)	Typ intervence	Intervence
Volatilita výnosů brambor a nižší úroveň ve srovnání se zahraničními konkurenty	Meziroční kolísání produkce (nabídky) brambor z důvodu vlivu klimatických podmínek - zejména suchých let	Pěstitelé nejsou dostatečně vybaveni technickými prostředky pro omezení působení negativních vlivů nepříznivých klimatických podmínek	Zajistit sdílené vodní zdroje a společnou infrastrukturu, vybudování kapkových závlah	prosíme doplnit: rozsah ploch (ha) potřebných k vybudování závlah, finanční náročnost (Kč)	Národní dotační program	Kapkové závlahy
					Odvětvové intervence	Investice do hmotného majetku
						Plánování produkce
Nedostatek jak manuálních tak kvalifikovaných pracovníků u pracovně náročného odvětví	Nedostatek zájemců z řad absolventů a nedostatek i potencionálních pracovníků ze zahraničí	Vyšší pracovní náročnost komodity v kombinaci s nižší rentabilitou pěstování vede k opouštění pěstebních ploch	Zaktraktivnit zemědělského vzdělávání za účelem získávání mladých pracovníků schopných zavádět inovativní procesy do praxe	-	Mimo SZP - Národní politika vzdělávání v oblasti zemědělského školství	Podpora SOŠ a VŠ, výzkumu (mimo vliv působnosti SZP), zvýšení atraktivity studia (stáže, stipendia, apod.)
			Zajistit snadnější přístup k zahraničním pracovníkům	-	Mimo SZP - politika zaměstnávání cizinců - zrychlení pracovních povolení	Podpora osvědčených pracovníků
			Zajistit modernizaci sektoru s využitím nových technologií s prvky digitalizace za účelem snížení pracovní náročnosti	viz níže	Investice	Investice do zemědělských podniků
Nízké finanční ohodnocení specialistů			Posílit dostatečné příjmy pro zlepšení platových podmínek	-	Přímé platby	Komoditně vázané podpory (VCS)

Vysoké náklady a jejich variabilita mezi podniky	Nedostatečné investice do nových technologií zejména u malých pěstitelů, v delším časovém období ekonomicky ob stojí specializovaní pěstitelé brambor	Vyšší pořizovací náklady u specializované techniky a nutnost zajistit její efektivní využití	Zajistit modernizaci sektoru s využitím nových technologií s prvky digitalizace za účelem snížení efektivní výroby	prosíme doplnit: rozsah technologií, finanční náročnost (Kč)	Investice	Investice do zemědělských podniků
			Zlepšit vývoj, zavádění a podporu nových pěstebních metod, technologií a postupů a současně zlepšit transfer znalostí a dovedností		Odvětvové intervence	Investice do hmotného a nehmotného majetku
					Podpora spolupráce a inovací; Odvětvové intervence	Podpora vědy, výzkumu; transfer poznatků; inovace; vývoj, zavádění a podpora nových pěstebních metod
					Přenos znalostí	Vzdělávání Poradenství
Nedostatečná skladovací kapacita	Vysoké investiční náklady; nízká rentabilita pěstování konzumních brambor	Pomalá obnova skladovacích prostor, nedostatečná celoroční nabídka brambor do maloobchodní sítě - následný vliv na cenovou volatilitu	Podpořit rozšíření skladovacích kapacit v potřebné kvalitě	prosíme doplnit: rozsah skladovacích kapacit (tuny nebo m3), posklizňové techniky apod., finanční náročnost (Kč)	Investice	Investice do zemědělských podniků
					Odvětvové intervence	Investice do hmotného majetku
Nízká rentabilita	Variabilita výnosů v důsledku horších přírodních a klimatických podmínek; nízké CZV; vysoké náklady na produkci	Ukončení pěstování brambor, orientace na jiné ekonomicky atraktivní komodity	Zajistit stabilitu příjmů u pěstitelů brambor	všichni pěstitelé konzumních brambor - xx ha všichni pěstitelé škrobových brambor - xx ha	Přímé platby vázané na produkci	Podpora příjmu vázaná na produkci konzumních brambor a brambor určených pro výrobu škrobu

Vysoké dovozy brambor s negativním vlivem na cenovou volatilitu	Nízké dovozní ceny konzumních brambor v době jejich nadúrody v EU	Snižování ploch brambor u pěstitelů, kteří nemají dostatečně zainvestováno do strojů pro pěstování a skladování brambor	Zavádění nových metod hospodaření v sektoru brambor: zajištění moderními technologiemi, sklady, speciálními stroji, vhodnými odrůdami, apod.	-	-
	Nízká domácí produkce brambor, vyšší ceny brambor, někdy problematická kvalita brambor, nedostatek brambor ke zpracování na výrobky			Přímé platby vázané na produkci	Podpora příjmu vázaná na produkci konzumních brambor a brambor určených pro výrobu škrobu
Snížení spotřeby brambor	Změna stravovacích zvyklostí, široká nabídka potravinových substituentů, vyšší spotřeba výrobků z brambor	Pokles produkce brambor, pokles spotřeby brambor ve slupce, nedostatečné množství tuzemských brambor ke zpracování	Propagace spotřeby brambor, realizace integrované produkce konzumních (IPKB) brambor a režimu jakosti Q CZ	Odvětvové intervence	Plánování produkce
				Podpora a popularizace konzumních brambor jako základní a bezpečné potraviny a zeleniny	Podpora propagačních akcí, domácích značek kvality, inovace výrobků z brambor
Nízká soběstačnost	Pokles plochy konzumních brambor a částečně sadby	Nízká rentabilita pěstování, vysoké náklady a investiční náročnost pěstování, nedostatek skladovacích prostor, vysoké dovozy brambor za konkurenční cenu	Propagace spotřeby brambor, zavádění nových odrůd, zlepšování technologických postupů (odkamenění půdy, zadržování vody v hrůbkách, snižování POR, aj.)	Integrovaná ochrana brambor, Marketingový fond (MF), režim jakosti Q CZ, IPKB	Podpora nových druhů účinných POR šetrných k ŽP, propagace MF, propagace produkce v režimu Q CZ a IPKB
Slabá pozice v odbytovém řetězci - nízké přidávání hodnoty	Dominantní vliv obchodních řetězců	prodej ze dvora, KDŘ, OP	Podpora i malých pěstitelů brambor	Podpora prodeje	Podpora všech druhů prodeje brambor (ze dvora, farmářské trhy, maloobchod, přednostní prodej produkce brambor v režimu jakosti Q CZ a v systému IPKB

						státním organizacím, ..)
Nízké % organizací producentů (OP)	Ohrožení pozice v odbytu brambor (obchodní řetězce)	Nedůvěra v činnost OP, nedostatek kvalitních manažerů	Poradenství v dané problematice		Vzdělávací akce, poradenství	Podpora OP (vzdělávací akce, poradenství, dotace na provoz a investice OP)
Volatilita cen brambor	Nedostatečná celoroční nabídka brambor z důvodu nedostatku kvalitních skladovacích kapacit	Nízká až minusová rentabilita pěstování konzumních brambor; pokles produkční plochy konzumních brambor	Rekonstrukce a výstavba skladů		Poradenství, vzdělávání, sklady, propagace domácí produkce konzumních brambor	Podpora rekonstrukce a výstavby skladovacích prostor, poradenství, vzdělávání, propagace domácí produkce konzumních brambor
	Dovozy přebytkových brambor z EU za nižší ceny než od tuzemských výrobců		Rekonstrukce a výstavba skladů, Podpora spotřeby konzumních brambor		Poradenství, vzdělávání, sklady, propagace domácí produkce konzumních brambor	Podpora rekonstrukce a výstavby skladovacích prostor, poradenství, vzdělávání, propagace domácí produkce konzumních brambor

Teorie změny Cukrová řepa

Problém v odvětví	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna	Kvantifikace	Typ intervence	Intervence
Propad výkupních cen cukru	Konec cukerných kvót a nadvýroba cukru	Omezení ploch	Podpora příjmů	Průřezově celé odvětví	Podpora příjmů	VCS
					Odvětvová	Plánování produkce
Variabilnost nákladů mezi pěstiteli	Rozdílné pěstební podmínky (např. v Čechách dlouhodobě lepší cukernatost než na Moravě), strojní a technologická vybavenost pěstitelů	Omezení ploch	Investice do strojů a současné poskytování služeb těmito stroji ke kompenzaci pořizovacích nákladů	Potřeba ca do 20 % pěstitelů (až 40 % produkce), lze uvažovat spíše pro velké podniky, ale za aktuální nejistoty na trhu a nízké ceně se bude vyčkávat. Zpočátku odhad investiční náročnosti ca 50 mil. Kč, po zklidnění situace ca 100 mil. Kč ročně.		Investiční podpora
			Zvýšení znalosti o nových poznacích	Průřezově celé odvětví	Výměna znalostí a informací	Poradenství nebo Vzdělávání
Stoupající výskyt plevelné řepy		Pokles výnosu a navýšení nákladů	Důsledná mechanická	Dle studie ÚZEI v r. 2018	Národní dotace.	Národní dotace "podpora

	Zavlečeno osivem z ciziny už v 80. letech a opětovně okolo r.2000.		likvidace plevelné řepy náhradou za méně efektivní chemickou ochranu.	zamořeno cca 80 % ploch		likvidace plevelné řepy".
					Výměna znalostí a informací	Výzkum, propojenost výzkumu s praxí
Očekávané omezení nebo zrušení některých herbicidních a fungicidních látek a zákaz neonikotinoidních mořidel	Legislativní rozhodnutí EU	Pokles výnosu a navýšení nákladů	Použití nových technologií	Průřezově celé odvětví	Částečně výzkum za součinnosti zem. podniků včetně osivářských firem - např. EIP?	Finanční podpory do aplikovaného výzkumu (osiva, hnojiva, ..), stipendia v zemědělském školství; podpora zemědělského výzkumu, odborného zemědělského školství na všech úrovních, zvýšení atraktivity studia (stáže, stipendia, apod.) + ostatní aktuální pomoc
					Částečně mimo rámec SZP - výzkum v chemickém průmyslu.	
			Přijetí opatření proti dovozům, které neodpovídají kritériím na pěstování v EU.	Průřezově celé odvětví	Mimo rámec SZP.	

Konkurence dovozů GMO produkce ze třetích zemí	Legislativní rámec EU	Zhoršené konkurenční podmínky	Přijetí opatření proti dovozům POR, které neodpovídají kritériím na pěstování v EU.	Průřezově celé odvětví	Mimo rámec SZP.	
Klimatické změny a stoupající riziko výskytu teplomilných škůdců (např. Rýhonosec řepný, makadlovka řepná)	Dlouhodobější pokles srážek a jejich rozložení ve vegetačním období	Variabilita hektarových výnosů, cukernatosti ČR (výnosu polarizačního cukru), zpracování ČR ze zahraničí	Závlahy	Odhadem reálné do 10 % plochy	Investice	Kapkové závlahy, nutný předpoklad budování infrastruktury
			Řešení problémů se zajištěním vody v krajině	Průřezově celé odvětví		
Výhrady médií proti konzumaci cukru, propagace náhradních sladidel	Snaha o změnu životního stylu	Neochota komunikovat s veřejností	Zlepšení pohledu na zemědělství	Průřezově celé odvětví		Marketing správného životního stylu (pohyb, ...), zodpovědné spotřeby (minimalizace uhlíkové stopy spotřebou domácích surovin).

Teorie změny Ovoce a zelenina

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímou fin. vyjádření)	Typ intervence (možné potenciální řešení)	Intervence
Nízká úroveň konkurenceschopnosti, záporné saldo AZO, nízká a klesající úroveň soběstačnosti	Větší výskyt klimatických výkyvů v posledních letech (jarní mrazíky, sucho, kroupy, bleskové povodně, atd.)	Pěstitelé nejsou dostatečně vybaveni technickými prostředky pro omezení působení negativních vlivů nepříznivých klimatických podmínek	Zajištění sdílených vodních zdrojů a společné infrastruktury	O: také požadují Z: 2 - 3 tis. ha	Podpora investic; Odvětvové intervence-sdílené investice; Národní dotační program (kapkové závlahy, program 129 310)	Podpora investic do vhodných technologií (protikroupové sítě, závlahy, mrazová ochrana)
			Vybudování/rekonstrukce kapkových závlah	O: rozsah cca 25 % výměry (3 500 ha), tj. 252 mil. Kč Z: 15 - 20 tis. ha, tj. 50 -100 mil. Kč		
			Vybudování úsporných závlahových systémů	O: zeptat se Z: 2 - 3 tis. ha, tj. 150 mil. Kč		
			Pořízení protikroupových a protimrazových sítí a plachet/ Kryté plochy	O: Protikroupové sítě (250 ha x 7 = 1 750 ha, tj. 1 050 mil. Kč)		
				O: Protidešťové systém (40 ha x 7 = 280 ha, tj. 280 mil. Kč)		
				O: Protimrazové závlahy (80 ha x 7 = 360, tj. 944 mil. Kč)		
				Z: Kryté plochy (180 ha, tj. 5 400 mil. Kč)		
vysoká volatilita cen	u některých pěstitelů stále přetrvává nedostatečný management řízení rizik (stupeň propojištěnosti)	vybudování nástrojů řízení rizik		Odvětvové intervence	Podpora pojištění nad rámec základního pojištění speciálních plodin (PGRLF), zřízení Fondu nepojišitelných rizik, Odvětvové intervence	
	omezení výdajů; omezování investic a ploch; odcházení z trhu	zlepšení plánování produkce		Odvětvové intervence	Plánování produkce	
Stáří a nevhodná odrůdová struktura sadů (O)	trvalá kultura s dlouhodobou obnovou - investičně náročné	restrukturalizace sadů	O: obnova 20 - 30 % (3 - 4,5 tis. Ha, tj. 1 500 - 2 000 mil. Kč)	Národní dotační program	Podpora nejen regionálních odrůd	

Nedostatečné využití účinnosti výrobních faktorů - mobilní technika; - skladování; Nedostatek sezónních pracovních sil (OZ); Nedostatek skladovacích kapacit (OZ)	nedostatečné technologie zejména speciálních strojů a skladů - investičně náročné	Investice do skladovacích kapacit (Smart fresh systémy, ULO atmosféra,	O: rekonstrukce stávajících skladovacích kapacit (cca 700 mil. Kč) Z: Budování nových skladů (330 mil. Kč, chlazené větrané)	Podpora investic; Odvětvové intervence - sdílené investice	Podpora investic do mechanizace (posklizňová technika, sklízecí stroje; budování a modernizace skladů; logistika a distribuce apod.)
	Zastaralá mobilní technika/vysoká pracovní náročnost	O: mobilní stroje na snižování pracovní náročnosti (cca 300 mil. Kč) Z: investice do technologií a strojů pro pěstování a posklizňovou úpravu (Ø 15 tis. ha, tj. 1 050 mil. Kč)	Podpora spolupráce a inovací; Odvětvové intervence	Podpora vědy, výzkumu; transfer poznatků; inovace; vývoj, zavádění a podpora nových pěstebních metod	
absence aplikovaného výzkumu a poradenské činnosti	Pěstitelé nepoužívají různorodou odrůdovou skladbu (různě rané odrůdy s různými termíny kvetení)	Vytvořit systém výzkumné a poradenské činnosti pro jednotlivé pěstované druhy na základě požadavků ZUČM, založit a spravovat informační databázi pro pěstitele	Z: 35 mil. Kč		
		prevence - pěstování odolnějších odrůd poradenská činnost a spolupráce s výzkumem		Výzkum a transfer poznatků; Odvětvové intervence - výzkum a poradenství	výzkum v oblasti odrůd a odborné poradenství; plánování produkce
Vysoká nákladovost a nízká rentabilita (OZ)	pokles produkčních ploch (OZ)	posílení konkurenceschopnosti		Přímé platby	Komoditně vázané podpory (VCS)
Nedostatek sezónních pracovních sil (OZ)	nízké finanční ohodnocení	snadnější přístup k zahraničním pracovníkům		politika zaměstnávání cizinců - zrychlení pracovních povolení	Podpora osvědčených pracovníků
Nedostatek vysoce kvalifikovaných pracovníků (OZ)	nedostatek absolventů	zaktraktivnění zemědělského vzdělávání		politika vzdělávání	podpora SOŠ a VŠ, výzkumu
	nízké finanční ohodnocení specialistů	posílení příjmů-zlepšení platových podmínek		Přímé platby	Komoditně vázané podpory (VCS); redistributivní platba

Slabá pozice v odbytovém řetězci - nízká přidaná hodnota	dominantní vliv obchodních řetězců	prodej ze dvora, KDŘ, OP	podpora koncentrace nabídky, rozvoj KDŘ, rozvoj informačních portálů		Odvětvová intervence	Podpora spolupráce a inovací
	stále nízká míra sdružování (cca 40 %)	nízká ochota vstupovat do organizací producentů	výměna zkušeností, poradenství		Odvětvová intervence	o) Poradenské služby a technická pomoc
	absence diferenciací produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality zapojujících prvovýrobce k prosazení výrobků ve spotřebitelských preferencích	Nevhodný termín reg. potravin. (OZ), Základní managementy integr. produkce zeleniny, SISPO bez výraznějšího odlišení vůči zahraničním konkurentům	edukace výrobců i spotřebitelů		Odvětvová intervence/národní dotace??/ Unie ZUČM a OU ČR	m) Provádění režimů jakosti n) Propagace a komunikace
		pokles ploch, nárůst dovozů druhů tradičně pěstovaných v ČR (OZ) nízká rentabilita	zavedení režimů jakosti/certifikace, propagace produktů odvětví; nutné odlišení - např. snížení zatížení reziduí pesticidů		Odvětvové intervence/VCS	m) Provádění režimů jakosti n) Propagace a komunikace
Nedostatek zpracovatelských kapacit v blízkosti prvovýrobce	zánik zpracovatelských závodů - nízký objem zpracovávané produkce; vyšší logistické náklady	vývoz do sousedních států; růst specializace na čerstvou zeleninu	zajistit zvyšování přidané hodnoty		Odvětvová intervence/ PRV	OI - k) přeprava a skladování m) Provádění režimů jakosti PRV - investice , spolupráce

Teorie změny - Víno

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části producentů se problém týká/ ev.přímo fin. vyjádření)	Typ intervence (možné potenciální řešení)	Intervence
Nízká úroveň soběstačnosti, záporné saldo AZO,	Výskyt nepříznivých meteorologických jevů (jarní mrazíky, sucho, kroupy)	Vinohradníci nejsou dostatečně vybavení technickými prostředky pro omezení působení negativních vlivů nepříznivých meteorologických podmínek	Zajištění dostatečných vodních zdrojů, vybudování kapkových závlah, pořízení protikroupových a protimrazových sítí a dalších zařízení		PRV / Národní dotační program (kapkové závlahy)	Podpora investic do vhodných technologií (protikroupové sítě, závlahy, mrazová ochrana)
		U některých vinohradníků stále přetrvává nedostatečný management řízení rizik (stupeň propojištěnosti)	Vybudování nástrojů řízení rizik		PRV / Odvětvové intervence	Řízení rizik Podpora pojištění nad rámec základního pojištění speciálních plodin (PGRLF)
			Zvýšení povědomí o nástrojích řízení rizik		PRV	Podpora vzdělávání a informativnosti u pěstitelů; spolupráce, výměna inf.
	Vyšší podíl přestárých vinic	Nedostatečná obnova vinic	Podpora obměny výsadby keřů		Odvětvové intervence	Restrukturalizace
	Vysoká finanční náročnost na pořízení investic	Nedostatečné obnova technologií	Podpora modernizace, nové technologie		PRV / Odvětvové intervence	Investice
	Nedostatek sezónních pracovních sil	Méně šetrná sklizeň hroznů s omezenou možností produkce kvalitnějších vín	Snadnější přístup k zahraničním pracovníkům		Zrychlení pracovních povolení	Politika mimo SZP
Nadbytečná administrativa	Vinohradníkům a vinařům zbývá méně času na zlepšování znalostí a dovedností	Zjednodušení administrativy, příp. elektronizace		Podpora elektronizace evidence a kontrol	Podpora poradenství a školení	
Slabá pozice v odbytovém řetězci	Dominantní vliv obchodních řetězců	Prodej ze dvora/místní obchody	Propagace tuzemské produkce		Vinařský fond	Politika mimo SZP

Nižší marketingové a obchodní dovednosti vinníků a vinařů	Nižší prodej výrobků vyšší kvality; prodej hroznů výkupním organizacím	Zvýšení znalostí a obchodních dovedností		PRV	Podpora vzdělávání a dovedností u pěstitelů; spolupráce; výměna znalostí
Absence diferenciací produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality zapojujících prvovýrobce k prosazení výrobků ve spotřebitelských preferencích	Slabší zapojení do soutěží vín	Zavedení režimů jakosti/certifikace, propagace produktů odvětví		Odvětvové intervence	Podpora zavedení jednotné národní certifikace/soutěže; informační opatření

Teorie změny – Chmel

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna	Kvantifikace	Typ intervence	Intervence
Stáří chmelnic (konstrukce a trvalých porostů); rychlejší zastarávání než obnova.	Nedostatek financí na obnovu konstrukcí; doposud obnova výrazně závislá na podpoře.	Nedostatečně obnovují chmelové konstrukce; zvyšují se náklady na údržbu konstrukcí; ztráty způsobené pádem konstrukcí (v průměru ca 30 ha ročně).	Odstranit staré konstrukce a nahradit je novými.	Aktuálně zhruba polovina sektoru má zastaralé konstrukce, ideálně tedy obnova ca 3500 ha; odhad reálných investičních možností pěstitelů zhruba 300 ha/rok tj. ca 2100 ha v rámci období za předpokladu podpory.	Investice	Investice
Zastaralá mobilní a sklizňová technika	Nedostatek financí na pořízení nové techniky; jednoúčelovost - využití jen v krátkém období a nevyužitelnost pro jiné druhy výrob.	Využívání stávající techniky a nižší produktivita, energetická náročnost sušáren, nemají možnost přijímat nejnovější trendy v technologiích a způsobech pěstování.	Zmodernizovat technické a technologické vybavení; možnost využití postupů šetrnějších vůči životnímu prostředí.	Diverzifikovaný stav. Zhruba třetina techniky je silněji zastaralá, vyžaduje velký podíl ruční pracovní síly. Zbytek nutno průběžně renovovat.	Investice	Investice do technického a technologického vybavení
			posílení výrobních kapacit pro techniku (výrobce techniky)			Investice do výrobních provozů (výroba techniky a technologií)

Riziko nedodržení dlouhodobých obchodních smluv	Variabilní klimatické podmínky (sucho, horko)	pěstitelé nejsou dostatečně vybaveni technickými prostředky pro omezení působení negativních vlivů nepříznivých klimatických podmínek	zajištění sdílených vodních zdrojů	Zhruba 90 % chmelnic potřebuje zdroj závlahové vody.	mimo rámec SZP	Podpora investic; Odvětvové intervence-sdílené investice; Národní dotační program (kapkové závlahy)
			zajištění společné infrastruktury	Zhruba 90 % chmelnic potřebuje zdroj vody.	mimo problematiku zem.podniků	mimo problematiku zem.podniků
			vybudování kapkových závlah	Závisí na zdroji vody, snaha o zvyšování ploch s kapkovou závlahou, aktuální stav ca 1000 ha pod závlahou, cílový stav ca 3000 ha.	Národní podpory	Národní podpory
Výkyvy nákladů na jednotku produkce za současně dlouhodobě nasmouvanou cenou.	Výkyvy produkce z důvodu sucha a vysokých teplot.	Nepojistitelná rizika. Variabilní rentabilita vyžaduje následné posílení finančních zdrojů formou úvěrů.	Vybudování nástrojů řízení rizik	Průřezově celý sektor.	Podpora fondu nepojistitelných rizik; v opačné situaci podpora odloženého uvedení na trh (pro produkci nad rámec smluv).	Fond nepojistitelných rizik; SOT podpora skaldování
Nedostatek sezónních pracovních sil;	nízká atraktivita ve srovnání s jinými druhy prací	Nábor pracovní síly ze zahraničí.	Uspadnit podmínky pro zajištění pracovní síly	Průřezově celý sektor.	mimo rámec SZP	Mimo rámec SZP
Nedostatek kvalifikované pracovní síly	Nízká atraktivita ve srovnání s jinými sektory; nízký počet absolventů	Propagace podniku,	Zvýšit atraktivitu sektoru, zlepšit finanční ohodnocení.	Průřezově celý sektor.	Mimo rámec zem. podniků	Mimo rámec zem. podniků
Vysoké pořizovací ceny technologií a techniky ve srovnání s jinými komoditami	Specifičnost (jednoúčelovost) a krátké využití v rámci roku	Využívání starší techniky vedoucí k vyšší nákladovosti a nižší efektivity	Posílit finanční zdroje a zlepšit možnosti investování.	Průřezově celý sektor.	Přímé platby	Přímé platby - VCS

Nízké povědomí o značce a možnostech využití certifikačního procesu ve spotřebitelské vertikále	Slabá propagace certifikačního procesu, závislost kvality finálního výrobku na pivovaru	Certifikace je dostatečná z hlediska požadavků odběratelů	Posílení informovanosti veřejnosti a zlepšení míry propagace českého chmele a dostupnosti informací	Průřezově celý sektor	mimo rámec zemědělského podniku	mimo rámec zemědělského podniku
---	---	---	---	-----------------------	---------------------------------	---------------------------------

draft

Teorie změny Vepřové maso

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna	Kvantifikace potřeby (jaké části chovatelů se problém týká/ev.přímá fin. vyjádření)	Typ intervence	Intervence
Volatilita ceny vepřového masa	Závislost na vývoji světové nabídky a poptávky po vepřovém maso (EU největší exportér).	Pokles ceny v EU → pokles ceny v ČR → zhoršení rentability výroby → pokles stavů prasat v ČR,	Stabilizace (lepší vyrovnanost) příjmu	průřezově celé odvětví, spíše podniky bez půdy	Nepřímý podíl na intervenci na podporu organické hmoty do půdy	Nepřímý podíl na intervenci na podporu organické hmoty do půdy
			Vybalancování podnikových investic a tvorby rezerv	podniky s horším managementem	Výměna znalostí a informací	Poradenství
			Budování klientely formou krátkých dodavatelských řetězců	odhadem 70 % podniků má potenciál k částečnému využití; ca 5 % produkce	Investice	Investice do zpracování na farmě
	Kolektivní akce ke sdílení rizik		nečlenové holdingů, odhadem 30 % až 40 % produkce (ca 15 % podniků)	Odstranění legislativních bariér	mimo rámec SZP	
	Pojištění		průřezově celé odvětví, spíše podniky bez půdy	Odvětvové intervence (v odvětví není potenciál k založení organizací producentů)	Odvětvový cíl h, intervence a) - založení nebo doplnění vzájemných fondů	
	zachování národních podpor pojištění					
Nedostatečná technologická vybavenost	nízká rentabilita odvětví omezuje možnost investic	využívání zastaralých technologií	obnova technologií	odhadem 60 % ustajovacích míst	Investice	finanční nástroje (podpora úvěru, garance?) nebo granty
		investice realizovány pouze v případě podpor	zachování podpor investic do technologií		Poradenství	EIP - Sdílení informací o zavádění moderních technologií
					Investice	finanční nástroje (podpora úvěru, garance?) nebo granty
Nedostatek kvalifikovaných pracovníků zejména na pozici středního managementu ošetřovatelů	Nízká atraktivita zemědělství, zejména v ŽV ve srovnání s jinými odvětvími.	Postupné zavádění automatizace do výroby a zavádění technologií šetřící lidskou práci	Zlepšit ekonomickou dostupnost techniky a technologií šetřící lidskou práci	průřezově celý sektor	Investice	Investice do zemědělských podniků
			Zlepšit společenskou prestiž a atraktivitu zemědělství		Investice do moderních technologií	
			Uspadnit přístup zahraniční pracovní síly		mimo rámec SZP	mimo rámec szp
					Poradenství v oblasti moderních technologií a digitalizace	
	Nekoncepční střední školství	Částečně: vlastní vzdělávání	zajistit lepší propojení školní přípravy a praxe		poradenství	vzdělávání pedagogů v praxi o vývoji sektoru

Pokračování tabulky

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna	Kvantifikace potřeby (jaké části chovatelů se problém týká/ev.přímo fin. vvyjádření)	Typ intervence	Intervence
Nízká konkurenceschopnost zpracovatelů vepřového masa	Nedostatek kvalifikovaných pracovníků na porážkách a ve zpracování (z důvodu pokles zájmu o učňovské školství a nízké platové ohodnocení)	Nedostatečné personální zajištění, najímání agenturní pracovníků ze zahraničí	Zvyšovat prestiž potravinářských oborů a zájem o učňovské školství	celý sektor	Výměna znalostí a informací	Podpora vzdělávání
	Nízká koncentrace porážek ve srovnání se zahraničím	částečně: snižování stavů; vývoz živých zvířat	Zvýšení technické koncentrace provozů porážek a zpracovatelských podniků	celý sektor	iniciativa vlastníků těchto provozů (mimo možnosti působení SZP)	Podpora spolupráce do inovací
			Zvýšení výkonnosti domácích zpracovatelů	celý sektor	oblast řešení: potravinářství	Investice do zpracování produktů
	blízkost efektivního konkurenčního trhu				Výměna znalostí a informací	Podpora poradenství
	Nízká aktivita zpracovatelů na odbytových trzích (zejména ve třetích zemích)	???? Omezené možnosti exportu masa????	zlepšit aktivitu zahraničních diplomatů		zahraniční politika mimo možnosti působení SZP	-
Tlak společnosti (nevládních organizací a zabývajících se ochranou zvířat, médií) na další zlepšování kvality života hospodářských zvířat	Současný způsob chovu "průmyslový charakter výroby" (většinou bez spojení s půdou)	snaha o minimalizaci nákladů	zlepšení welfare a zdraví zvířat v rámci očekávaných nových trendů nad rámec platné legislativy	asi 70 % zvířat	Závazky v oblasti životního prostředí a klimatu a další závazky hospodaření	podpora neinvestičních opatření welfare
		Postupné zavádění nových technologií zlepšujících welfare	podpora investic do nových technologií	celý sektor		Investice do majetku
			budování systémů kvality napříč vertikálou (zemědělec - zpracovatel - maloobchod)	celý sektor vyjma EZ	Národní podpory	
Tlak společnosti na zlepšování životního prostředí	Zvyšující se legislativní a společenské požadavky na úroveň znečišťování ŽP	snaha o naplnění požadavků; riziko uzavírání chovů u méně konkurenceschopných podniků	investice do nových technologií neproduktivního charakteru	napříč sektorem; přednostně velké podniky od 750 prasnic a 2000 ks ve výkrmu	ochrana klimatu	jímky - zakrytí, budování; aplikátory kejdy apod.

Teorie změny Hovězí maso

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců/zpracovatelů/spotřebitelů	Nutná změna	Kvantifikace	Typ intervence	Intervence
Záporná rentabilita výkrmu skotu	Nižší cena jatečného skotu ve srovnání se zeměmi EU15	Závislost prvovýrobců na dotacích	Přímou podporu chovu masných plemen skotu více spojit s produkcí veřejných statků - omezení VCS podpory		PP na ks Intervence pro rozvoj venkova	VCS na masné tele ANC podpory
	Vyšší náklady ve výkrmu (i vlivem horších přírodně-klimatických podmínek)	preference vývozu živého skotu (včetně telat) do zahraničí před finalizací	Zlepšení investičního vybavení stájí		Odvětvové typy intervencí	Investice do moderních technologií
	Vyšší náklady ve výkrmu (i vlivem nedostatečného managementu chovu)		Snížení nákladů chovu skotu			odborné poradenství a vzdělávání Spolupráce na vývoji inovací Spolupráce v rámci EIP
	Nižší užitkovost zvířat	Nedostatečný management chovu a výkrmu	Zlepšení užitkovosti zvířat		Odvětvové typy intervencí	odborné poradenství a vzdělávání

	Nedostatečná aktivita zahraničních diplomatů dojednat potřebné podmínky exportu (chybí dohody o uznání naplňování veterinárních podmínek té které dovozní země)	Vývoz živého skotu do zahraničí	zlepšit aktivitu zahraničních diplomatů		zahraniční politika mimo možnosti působení SZP
	Nevyužití potenciálu pro větší odbyt hovězího masa	Nevyrovnanost dodávek z důvodů značného počtu plemen masného skotu - nízká organizovatelnost dodávek pro zpracovatele a vývozce	Zlepšení utváření vyrovnaných skupin jatečných zvířat z hlediska plemene dle požadavků zpracovatele nebo vývozce	Odvětvové typy intervencí	Podpora vytváření organizací producentů
		neexistence dlouhodobých smluv, prodeje ad hoc	zlepšení organizovanosti prvovýrobců		
Nízká konkurenceschopnost zpracovatelů hovězího masa	Nedostatek kvalifikovaných pracovníků na porážkách a ve zpracování (z důvodu pokles zájmu o učňovské školství a nízké	Nedostatečné personální zajištění, najímání agenturní pracovníků ze zahraničí	Zvyšovat prestiž potravinářských oborů a zájem o učňovské školství		Podpora vzdělávání Investice do majetku Podpora spolupráce do inovací

platové ohodnocení)				
Nízká koncentrace porážek ve srovnání se zahraničím	Nedostatečná vlastnická a technická koncentrace porážek a zpracovatelských provozů	Zvýšení vlastnické a technické koncentrace provozů porážek a zpracovatelských podniků		iniciativa vlastníků těchto provozů (mimo možnosti působení SZP)
	Prohlubující se záporné saldo zahraničního obchodu s hovězím masem v důsledku dovozů suroviny k dalšímu zpracování			Podpora poradenství
	Nízká efektivita zpracovatelů	Podpora zpracovatelského průmyslu		Investice do majetku
Nedostatečná aktivita zahraničních diplomatů dojednat potřebné podmínky exportu (chybí dohody o uznání naplňování veterinárních podmínek té které dovozní země)	???? Omezené možnosti exportu masa????	zlepšit aktivitu zahraničních diplomatů		zahraniční politika mimo možnosti působení SZP
Nedostatečný sortiment				Investice do majetku

	výrobků z hovězího masa vhodný pro export (roastbeef, hovězí šunka, masa ke grilování)					Podpora spolupráce do inovací
Nízká domácí spotřeba hovězího masa	Vyšší cena ve srovnání s jinými druhy masa - objektivně dáno délkou výkrmu a vyšších nákladů s tím spojených	bez možné reakce zemědělců	-			-
	V ČR není velká tradice ve spotřebě výrobků z čistě hovězího masa - většinou se přidává do výrobků z vepřového masa nebo pro přímou kuchyňskou spotřebu	bez možné reakce zemědělců	-			-
	Nedostatečná informovanost spotřebitele o kvalitě tuzemské produkce	Vývoz živých zvířat do zahraničí	Podpora prodeje českého hovězího masa		Odvětvové typy intervencí	Podpora vzdělávání spotřebitelů

	hovězího masa masných plemen				
	Absence značek kvality a vhodného marketingu na podporu tuzemské produkce	Dovoz hovězího masa i ve výrobcích ze zahraničí - jako reakce obchodu na požadavky spotřebitelů a restaurací			Podpora marketingových akcí pro spotřebitele
					Zavedení systémů kvality

Teorie změny Mléko

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna (potřeba)	Kvantifikace potřeby (jaké části chovatelů se problém týká/ ev.přímo fin. vyjádření)	Typ intervence
Výrazná volatilita CZV mléka	Závislost na vyrovnanosti světové nabídky a poptávky po mlékárenských výrobcích.	V závislosti na managementu jsou vytvářeny větší/menší/žádné finanční rezervy pro případ krizí.	Stabilizace (lepší vyrovnanost) příjmu	celý sektor	Podpora příjmu
			Vybalancování podnikových investic a tvorby rezerv	většina	Podpora příjmu; investice
			Kolektivní akce ke sdílení rizik	celý sektor	Odvětvové
Investičně náročné odvětví vyžadující stabilní ekonomické prostředí	Povaha produktu	Průběžné obnovování technologií a technického vybavení	Stabilizace (lepší vyrovnanost) příjmu	celý sektor	Podpora příjmu; investice

Značný rozptyl ekonomických výsledků výroby mléka napříč spektrem podniků a tím vysoká závislost udržitelné produkce v části podniků na podporách.	Rozdíly v technologickém vybavení	Rozdíly mezi technologicky pokrokovými a zaostávajícími podniky.	Přechod na moderní technologie	většina	Investice
	Rozdíly v přírodních podmínkách	Pobírání podpor pro znevýhodněné oblasti	Zachovat podporu znevýhodněných oblastí	celý sektor	podpory pro znevýhodněné oblasti
	Rostoucí tlak na ekonomické výsledky v zem. podniku	Zvyšující se intenzita a kvalita produkce	Zlepšovat genetickou úroveň a pohodu a zdraví zvířat.	celý sektor	Podpora šlechtění a welfare
			Certifikace stád (ve vztahu ke zdravotní úrovni stáda).	většina	Podpora certifikačních programů.
V průměru nižší krátkodobé zisky než konkurenční výroby (zejména tržní plodiny) a dlouhý interval ekonomických efektů v kvalitě půdy.	Obecná povaha živočišné výroby a příznivé podmínky pro tržní plodiny.	Redukce dojného stáda a přechod na výrobu s vyšší roční rentabilitou.	Zvyšovat podíl vlastní půdy a tím zvyšovat zájem na dlouhodobém efektu výroby.	cca 60%	Podpora příjmu
			Zlepšovat podíl organické hmoty a tím kvalitativní ukazatele kvality půdy.	celý sektor	
Nedostatek kvalifikovaných pracovníků zejména na pozice ošetřovatelů a managementu na úrovni stád.	Nízká atraktivita zemědělství (a zejména chovu dojnic) ve srovnání s jinými odvětvími.	Akvizice zahraničních pracovníků	Uvolnit bariéry pro vstup zahraničních pracovníků na trh práce v ČR.	cca 70%	Mimo SZP
		Postupné zavádění automatizace do výroby a zavádění techniky šetřící lidskou práci	Zlepšit ekonomickou dostupnost automatizace a techniky šetřící lidskou práci	většina	Investice
			Zlepšit společenskou prestiž a atraktivitu zemědělství	celý sektor	Mimo SZP
Vysoká senzibilita ekonomických výsledků na kvalifikaci a	Relativně vysoký podíl lidské pracovní síly na celkové práci	Částečně: kontrola. Částečně: motivace. Částečně: zavádění	Zvyšování kvalifikace pracovníků	většina	Vzdělávání

odpovědném přístupu pracovních sil.		technologií snižující lidská pochybení (monitoring zvířat, automatizace výživy, ..)	Zvyšování podílu technologií snižující lidská pochybení (monitoring zvířat, automatizace výživy, ..)	většina	Investice
Nízká konkurenceschopnost domácích zpracovatelů a nepříznivá vyjednávací pozice vůči řetězcům	Otázka zpracovatelského průmyslu, koncentrace maloobchodu	Zvyšují vývoz syrového mléka	Zvýšení výkonnosti domácích zpracovatelů	celý sektor	Investice
			Rozvoj odbytových kanálů a trhů.	cca 60%	Odvětvové, Spolupráce (KDR)

Teorie změny Drůbež

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna	Kvantifikace	Typ intervence	Intervence
Výroba je u velké skupiny výrobců (zejména malí a střední) nerentabilní. Index projevené komparativní výhody (RCA) vypovídá o nekonkurenceschopnosti odvětví drůbežního masa na mezinárodním trhu (cca polovina	Vysoké požadavky na chov vyplývající z veterinárních předpisů	Přizpůsobují se.	vyrovnat požadavky napříč EU	průřezově celý sektor	2018/0216, Čl. 60, odst. 1.a)(vi), Čl. 64 a)	Platby na závazky hospodaření
	Vysoké náklady na jednotku produkce, zejména vysoký podíl nákladů na krmiva.	Nemají finanční/technické kapacity na ně reagovat.	Zefektivnit výkrm.	průřezově celý sektor	2018/0216, Čl. 60, odst. 1.a)(iv), odst. 1.c), Čl. 64 d)	
	Nízká porážková hmotnost - 2.nejnižší v EU	prizpůsobení požadavkům odběratelů	se	Zvýšit porážkovou hmotnost na ca 2 kg ž.hm. (= nejlepší efektivita)	průřezově celý sektor	2018/0216, Čl. 60, odst. 1.f)

<p>drůbežího masa zkonsumovaného v ČR byla vyrobena v zahraničí).</p>		marketingově prosadit zájem zpracovatelů/řetězců na odběru vyšších hmotností).			Investice	
	částečně: zastaralé technologie a haly (ventilace, typy hal - podlahy, podestýlky)	Umírněné investice z důvodu napjaté ekonomiky a nejistoty trhu (např. porážky - roční smlouvy).	Zavádět moderní technologie a optimalizovat parametry hal.	odhadem ca 25 % až 30 % cca 70 % kapacit má technologie na hranici životnosti, stavebně-technicky dosluhuje cca 50 % výkrmových kapacit	2018/0216, Čl. 64 d)	Evropské inovační partnerství pro znalosti a inovace v zemědělství Investice
	nízká produktivita práce českého potravinářství	Jsou nuceni vyvážet živá zvířata.	Zvýšit produktivitu práce českého potravinářství.	nízká atraktivita odvětví, chybějící učňovské školství v oboru, problémy s možnostmi řešit prostřednictvím pracovníků z 3 zemích	2018/0216, Čl. 64 d), g), h)	Výměna znalostí a informace
	Podniky bez půdy (specializace na chov monogastrů) nemají podporu ve stabilním příjmu z přímých plateb.	útlum výroby a investic	Nepřímý podíl na intervenci na podporu organické hmoty do půdy	napříč celým sektorem	2018/0216, Čl. 60, odst. 1.a)(vii)	
	nedostatečná integrace vertikály, která by umožnila optimalizovat náklady	U zemědělců panuje obava z nejistoty na trhu, z administrativní zátěže.	zvážit možnost vertikální integrace.	část podniků	2018/0216, Čl. 64 g)	podniková záležitost

Teorie změny Vejce

Problém	Příčiny	Převládající chování/reakce zemědělců	Nutná změna	Kvantifikace	Typ intervence	Intervence
Nízká rentabilita výroby vajec	Relativně vysoké pracovní náklady (15 % nákladů), náklady na krmiva, nižší užitkovost (0 17 % ve srovnání se ČS EU)	Snaha o vybalancování krmiv v rámci finančních možností (minimalizace nákladů na krmiva)	Lepší propagace domácí produkce vedoucí ke zvýšení ceny vajec	odhadem zhruba 35 % produkce	národní podpory	národní podpory
Tlak řetězců a zájmových skupin na přechod k alternativním technologiím chovu	Welfare trendy	Nepřipravenost ke změně technologií	Investice do moderních technologií	zhruba 90 % podniků bez welfare technologií	Investice	investice do hmotných aktiv (k zajištění zdraví a dobrých životních podmínek zvířat)
			Ponechání volby výrobku na spotřebiteli	spotřebitel ovlivňuje max. 5%	mimo rámec SZP	Podpora poradenství (spojená se změnou technologie) mimo rámec SZP
Dominantní vliv obchodních řetězců v maloobchodním prodeji	Slabá vyjednávací pozice zemědělců vůči řetězcům	Nízké ceny za tuzemská vejce	Zvýšit vyjednávací schopnost zemědělců	všechny řetězce dominantní	úprava tržní síly řetězců - mimo rámec SZP	úprava tržní síly řetězců - mimo rámec SZP
Absence diferenciacce	Orientace spotřebitele	Nízké ceny za tuzemská vejce	Informování spotřebitelů	průřezově celé odvětví	propagace, komunikace a marketing	Zavádění systémů

produktů prostřednictvím vertikálních režimů kvality	převážně na cenu výrobků, ne na kvalitu					sledování a certifikace
		Konkurence ze strany levnějších dovozových vajec	Lepší označení tuzemských vajec (označení CZ na obalu nemusí odpovídat původu)		legislativní úprava - zavést povinnost označení původu na obalu	Propagace, komunikace a marketing
			Zavedení systému kvality pro tuzemská vejce		národní podpory	národní podpory
Obtížné získávání sezónní pracovní síly	sezónnost práce, neatraktivní práce	průběžné hledání pracovních sil; hledání zdrojů v zahraničí	zlepšit podmínky pro získávání pracovní síly (domácí i zahraniční)	průřezově celé odvětví	národní podpory - nepřímá podpora prostřednictvím šetrného zacházení se zvířaty	národní podpory - nepřímá podpora prostřednictvím šetrného zacházení se zvířaty

Reference:

- Abdulai, A. (2002). "Using threshold co-integration to estimate asymmetric price transmission in the Swiss pork market" *Applied Economics*, 34, 679-687.
- Abrahamová a kol. (2012). Hodnocení Vnitrostátní strategie ČR pro udržitelné Operační programy organizací producentů sektoru ovoce a zeleniny (VS ČR) dle čl.127 Nařízení Komise (EU) č. 543/2011 - dle Metodického pokynu EK. Tématický úkol ÚZEI 47 (4437).
- Bauer, L., Lipovská, H. (2015). *Matematika v ekonomii a matematice*. Grada, Praha. ISBN 978-80-247-4419-3.
- Blinder, A. S., E. R. Canetti, D. E. Lebow, and J. B. Rudd, (1998). *Asking About Prices: A New Approach to Understanding Price Stickiness*. New York: Sage Foundation.
- Blinder, A. S. (1994). "On Sticky Prices: Academic Theories Meet the Real World." In *Monetary Policy*, ed. N. G. Mankiw, Chicago: University of Chicago Press.
- Bošková, I., Ratering, T. (2018). Do Consumers and Producers Benefit from Labels of Regional Origin?: The Case of the Czech Republic. In Matsumoto, S. and Otsuki, T. (Eds), *Consumer Perception of Food Attributes*, (Chapter 14, in press), 1st ed., Boca Raton, FL, USA: CRC Press. ISBN-10: 1138196843.
- Bošková, I., Kohoutová, V., Bříšková, M., Kličková, K. (2017). Přenos informací o výrobci a výrobku napříč zemědělsko – potravinovou vertikálou. Zpráva o výsledcích řešení IVP 1118 za rok 2017. *Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha*.
- Bošková, I., Abrahamová, M., Špička, J., Rudinskaya, T., Náglová, Z., Pokorný, J., Froněk, P. (2017). Problematika tržních nedokonalostí a selhání v rámci vertikály zemědělsko – potravinářských výrobků. Tématický úkol 3/4206/2017 – výstup září. *Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha*
- Bošková, I., Abrahamová, M., Novotný, P., Špička, J., Rudinskaya, T., Mrhálková, I., Štiková, O., Kohoutová, V., Plášil, M., Peřinová, V. (2016). Problematika tržních nedokonalostí a selhání v rámci vertikály zemědělsko – potravinářských výrobků. Tématický úkol 3/4206/2016 – výstup září. *Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha*
- ČZU (2016). Postavení značek kvality potravin na trhu ČR. Katedra obchodu a financí Provozně ekonomické fakulty ČZU, Praha. Interní materiál. Spotřebitelské preference při nákupu potravin se značkou kvality potravin.
- Darby, M., & Karni, E. (1973). Free competition and the optimal amount of fraud. *Journal of Law and Economics*, 16(1), 67–88
- Evaluation Advisory CE; Naviga 4 (2018). Průběžné hodnocení k 30. 6. 2018; hodnocení Programu rozvoje venkova na období 2014-2020. Naviga 4, Praha; Evaluation Advisory CE, Brno.
- GfK Czech (2017). Studie „Shopping Monitor 2017“
- Luhmann, N. (1979). *Trust and power*. Wiley, Chichester, Toronto. ISBN 0471997587

- Jelínek, I., Hruška, M., Boyinová, S., Medonos, M., Pechrová-Šimpachá, M., Šimpach, O. Analýza hospodaření velkých zemědělských podniků. Výstup I – analýza majetkových vazeb zemědělských podniků. Průběžná zpráva o výsledcích řešení IVP 1117 za rok 2017. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha.
- McCorrison, S. and Sheldon, I.M. (1996). "Trade Policy in Vertically-Related Markets", Oxford Economic Papers 48: 664-672.
- Meyer, S. B., Coveney, J., Henderson, J., Ward, P. R., and Taylor, A. W. (2012). Reconnecting Australian consumers and producers: Identifying problems of distrust. Food Policy, 37(6), 634e640. <http://dx.doi.org/10.1016/j.foodpol.2012.07.005>.
- Meyer, J. and S. von Cramon-Taubadel, (2004). "Asymmetric Price Transmission: A Survey," Journal of Agricultural Economics. 55: 581-611.
- Mze (2020). Zpráva o stavu zemědělství ČR. Ministerstvo zemědělství, Praha, 2020.
- MZe (2018, a). Analýza národních dotací do zemědělství v roce 2017. Ministerstvo zemědělství ČR, odbor 12120 účetnictví a statistiky, č.j. 20817/2018-MZE-12121. Interní materiál.
- Mze (2018, b). Zpráva o stavu zemědělství ČR. Ministerstvo zemědělství, Praha, 2018.
- Mze (2017, a). Střednědobé hodnocení 2017: Programu rozvoje venkova na období 2014 – 2020. MZe, dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014/hodnoceni-a-monitoring/hodnoceni/strednedobe-hodnoceni-prv-2014-2020.html>
- MZe (2017, b). Analýza národních dotací do zemědělství v roce 2016. Ministerstvo zemědělství ČR, odbor 13230 účetnictví a statistiky, č.j. 3228/2017-MZE-13231. Interní materiál.
- MZe (2015). Strategie pro růst Ministerstva zemědělství České republiky do roku 2030. Ministerstvo zemědělství ČR, Praha. Dostupné z: www.eagri.cz.
- Rudinskaya, T., Abrahamová, M., Bošková, I., Pokorný, J. (2017) Analýza faktorů ovlivňujících cenovou transmisí v zemědělsko-potravinářské vertikále. Interní výzkumný projekt č.1114/2017. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha
- Součková, I, Abrahamová, M., Baudisová, H., Menzlová, J. (2014). Hodnocení Vnitrostátní strategie ČR pro udržitelné operační programy organizací producentů sektoru ovoce a zeleniny (VS ČR). ÚZEI, TU 35/4201, Praha.
- SZIF (2018). Dotazníkové šetření mezi držiteli značky Klasa v roce 2018. SZIF, Praha, interní materiál.
- SZIF (2018). Dotazníkové šetření mezi držiteli značky Regionální potravina v roce 2018. SZIF, Praha, interní materiál.
- Teuber, R. (2011) Consumers' and producers' expectations towards geographical indications: Empirical evidence for a German case study. British Food Journal, 113 (7), 900-918. DOI: 10.1108/00070701111148423

Von Cramon-Taubadel, S. (1998). "Estimating Asymmetric Price Transmission with the Error Correction Representation: An Application to the German Pork Market," *European Review of Agricultural Economics*. 25: 1-18.

Zachariasse, V. and F. Bunte, (2003). How are farmers faring in the changing balance of power along the food supply chain?, *OECD Conference: Changing Dimensions of the Food Economy: Exploring the Policy Issues*, The Hague, 6-7 February 2003.

Draft

PŘÍLOHA I.

SHRNUTÍ ZHODNOCENÍ VNITROSTÁTNÍ STRATEGIE ČR PRO UDRŽITELNÉ OPERAČNÍ PROGRAMY ORGANIZACÍ PRODUCENTŮ SEKTORU OVOCE A ZELENINY

Hodnocení vnitrostátní strategie pro udržitelné Operační programy organizací producentů sektoru ovoce a zeleniny bylo provedeno kolektivem pracovníků ÚZEI za dvě období, a to za roky 2009-2011 jako Abrahamová a kol., 2012, TÚ 47 (4437)³¹ „Hodnocení Vnitrostátní strategie ČR pro udržitelné Operační programy organizací producentů sektoru ovoce a zeleniny (VS ČR) dle čl.127 Nařízení Komise (EU) č. 543/2011 - dle Metodického pokynu EK“ a za roky 2012-2013 jako Součková a kol., 2014, TÚ 35 (4201)³² „Hodnocení Vnitrostátní strategie ČR pro udržitelné operační programy organizací producentů sektoru ovoce a zeleniny (VS ČR)“. Níže jsou popsána hlavní zjištění.

Hodnocení VS pro udržitelné Operační programy organizací producentů sektoru ovoce a zeleniny za období 2009-2011 (2012)

Hodnocení VS pro udržitelné Operační programy organizací producentů sektoru ovoce a zeleniny bylo provedeno v roce 2012 za období 2009-2011. Hodnocení bylo zpracováno na základě analýzy primárních dat (tj. individuální rozhovory s vybranými zástupci profesních svazů (Ovocnářské unie ČR a Zelinářské unie Čech a Moravy), dotazníkového průzkumu se všemi OP, dotazníkového průzkumu vybraných členů OP. Dále byly použity Výroční zprávy OP poskytnuté SZIF, data ČSÚ, legislativa, apod. Cílem hodnocení bylo posoudit stupeň využití finančních prostředků, efektivitu realizovaných Operačních programů a jejich účinnost a účinky včetně jejich dopadů do sektoru ovoce a zeleniny. Hodnocení bylo provedeno dle čl. 127 Nařízení Komise (EU) č. 543/2011 – dle metodického pokynu Evropské Komise. Dále bylo provedeno hodnocení Vnitrostátní strategie ČR v roce 2014. V tomto období se hodnotily roky 2012 a 2013 a to na základě dotazníkového šetření u organizací producentů a podle vybraných členů OP. Pro dotazníkové šetření byl využit dotazník s přesně formulovanými otázkami.

Dle Výročních zpráv OP poskytnutých SZIF byly skutečné celkové výdaje za hodnocené období čerpány v částce 9 170 tis. EUR. Celkové výdaje se v jednotlivých letech průběžně zvyšovaly, což byl důsledek nárůstu počtu organizací producentů s Operačním programem (z 8 OP v roce 2009 na 10 OP v roce 2011). Určitou roli sehrál také směnný kurz Kč vůči EUR. Nejméně finančních prostředků bylo čerpáno v roce 2009, nejvíce pak v roce 2011. Největší objem finančních prostředků směřoval do Opatření č. 2 Kvalita produkce (3 451 tis. EUR) a Opatření č. 3 Odbyt produkce (3 459 tis. EUR). Podíl výdajů těchto dvou Opatření činil tři čtvrtiny z celkových výdajů. Jednalo se především o prostředky vynaložené na

³¹ Tematický úkol 47/4437/2012 – výstup č.4. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha.

³² Tematický úkol 35/4201/2014 – výstup listopad. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha.

různé pěstební, sklizňové a posklizňové technologie, skladovací prostory, na certifikace produktů a marketing. Tyto výdaje souvisí s tím, že Operační programy měly stanoveny cíle, jejichž prioritou bylo zejména udržení nebo posílení konkurenceschopnosti sektoru ovoce a zeleniny. Třetím Opatřením z pohledu objemu vynaložených finančních prostředků bylo Opatření č. 6 Environmentální opatření. Zde bylo ve sledovaném období 2009 až 2011 využito 773 tis. EUR. Během hodnoceného období byly zaznamenány postupně se zvyšující výdaje u Opatření č. 5 Předcházení krizím a jejich řešení, především díky rostoucímu zájmu pěstitelů o pojištění úrody. Naopak nejméně byly čerpány finanční prostředky v Opatření č. 1 Plánování produkce a Opatření č. 4 Vzdělávání a školení.

Tab. P 1.1: Celkové výdaje OP na Operační programy v letech 2009 – 2011 v Kč, EUR)

Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2009 - 2011
Výdaje celkem	Kč	77 310 806,95	76 187 576,99	79 509 422,16	233 007 806,10
z toho - finanční příspěvek OP a/nebo členů OP	Kč	33 230 551,00	36 405 096,43	35 308 233,29	104 943 862,72
- finanční podpora EU (čl. 103d nařízení 1234/2007)	Kč	40 102 919,98	39 782 478,56	44 201 188,87	124 086 587,41
Výdaje celkem	EUR	2 923 456,49	3 012 557,41	3 233 930,78	9 169 944,69
z toho - finanční příspěvek OP a/nebo členů OP	EUR	1 256 591,08	1 439 505,59	1 436 111,34	4 132 208,00
- finanční podpora EU (čl. 103d nařízení 1234/2007)	EUR	1 516 465,12	1 573 051,74	1 797 819,44	4 887 336,30
Kurz ČNB průměr leden-prosinec	Kč/EUR	26,445	25,290	24,586	x

Pramen: SZIF - Výroční zprávy OP 2009 -2011, přepočten na EUR podle kurzu ČNB

Zhodnocení bylo provedeno na základě následujících ukazatelů dle metodického pokynu Evropské Komise - 1) změna celkového objemu produkce uvedené na trh, 2) změna jednotkové produkce uvedené na trh, 3) počet osob, které absolvovaly celou vzdělávací činnost/program a 4) počet podniků využívajících poradenské služby.

1) Celkový objem produkce OP uvedené na trh v roce 2009 činil 133,84 tis. t, v roce 2010 klesl na 126,20 tis. t a v roce 2011 se zvýšil na 134,23 tis. t (viz Tab. P1.2). Objem produkce uvedené na trh prostřednictvím OP v roce 2009 se zvýšil na 119,2 % skutečnosti roku 2008 (v celé ČR na 100,2 %). Následující rok došlo k mírnému snížení na 112,4 % (v ČR 70,2 %) a v roce 2011 se zvýšil objem produkce na 119,6 % skutečnosti roku 2008 (v ČR 91,7 %).

Tab. P1.2: Vývoj produkce ovoce a zeleniny uvedené na trh organizacemi producentů a produkce ČR

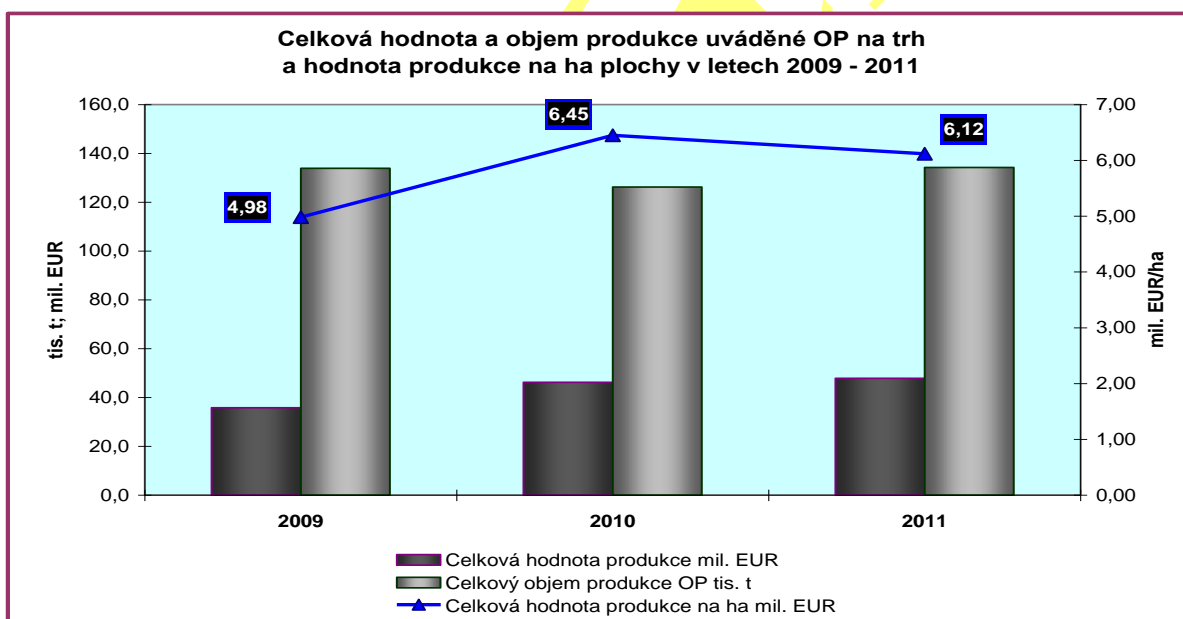
Ukazatel	MJ	2008	2009	2010	2011	2009 - 2011 průměr
Produkce uvedená na trh OP	tis. t	112,27	133,84	126,20	134,23	131,4
Produkce ČR	tis. t	593,36	594,72	416,43	544,33	518,5
Podíl produkce členů OP/ČR	v %	18,9	22,5	30,3	24,7	25,6

Pozn.: Průměr 2009 - 2011 u podílu produkce počítán jako geometrický průměr

Pramen: SZIF - Výroční zprávy OP, ČSÚ, výpočet ÚZEI

Efektivně vynaložené finanční prostředky v období 2009 – 2011 se odrazily v porovnání celkové hodnoty produkce dosažené organizacemi producentů (v mil. EUR) s rokem 2008. Mírné zvýšení objemu produkce na 100,3 % bylo ovlivněno kurzovním přepočtem v roce 2009 (index z přepočtu z mil. Kč byl 106,4). K výraznému finančnímu přínosu členů OP došlo v roce 2010 na 129,6 % v porovnání s rokem 2008 a v roce 2011 o dalších 4,54 p. b. na 134,14 %. V průměru se celková hodnota produkce zvýšila ve srovnání s rokem 2008 o 20,4 %. Celková hodnota produkce v ČR zaznamenala v roce 2009 naprosto opačný trend. V průběhu období 2009 – 2011 nepřesáhla 88,1 % hodnoty produkce roku 2008.

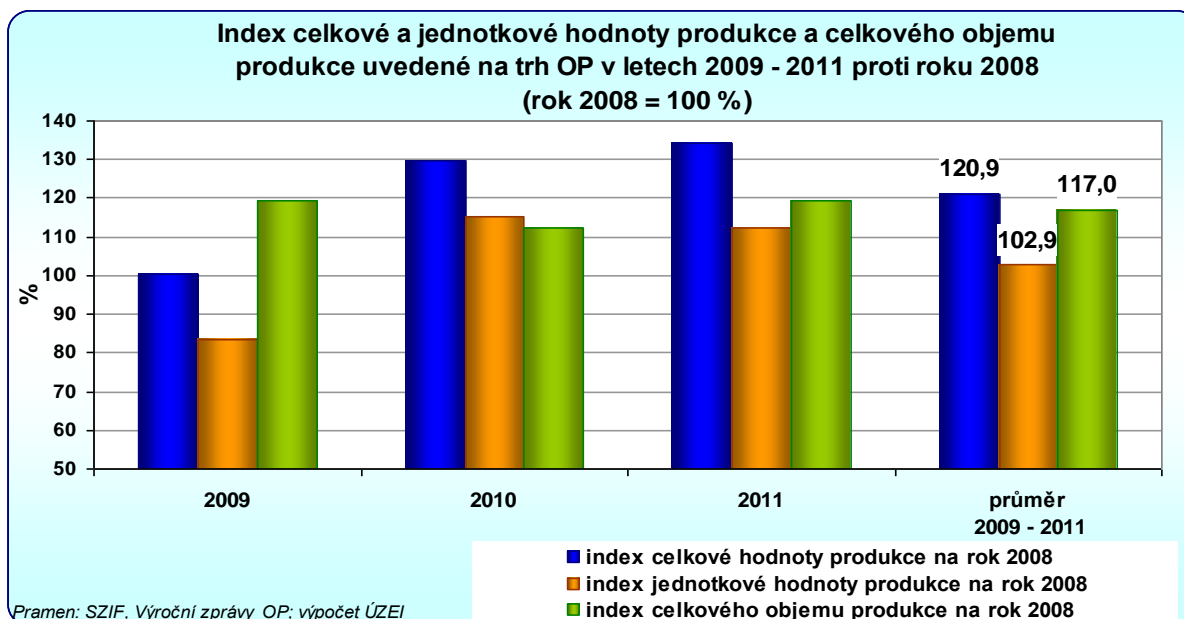
Graf P 1.1: Celková hodnota a objem produkce uváděné OP na trh a hodnota produkce na ha plochy v letech 2009 - 2011

Pramen: SZIF

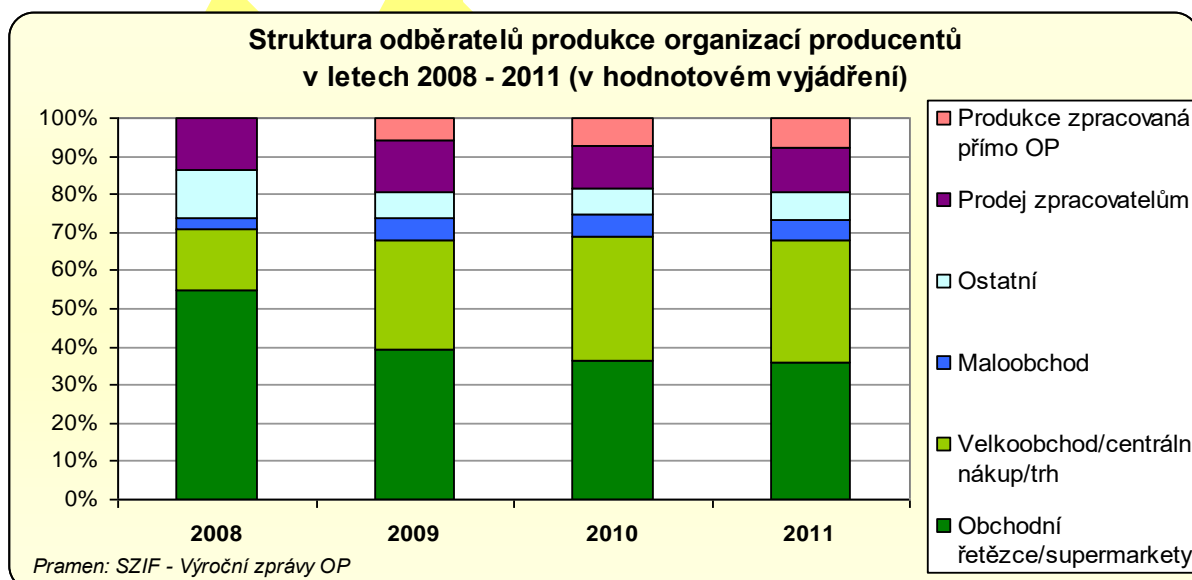
2) Obdobně byly srovnány hodnoty produkce vyjádřené na jednotku produkce (EUR/t). V roce 2009 došlo k poklesu jednotkové hodnoty produkce v OP i v celé ČR. V roce 2009 klesla jednotková produkce členů OP na 84,2 % skutečnosti roku 2008 (v ČR na 80,4 %), avšak v roce 2010 se index jednotkové hodnoty vzhledem k roku 2008 zvýšil na 115,3 % (v ČR na 109,5 %). Následující rok 2011 se meziročně snížila jednotková hodnota produkce o 3,1 p. b., resp. na 112,2 % skutečnosti roku 2008 (v ČR na 96 %). V průměru se jednotková hodnota produkce v porovnání s rokem 2008 zvýšila o 2,9 %.

Graf P 1.2: Index celkové a jednotkové hodnoty produkce a celkového objemu produkce uvedené na trh OP v letech 2009-2011 proti roku 2008 (rok 2008 = 100 %)

Struktura odběratelů v období 2009 – 2011 byla složena převážně z obchodních řetězců (v průměru 37 %) a velkoobchodů (v průměru 31 %). Přibližně 12 % ovoce a zeleniny odčerpal zpracovatelský průmysl. Členové OP měli možnost prodávat svoji produkci přímo formou drobného prodeje pod značkou OP (v průměru 6 %).

Graf P 1.3: Struktura odběratelů produkce organizací producentů v letech 2008 – 2011 (v hodnotovém vyjádření)

3) OP organizovaly v rozmezí let 2009 – 2011 pro své členy vzdělávací akce a zajišťovaly poradenské služby, kterých se zúčastnilo 184 podniků. 4) Vzdělávacích akcí a školení absolvovalo 213 osob.

Tab. P1.3: Počet organizací producentů, členů OP a údaje za produkci a plochu člena

Ukazatel	Jednotka	2008	2009	2010	2011
Počet organizací producentů s Operačním programem	počet	7	8	9	10
Počet členů OP - producentů ovoce a zeleniny	počet	137	155	164	165
Aktivní členi OP - producentů	počet	130	136	146	150
Celková produkční plocha aktivních členů	tis. ha	6,30	7,18	7,17	7,82
z toho: - celková produkční plocha ovoce	tis. ha	3,82	4,62	4,55	4,40
- celková produkční plocha zeleniny	tis. ha	2,48	2,56	2,62	3,42
Celková plocha na aktivního člena	ha/člen	48,46	52,79	49,11	52,13
Index změny plochy	%	100,00	108,90	101,30	107,60
Objem produkce OP na aktivního člena	t/člen	864	984	864	895
Objem produkce OP na aktivního člena	tis. EUR/člen	260	261	317	319

Pramen: Výroční zprávy poskytnuté SZIF, výpočty ÚZEI

Vyhodnocování využitých Operačních programů ve vztahu k dopadům do ochrany životního prostředí bylo obtížné, neboť hodnocení probíhalo za velmi krátké období let 2009 až 2011. Z tohoto hlediska nelze vlivy na životní prostředí, zejména v oblasti zmírnění dopadu změny klimatu, spolehlivě stanovit, změřit, ani je v některých případech odhadovat. U hodnocených organizací producentů nebyl evidován žádný člen s ekologickou produkcí, zatímco produkční plocha členů s integrovanou produkcí dosahovala v průměru let 2009 až 2011 z celkové plochy OP téměř 64 %. Od roku 2009 do roku 2011 se tato plocha zvýšila z 56,1 % na 72,2 %. Lze tedy konstatovat, že u členů OP dochází vlivem rostoucí plochy integrované produkce ovoce a zeleniny k využívání pěstebních technologií šetrnějších k životnímu prostředí. O pěstování ovoce a zeleniny formou IP je u prvovýrobců výrazně vyšší zájem než o systém ekologické výroby. Hlavními důvody jsou nižší výnosy a obtížnost ochrany produkce proti škůdcům.

Akce na ochranu půdy byly v hodnoceném období 2009 - 2011 využity na celkové rozloze 1 403 ha, tj. téměř na 20 % pěstební plochy ovoce a zeleniny členů organizací producentů. Jednalo se zejména o protierozní opatření v podobě zatravnění sadů, nebo v případě zeleniny závlahy formou kapkových závlah a mikropostřikovačů. V rámci akcí podporujících šetrné hospodaření s vodou v krajině došlo u dotčené plochy, kde byla vybudována kapková závlaha nebo aplikován mikropostřik, k úspoře vody podle odhadu přibližně o 20 %. Akce zaměřené na vytvoření či udržení přirozeného prostředí příznivého pro biodiverzitu měly především vliv na zvýšení počtu živočichů opylujících rostliny v krajině.

V průměru celého hodnoceného období 2009 - 2011 se v ČR v odvětví ovoce a zeleniny ve srovnání rokem 2008 snížil objem produkce uvedené na trh na 87,4 %, klesla rovněž její celková hodnota na 81,8 % i jednotková hodnota na 95,3 %. V hodnotovém vyjádření pak došlo v průměru let 2009 - 2011 ve srovnání s rokem 2008 v ČR k poklesu celkových tržeb za produkci uvedenou na trh o 22,3 mil. EUR, ke snížení její jednotkové hodnoty o 9,7 EUR/t a k omezení objemu celkové produkce o 74,9 tis. t.

Zároveň se však zvyšoval podíl objemu produkce uvedené na trh organizacemi producentů z celkového objemu ovoce a zeleniny vyprodukovaného v ČR. Zatímco v roce 2008 se OP podílely na celkovém

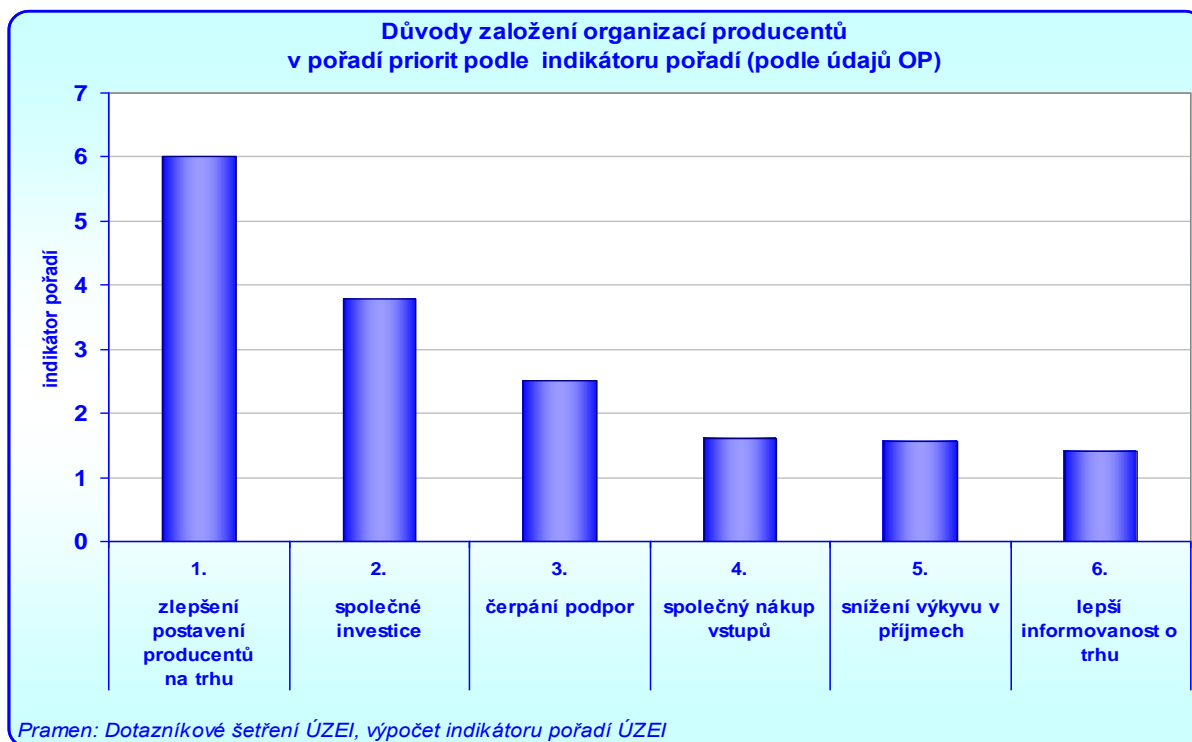
objemu produkce ovoce a zeleniny vyrobené v tuzemsku necelými 18,9 %, v průměru let 2009 - 2011 se tento objem zvýšil o 6,9 p.b. na 25,8 %.

Dle TÚ 47 (4437) z roku 2012 rostoucí počet OP na tuzemském trhu však příliš neovlivnil v letech 2009 - 2011 vývoj konkurenceschopnosti celého sektoru ovoce a zeleniny v ČR, neboť období tří let hodnocení Operačních programů v rámci VS ČR je poměrně krátký časový úsek na to, aby se projevil v celonárodním měřítku. Navíc docházelo k tomu, že mnozí pěstitelé ovoce nebo zeleniny ukončovali svou činnost, což ovlivnilo celkový vývoj v odvětví. Je obtížné stanovit, jaký by v případě neexistence VS ČR byl vývoj v sektoru ovoce a zeleniny, a zda by se pokles produkce v ČR v obou odvětvích vyvíjel nepříznivěji a konkurenceschopnost se tak ještě více zhoršovala.

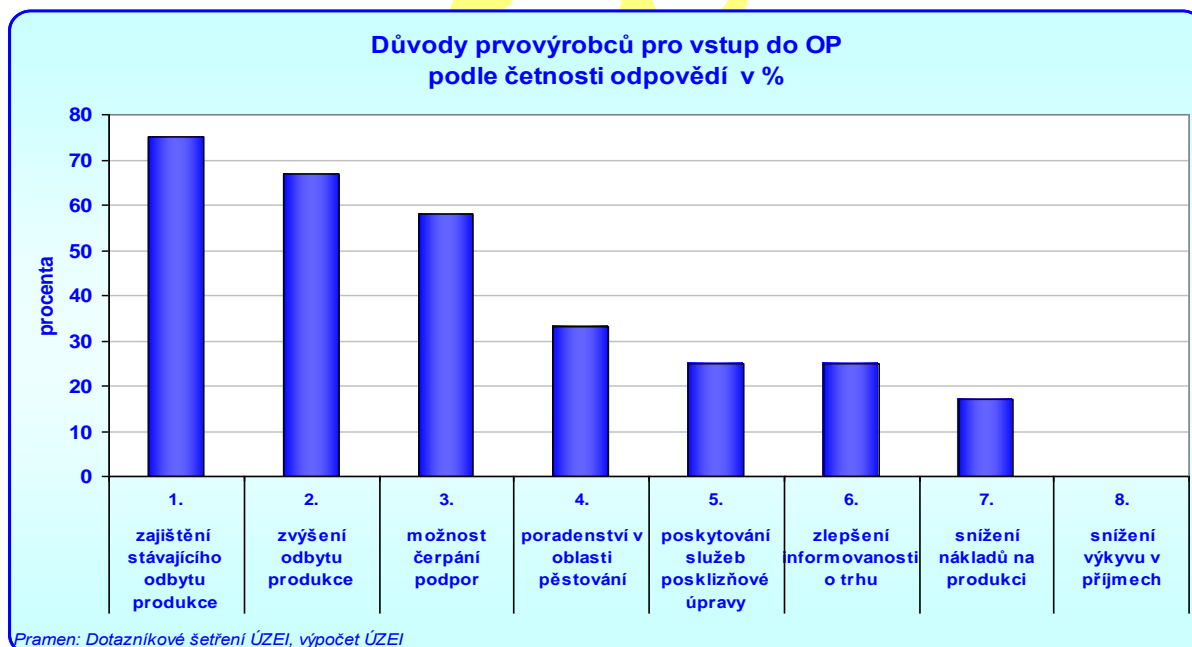
Zároveň dle TÚ 47 (4437) z roku 2012 se zvyšující objem produkce dodané do tržní sítě prostřednictvím OP a její vyšší zhodnocení ve srovnání s celorepublikovým průměrem dokladuje zlepšující se konkurenceschopnost těch pěstitelů zeleniny a ovoce, kteří jsou členy organizací producentů, neboť se lépe prosazují na trhu. To by se mělo postupně v dalším období projevit ve stabilizaci celého odvětví v celonárodním měřítku.

V rámci dotazníkového šetření OP byly u zástupců jednotlivých organizací producentů zjišťovány důvody, které vedly k jejich zakládání. Ze zpracovaných dotazníků bylo možno stanovit pořadí významnosti pro nejčastěji uváděné důvody tak, jak se objevily v odpovědích všech deseti respondentů. Jednotlivým důvodům byl přiřazen indikátor pořadí podle toho, jakou prioritu jim dávaly oslovené OP. Nejvíce OP označilo jako nejvýznamnější důvod vstupu do OP záměr vylepšit svoji aktuální pozici na trhu.

Graf P 1.4: Důvody založení organizací producentů v pořadí priorit podle indikátoru pořadí (podle údajů OP)

Graf P 1.5: Důvody prvovýrobce pro vstup do OP podle četnosti odpovědí v %

Podle TÚ 47 (4437) z roku 2012 byla během hodnoceného období 2009-2011 slabou stránkou odvětví ovoce a zeleniny v ČR nevhodně nastavená marketingová strategie, silná konkurence zahraničních producentů, jejich lepší organizovanost a tím i ve srovnání s ČR více koncentrovaná nabídka. Investice

spojené s pořízením nových pěstebních, sklizňových a posklizňových technologií, s budováním společných skladů umožňující centralizaci nabídky a zlepšení její kvality pomohly jak OP, tak samotným jejím členům ke zlepšení postavení na trhu. Z těchto důvodů lze označit celkové výdaje na daná opatření jako efektivní, což potvrdila i většina respondentů – OP v dotazníkovém šetření, kde 90 % potvrdilo nejvyšší efektivitu a přínosnost u Opatření č. 1, 2 a 3, které příznivě ovlivnilo centralizaci nabídky a pomohlo zlepšit plánování a zvýšit kvalitu nabízené produkce. To se projevilo zlepšením odbytu velkým odběratelům (řetězce a velkoobchod). Ve srovnání s rokem 2008 se v průměru období 2009 - 2011 zvýšil prodej OP těmto odběratelům na 115,6 %. Dalším přínosem bylo zlepšení odbytu zavedením certifikátů kvality a procesu řízení.

Na základě TÚ 47 (4437) z roku 2012 lze konstatovat, že využitím Operačních programů došlo ke zlepšení výkonnosti zemědělských podniků členů OP (měřeno jednotkovou hodnotou realizované produkce), zvýšení intenzity výroby (měřeno objemem produkce připadající na hektar pěstební plochy a objemem produkce připadající na člena). Jednotková hodnota produkce se v průměru období 2009 - 2011 ve srovnání s rokem 2008 zvýšila na 102,9 %, objem produkce z hektaru vzrostl na 102,8 % a objem produkce na aktivního člena dosáhl 105,7 %. Na základě toho lze usuzovat, že výdaje byly vynaloženy efektivně, neboť měly příznivý dopad na produkci členů OP. Vnitrostátní strategie ČR tak přispěla ke stabilizaci příjmů producentů - členů OP a pomohla udržet jejich konkurenceschopnost. Zároveň došlo ke zvýšení atraktivity členství, neboť se od roku 2008 do roku 2011 průběžně zvyšoval počet aktivních členů OP ze 130 na 150. Organizace producentů jsou schopny poskytovat svým členům služby, které by oni sami nemohli provozovat (např. pořízení systémů certifikace, kontinuálnost a centralizaci nabídky produkce uváděné na trh (především řetězcům a velkoobchodu), ale i poradenské služby, skladovací kapacity aj.

Při hodnocení mrtvé váhy, tj. v rámci dotazníkového šetření odpovědí na otázku, zda by byly dané investice alokovány na příslušné akce i kdyby neexistovaly podpory, tak nejméně 50 % ze všech dotazovaných odpovědělo kladně. Pouze u vzdělávání byla převažující odpověď záporná, což dokladuje, že toto opatření není dosud prioritou pro OP. U environmentálních opatření a řízení krizí naopak nejméně 80 %, resp. 100 % respondentů uvedlo, že by považovali za nezbytné do těchto Opatření investovat i v případě neexistence podpor.

Zhodnocení jednotlivých opatření

Opatření č. 1 - Plánování produkce

Opatření č. 1 zaměřené na plánování produkce využilo celkem 70 % všech OP. Finanční prostředky měly v průběhu let klesající trend. 57 % OP, které využily Opatření č. 1, uvedlo, že vynaložené prostředky přispěly především k rychlému zpracování dat o aktuálním stavu produkce a k plánování konkrétních podmínek objemu dodávek, kvality produkce a termínů s odběrateli. Dále u 29 % OP přispěly ke stabilizaci nabídky, k ucelení jednotlivých partií pro odběratele, ke koordinaci produkce odrůd nebo druhů, k restrukturalizaci sadů popř. koordinaci produkce jednotlivých odrůd a druhů a

k optimalizaci produkce. Jedna OP uvedla, že došlo také k optimalizaci produkčních nákladů. Výše uvedená pozitiva jsou předpokladem zvýšení konkurenceschopnosti OP a jejich členů. Efektivita vložených prostředků se projevila na zvýšení změny jednotkové hodnoty produkce uvedené na trh a na indexu celkového objemu produkce OP (viz Graf 1 a 2).

Všechny OP, které využily Opatření č. 1, použily finanční prostředky zejména na osobní náklady související s plánováním produkce. Dále pomohly organizacím producentů, především na začátku hodnoceného období, vybavit se kancelářskou a výpočetní technikou a pořízením softwaru. To mělo za důsledek rychlé zpracování dat o aktuálním stavu sklizně a vhodné plánování podmínek dodávek produkce z hlediska objemu, kvality a termínů dodávek odběratelům. Vložené finance do Opatření č. 1 přispěly ke stabilizaci nabídky ovoce a zeleniny organizací producentů, ke koordinaci produkce jednotlivých odrůd a druhů, ke kompletaci jednotlivých partií dodávek pro odběratele a k restrukturalizaci sadů, umožňující realizovat výsadby jednotlivých druhů a odrůd podle poptávky odběratelů a tím vytvořit i předpoklad dobrého zpeněžení úrody. Využitá finanční podpora tohoto Opatření podporovala také další Opatření, a to Opatření č. 2 (Kvalita produkce), kdy díky vybavení kancelářskou a výpočetní technikou včetně nákladů na pracovníky bylo možné připravit zboží v termínu podle potřeb odběratele a nedocházelo ke snížení jakosti v důsledku časové prodlevy dodávek od pěstitele ke konečnému spotřebiteli. Stejnou měrou ovlivňuje Opatření č. 1 také Opatření č. 3 (Odbyt produkce) plynulostí nabídky ucelených partií v požadovaném množství a kvalitě po delší období a dále Opatření č. 5 (Předcházení krizím a jejich řešení), neboť plánováním produkce lze předejít krizím na trhu.

Opatření č. 2 – Kvalita produkce

Lze sledovat významný vliv působení akcí zaměřených na zvýšení kvality a na vývoj výkonnosti v souvislosti se zvýšením kvality produkce. Na základě dotazníkového šetření lze dokladovat vysoký zájem OP o zlepšování kvality produkce. Více než 90 % respondentů dokladovalo využití daného Opatření a jimi vynaložené prostředky byly druhé nejvyšší v rámci všech Opatření uvedených v Operačních programech. Téměř 89 % respondentů uvedlo, že vynaložené prostředky přispěly ke stabilizaci výnosů a zlepšení kvality produkce. Téměř 55 % respondentů potvrdilo, že došlo ke zvýšení objemu sklizených produktů a stejné procento udalo zlepšení úrovně přepravy. Další pozitiva lze spatřovat v zavádění certifikačních systémů kvality, což potvrdilo 45 % dotazovaných OP. Zmíněné zvýšení kvality produkce spojené se zlepšením technologií v oblasti pěstování, obalové techniky a přepravy produkce jsou předpokladem pro udržení nebo zvýšení konkurenceschopnosti podpořených OP a tím i jejich členů - producentů ovoce a zeleniny.

Investice do Opatření č. 2 Kvalita produkce jsou v rámci Operačních programů VS ČR považovány za jedny z nejvýznamnějších z pohledu potřeb prvovýrobců i OP, neboť přispívají k udržení nebo zlepšení konkurenceschopnosti producentů sdružených do OP ovoce a zeleniny. Celkem je využilo 90 % organizací producentů. Z toho více než polovina (66 %) uvedlo, že by pro své členy tyto technologie pořídily i v případě neexistence podpor.

Je zřejmé, že u obou odvětví byla potřeba organizací producentů v souladu s VS ČR, neboť formou čerpání podpory na dané akce Opatření č. 2 došlo k posílení a urychlení procesu vybavení prvovýrobců nezbytnými pěstitelskými technologiemi, technologiemi pro dopravu produkce, přepravními zařízeními a k získání potřebných certifikátů kvality. Dílčí cíl zvýšení kvality produkce tak byl naplňován, což dokládá vyšší realizační cena prodaných produktů za období 2009 - 2011 ve srovnání s rokem 2008 a rovněž proti průměru celého odvětví ovoce a zeleniny ČR. Celkový cíl zlepšení konkurenceschopnosti byl u členů OP uskutečňován, i když v celonárodním měřítku se zatím neprojevil. Jedním z důvodů je poměrně krátká doba hodnocení Operačních programů a dosud nízký podíl dodávané produkce prostřednictvím OP na domácí trh. Vzhledem k tomu, že o čerpání podpor na akce Opatření č. 2 byl ze strany OP velký zájem, je patrné, že se jedná o opatření, které přímo reaguje na současné potřeby OP a jejich členů, a proto bude nutné jej dále zachovat, event. rozšiřovat podle měnících se potřeb. Dá se do budoucna očekávat stále rostoucí tlak odběratelů na kvalitu produkce. Z těchto důvodů lze považovat podpory na získání certifikátů kvality za velmi významné a nezbytné pro udržení odbytu produkce do tržní sítě.

Opatření č. 3 – Odbyt produkce

Opatření zaměřené na odbyt produkce bylo v období 2009 – 2011 odbytovými organizacemi spolu s akcemi na zlepšení nebo udržení kvality produktů hlavními opatřeními v rámci Operačních programů. Na zlepšení odbytu bylo vynaloženo 37,7 % veškerých finančních prostředků za celé sledované období. Všechny OP je v průběhu hodnoceného období využily. Požadavky odběratelů se stupňovaly a udržení se na trhu bylo obtížné. Zlepšením marketingu nebo jeho zavedení umožnilo producentům lépe se v tržním prostředí orientovat. OP investovaly do řady oblastí, které měly zvýšit úroveň odbytu. Investovalo se do nových technologií pro posklizňovou úpravu produkce, technologií pro třídění a balení produkce. Svoji důležitou roli sehrála propagace obchodních značek producentů soustředěných v OP.

S rozvojem obchodních řetězců v ČR v posledních 10 až 15 letech se výrazně zvýšil požadavek na úroveň marketingu. Z těchto důvodů bylo nezbytné investovat do příslušných opatření ke splnění těchto požadavků. Právě i možnost získat finanční pobídky v oblasti marketingu byl jeden ze stimulů k zakládání odbytových organizací v ČR.

V dotazníkovém šetření bylo zjišťováno, do jaké míry investované prostředky přispěly ke zlepšení odbytu produkce. Nejčastější kladné hodnocení bylo vyjádřeno v oblasti zlepšení úrovně třídění a balení produkce. Dodavatelé ovoce a zeleniny jsou tím atraktivnější pro své odběratele, čím více jsou schopni nabídnout uniformní partie zboží i škálu různých balení. Akce a kroky zaměřené na zlepšení marketingu, včetně propagace a komunikační činnosti, dávají možnost organizacím producentů investovat do zařízení k mytí, třídění a balení ovoce a zeleniny. Bohužel technologie na třídění jsou v řadě případů natolik investičně náročné, že je není vždy možné pořizovat z Operačních programů, kde je operační fond limitován procenty z obchodovatelné produkce. Některé organizace producentů

využívají budování těchto zařízení po částech. Investice v této oblasti výrazně přispívají k lepšímu marketingu produktů, k ucelení partií, které jednotliví členové dodávají organizaci producentů.

Na předním místě zástupci OP zmiňovali také akce spojené se zvyšováním přidané hodnoty produktů. Řada organizací producentů využívá prostředky k pořízení technologií k lepení minietiket na jednotlivé plody i k pořízení samotných minietiket. Obchodní řetězce dnes požadují, aby volně prodejné produkty byly na každém plodu takto označeny, jednak k lepší orientaci při prodeji, kvůli nezpochybnitelné dohledatelnosti, ke zvýšení atraktivnosti zboží při prodeji a k propagaci produktů, např. ochrannou známkou, místem původu nebo značkou kvality. U takto označených produktů je dosahováno vyššího zpeněžení.

Jako efektivně vydané viděli členové OP finanční prostředky věnované zvýšení výkonnosti marketingu ovoce a zeleniny. Zvýšení výkonnosti marketingu produktů u organizací producentů je dosahováno zejména profesionálním marketingovým manažerem. Organizace producentů financují operačním fondem mzdové náklady marketingového manažera. Jeho náplní práce je nabídka zboží, dohadování cen, termínu a sortimentu dodávek. To umožňuje organizacím producentů mít profesionálního marketingového manažera, který je schopen na vysoké úrovni a se znalostí trhu jednat o marketingu s nákupčími odběrateli, zejména obchodních řetězců. Tyto prostředky zvyšují úroveň obchodování organizací producentů.

V dotaznících byly příznivě hodnoceny investované prostředky na zvýšení kvality skladování. Základním požadavkem dobrého zpeněžení produkce je taková úroveň skladování, která bude kvalitu produktu v čase snižovat jen minimálně. S tím souvisí i požadavky odběratelů, zejména obchodních řetězců, které požadují po svých dodavatelích nejen vysokou kvalitu, ale také co nejdelší období, po které je možné produkty dodávat. Například u jablek, cibule, mrkve a zelí nejlépe po převážnou část roku nebo i celoročně. Čím déle jsou schopni dodavatelé dodávat obchodním řetězcům, tím je jejich atraktivita vyšší. Vývoj ve skladování jde neustále dopředu a vznikají nové skladovací technologie a metody. Některé organizace producentů využily prostředků Operačního fondu na investice do modernizace skladování. Potřeby investic do skladování jsou velmi vysoké, zatímco objem prostředků z Operačních programů je nedostatečný. Některé organizace producentů tuto situaci řeší tím, že si některé sklady pronajmou, aby bylo možné sklízet, zejména v letech s vyšší produkcí, uskladnit a následně prodat.

Potřebné byly i prostředky věnované na lepší využití obalové techniky a na zlepšení úrovně skladového hospodářství. Prostřednictvím kvalitních a šetrných obalů se minimalizují ztráty na kvalitě, následně se zvýší výkonnost marketingu uskladněných produktů. Toto opatření je velmi často realizováno. Souvisí to s poměrně špatným stavem obalů v ČR.

Obaly pořízené operačním fondem a ve vlastnictví organizace producentů mohou být využívány efektivně u více členů s ohledem na konkrétní produkci každého člena. Organizace producentů je schopna zajistit maximální možné vytížení obalu a v řadě případů i opakované použití v jedné sezóně koordinací obalů mezi členy, kteří pěstují více druhů nebo odrůdy s rozdílným termínem sklizně.

Opatření č. 4 – Vzdělávání - školení

Opatření č. 4 přispělo k odborné úrovni producentů. Prostřednictvím školení byly získány nejnovější poznatky o Opatřeních VS ČR, které posílily konkurenceschopnost producentů ovoce a zeleniny a které jsou zaměřené na plánování produkce, jakost ovoce a zeleniny a na zlepšení odbytu z hlediska marketingu a propagace OP, na zvýšení přidané hodnoty produkce, zlepšení stabilizace cen a příjmů producentů prostřednictvím vhodných odrůd a druhů ovoce a zeleniny s cílem zvýšit prodej a spotřebu ovoce a zeleniny na základě požadavků trhu, resp. spotřebitelů ovoce a zeleniny.

Školení a poradenské služby byly zaměřeny na ekologickou produkci, byť v malém rozsahu. OP se ekologické produkci nevěnují, ale poskytují svým členům základní informace o tomto způsobu pěstování ovoce a zeleniny.

Integrované produkci a integrované ochraně před škůdci je věnována značná pozornost, protože pěstování ovoce a zeleniny v tomto režimu je předpokladem k získání mezinárodního certifikátu GLOBALGAP.

Opatření zaměřené na vzdělávání a školení bylo členy OP příznivě hodnoceno. Předpokládá se, že bude v dalších letech ještě obtížnější udržet si pozici na trhu a držet krok s požadavky trhu. Znalost trhu a určitá předvídatelnost požadavků spotřebitelů se bez odborných znalostí a informací neobejde. Důraz by měl být kladen na kvalitní výběr vzdělávacích akcí na vysoké odborné úrovni podle potřeb OP. Doporučuje se i nadále začlenit Opatření na vzdělávání a školení do Operačních programů organizací producentů.

Opatření č. 5 – Předcházení krizím a jejich řešení

Opatření č. 5 zaměřené na předcházení krizím a jejich řešení využilo 6 OP, tj. 60 % z celkového počtu. Bez započtení Opatření č. 7 (Další opatření) byly čerpané prostředky nejnižší ze všech Opatření. V průběhu let se finanční prostředky do tohoto Opatření zvyšovaly především díky růstu investic vložených na pojištění úrody. Zejména však byly finanční prostředky vkládány zúčastněnými OP na akci propagační a komunikační činnost. Všem organizacím producentů, které využily tohoto Opatření, přispěly investované prostředky ke stabilizaci příjmu producentů a v 50 % došlo ke zvýšení prodeje ovoce a zeleniny.

V rámci Opatření č. 5 nebyly využívány akce stažení ovoce a zeleniny z trhu, na sklizení nezralého ovoce a zeleniny nebo jejich nesklizení a akce na podporu správních nákladů při zřizování vzájemných fondů. Prostředky byly organizacemi producentů čerpány pouze na propagační a komunikační činnost a na pojištění úrody (na základě NV č. 318/2008 Sb., § 9). Prostředky na sklizení nezralého ovoce a zeleniny nebo jejich nesklizení a na podporu správních nákladů při zřizování vzájemných fondů nebyly využívány proto, že národní legislativa dosud neimplementovala tuto možnost do příslušných předpisů (viz Nařízení vlády č. 318/2008 Sb., § 9).

Celková hodnota pojištěného rizika v roce 2009 činila 1,3 mil. EUR, v roce 2010 byla ve výši 1,5 mil. EUR a v roce 2011 výrazně vzrostla na 10,2 mil. EUR.

Opatření č. 6 - Environmentální opatření

Lze konstatovat, že všech 10 organizací producentů, které měly zpracovány své Operační programy, vynaložily investice na nejméně dvě akce některého z environmentálních opatření. Celkové výdaje za tato Opatření ve sledovaném období činily 0,77 mil. EUR. Největší počet OP (tj. 7 OP) investoval do techniky zvyšující přirozenou úrodnost půdy a podíl zde dosahoval více než 52 %. Významné byly rovněž výdaje za akce prosazující úsporu energie, které využily celkem 3 OP a celkový podíl výdajů z Opatření č. 6 dosahoval téměř 28 %. Šetrné hospodaření s vodou využily 3 OP a podíl z celkových výdajů dosahoval 12 %.

V rámci jednotlivých let byly celkové výdaje v rámci Opatření téměř vyrovnané a pohybovaly se pod hranicí 300 tis. EUR. Z toho největší položku představovaly výdaje v rámci Podopatření 6.1. zahrnující akce zaměřené na zvýšení přirozené úrodnosti půdy v hodnotě 403,64 tis. EUR s podílem 52,2 % na celkových výdajích za Opatření č. 6. Dále byly významné výdaje zahrnuté v Podopatření 6.8 zaměřené na akce prosazující úspory energie s podílem na celkových výdajích Environmentálních opatření dosahujícím 27,9 %. Výdaje na akce zaměřené na protierozní opatření a opatření přispívající k šetrnému hospodaření s vodou v krajině zahrnuté do Podopatření 6.2. se podílely na celkových výdajích Opatření č. 6 více než 12 %. Výdaje na jiné akce v rámci hodnoceného Opatření č. 6 byly nižší a představovaly 6% podíl.

Na základě dotazníkového šetření a údajů z Výročních zpráv OP bylo zjištěno, že největší zájem organizací producentů v rámci Opatření č. 6 byl o akce zaměřené na investice související s podporou nechemických metod ochrany, které využilo celkem 6 OP (tj. 60 %) z celkového počtu 10 OP. Z toho se jednalo zejména o výdaje na pořízení netkaných textilií na pokrytí porostu především v případě producentů zeleniny (celkem využily 4 OP, tj. 40 % z počtu 10) a o výdaje za introdukci predátorů a použití biologických metod ochrany, které využily 2 OP, tj. 20 %. Významné byly rovněž výdaje v rámci Podopatření 6.1 zahrnující akce na zvýšení přirozené úrodnosti půdy, kterých se zúčastnilo 5 OP (50 %). Jednalo se např. o pořizování techniky zvyšující obsah organické hmoty v půdě (tzn. např. nákup mulčovačů, drtičů větví apod.). Akce prosazující úspory energie zahrnuté do Podopatření 6.6 využily celkem 3 OP (tj. 30 %), které investovaly do výměny starých chladicích systémů za nové. To se projevilo nejen úsporou energie, ale zároveň se promítlo i ve zlepšení kvality skladovaných produktů.

Podopatření 6.3 zaměřené na zvýšení biodiverzity využily podle dotazníkového šetření 3 OP. V rámci tohoto opatření byly nakupovány pro členy OP - producenty ovoce - živočišné opylující rostliny (vyjma včel). Jednalo se zejména o umístování čmeláků do sadů. Podopatření 6.5 zaměřené na Poradenství - školení bylo využito v rámci Environmentálních opatření pouze jednou OP, neboť tyto aktivity je možné pořádat v rámci Opatření č. 4 – Vzdělávání - školení, které si klade za hlavní cíl zvýšení odborné úrovně producentů.

Environmentální opatření si klade za cíl zlepšení ochrany životního prostředí. Podíl na celkových výdajích Operačních programů dosahoval u Opatření č. 6 výše 8,4 %. Klesající přirozená úrodnost půdy, eroze půdy a její nedostatečná retenční schopnost jsou významná rizika ovlivňující nejen produkci

polních plodin, ale rovněž produkci ovoce. Tato rizika lze omezit zavedením trvale udržitelných systémů hospodaření šetrných ke všem složkám životního prostředí. V hospodaření je žádoucí integrovat princip udržení a zvýšení biodiverzity, který je možno naplnit omezením chemické zátěže životního prostředí a využíváním přirozených způsobů ochrany proti chorobám a škůdcům. Všechna Podopatření byla využita vyjma ekologického zemědělství. Tento systém nebyl u žádného prvovýrobce - člena OP zaveden. Z ekonomického pohledu jsou sice v ekologickém hospodaření nižší náklady ve srovnání s konvenčním, ale zároveň jsou také nižší výnosy. Ve výsledku to znamená vyšší jednotkové náklady ve srovnání s konvenčním zemědělstvím. Celkově je však ekologický systém kompenzován vyššími realizačními cenami.

Dané Opatření podle respondentů OP přispělo zejména k úspoře prostředků chemické ochrany. U členů OP je evidována poměrně velká pěstební plocha (téměř 5 tis. ha v roce 2011) integrované produkce, což lze hodnotit jako přínosné ve vztahu ke snížení zátěže životního prostředí.

Opatření č. 7 – Jiné akce a kroky

V České republice nebylo toto Opatření využito, byly pouze čerpány administrativní náklady dle platné legislativy v maximální výši 2 % z uznatelných nákladů Operačního programu. Celková výše administrativních nákladů za hodnocené období 2009 - 2011 dosahovala 140 tis. EUR. Uznatelné náklady uvedlo ve svých Výročních zprávách celkem 6 organizací producentů.

Hodnocení VS pro udržitelné Operační programy organizací producentů sektoru ovoce a zeleniny za období 2012 a 2013 (2014)

Na základě údajů SZIF patří k nejvíce využívaným opatřením Opatření č. 2 a 3 a také samy OP je považovaly za přínosné.

Tab. P1.4: Uplatňované výdaje za všechny organizace producentů OZEL v jednotlivých letech

	2013	2014	2015	2016	2017
Opatření č.1	3 417,91 Kč	2 209,05 Kč	2 880,38 Kč	2 827,48 Kč	4 423,05 Kč
Opatření č.2	40 927,82 Kč	67 511,63 Kč	54 228,37 Kč	60 328,65 Kč	65 906,35 Kč
Opatření č.3	27 758,47 Kč	37 415,39 Kč	47 116,39 Kč	48 594,25 Kč	74 759,55 Kč
Opatření č.4	2 542,13 Kč	2 270,76 Kč	2 677,41 Kč	1 116,86 Kč	926,92 Kč
Opatření č.5	9 934,54 Kč	11 643,32 Kč	14 263,37 Kč	14 335,59 Kč	20 900,81 Kč
Opatření č.6	9 955,06 Kč	15 290,56 Kč	19 839,01 Kč	17 960,39 Kč	20 898,38 Kč
Opatření č.7	1 228,34 Kč	610,20 Kč	1 791,44 Kč	1 745,38 Kč	2 621,11 Kč
Celkem	95 764,26 Kč	136 950,91 Kč	142 796,37 Kč	146 908,59 Kč	190 436,17 Kč

Pramen: SZIF

Tab. P1.5: Vývoj produkce ovoce a zeleniny uvedené na trh organizacemi producentů a produkce ČR

Ukazatel	MJ	Průměr 2009 - 2011	2012	2013	Průměr 2012 - 2013
Produkce uvedená na trh OP	tis. t	131,40	143,43	146,21	144,82
Produkce ČR	tis. t	579,70	532,90	551,00	541,95
Podíl produkce členů OP/ČR	v %	22,7	26,9	26,5	26,7

Pozn.: Průměry u podílu produkce počítány jako geometrický průměr

Pramen: SZIF - Výroční zprávy OP, ČSÚ, výpočet ÚZEI

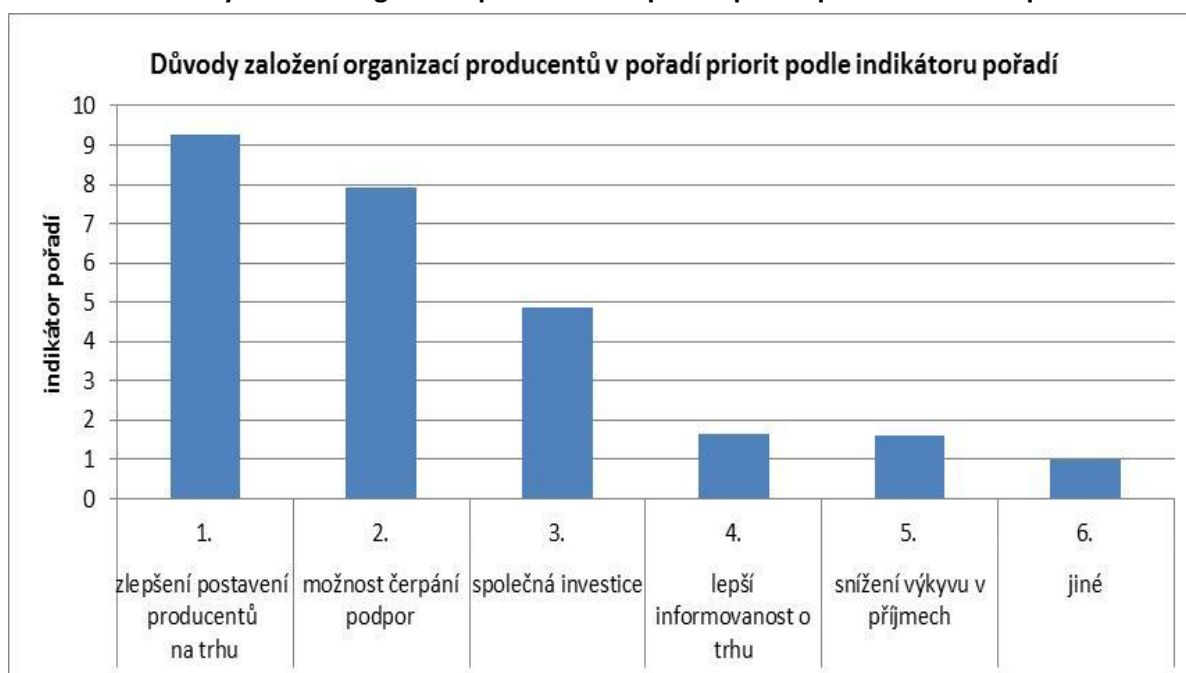
Na základě dotazníkového šetření pořídily OP v rámci **Opatření č. 1** zejména kancelářskou techniku, software a použili na osobní náklady. V rámci **Opatření č. 2**, jedno z nejvíce využívaných opatření, pořídily OP obalovou techniku, přepravní zařízení, certifikaci (např. GLOBALGAP, BRC, IFC), protikroupové sítě a investovaly do lidských zdrojů. **Opatření č. 3**, o jehož náplň v průběhu let rostl zájem, v rámci tohoto opatření pořizovaly OP technologie pro posklizňovou úpravu produkce, dále pak technologie pro třídění nebo balení produkce. Tyto technologie jsou velmi investičně náročné, peníze z operačních programů nestačí (názor OP z dotazníkového šetření z TU 35). **Opatření č. 4** není OP příliš využíváno. Obecně využívají spíše OP s vyšší obchodovatelnou produkcí a OP, které obchodují s více druhy ovoce a zeleniny. Největší podíl vyprodukovaného a zobchodovaného ovoce a zeleniny je v režimu integrované produkce. Většina OP poskytuje k tomuto tématu poradenství a školení. **Opatření č. 5** využilo na základě dotazníkového 13 OP ze 14 OP (tj. v letech 2012 a 2013), bylo využíváno zejména na podporu pojištění a na investice pro propagaci ke zvýšení spotřeby ovoce a zeleniny. V rámci **Opatření č. 6** podle dotazníkového šetření OP nejvíce investovaly do techniky zvyšující přirozenou úrodnost půdy, zvýšení biodiverzity půdy, nechemické metody ochrany, nákup netkaných textilií; introdukce predátorů a biologická metoda ochrany; šetrné hospodaření s vodou, rekonstrukce závlahových zařízení a výměna starých chladicích systémů. **Opatření č. 7** bylo čerpáno na administrativní náklady dle platné legislativy.

Tab. P1.6: Počet organizací producentů, členů OP a údaje za produkci a plochu členu

Ukazatel	Jenotka	Průměr 2009 - 2011	2012	2013
Počet organizací producentů s Operačním programem	počet	9	11	14
Počet členů OP - producentů ovoce a zeleniny	počet	151	135	157
Aktivní členi OP - producentů	počet	144	154	165
Celková produkční plocha aktivních členů	ha	7 390	7 590	8 390
z toho: - celková produkční plocha ovoce	ha	4 520	4 120	4 880
- celková produkční plocha zeleniny	ha	2 870	3 480	3 510
Celková plocha na aktivního členu	ha/člen	51	51	52
Index změny celkové plochy aktivního členu	%	100	100	102
Objem produkce OP na aktivního členu	t/člen	914	931	886
Objem produkce OP na aktivního členu	tis. Kč/člen	7 588	7 279	7 444

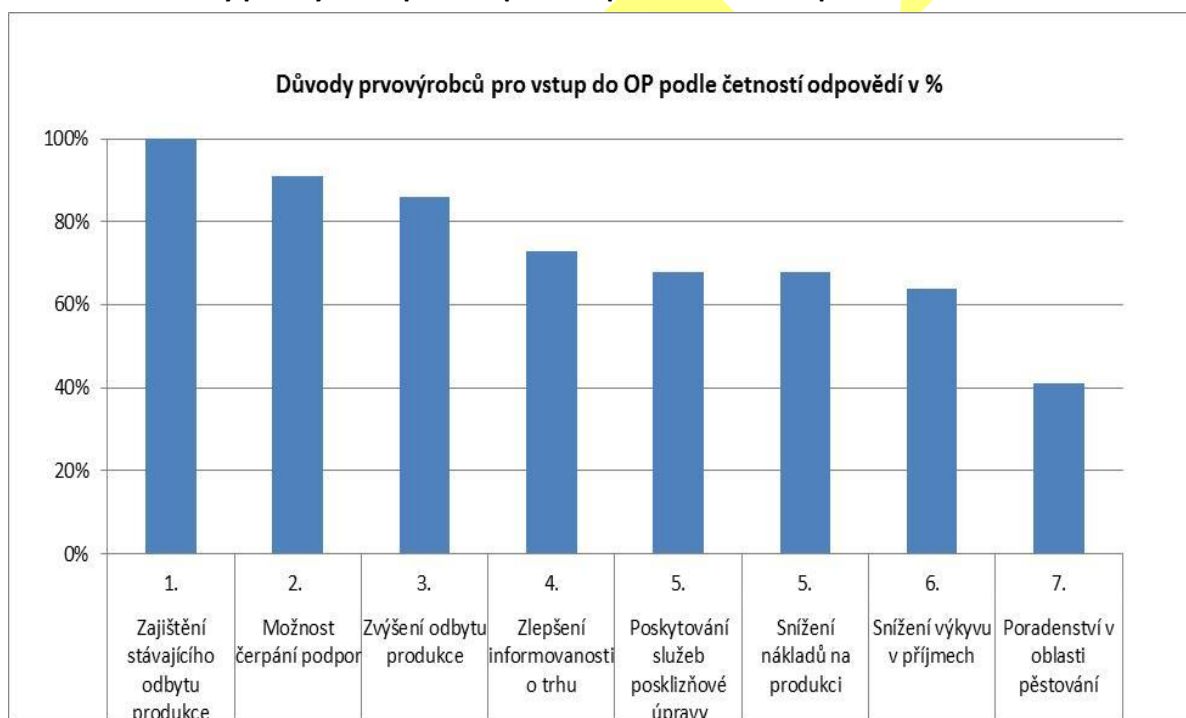
Pramen: Výroční zprávy poskytnuté SZIF, výpočty ÚZEI

Graf P 1.6: Důvody založení organizací producentů v pořadí priorit podle indikátoru pořadí

Pramen: šetření ÚZEI

Graf P 1.7: Důvody prvovýrobců pro vstup do OP podle četností odpovědí v %

Pramen: šetření ÚZEI

PŘÍLOHA 2.

SHRNUTÍ VYHODNOCENÍ PROGRAMU PODPOR VE VINOHRADNICTVÍ A VINAŘSTVÍ V ČR

V rámci společné organizace trhu je v České republice zaveden systém podpor pro vinohradnictví a vinařství. Pracovníky ÚZEI (Abrahamová a kol., 2017)³³ bylo provedeno vyhodnocení za sledované období 2013/14–2015/16. Dále bylo provedeno vyhodnocení pracovníky ÚZEI (Abrahamová a kol., 2019)³⁴ za období 2013/14–2017/18. V rámci aktuálního programu pro roky 2019–2023 bylo provedeno vyhodnocení prvního roku (2018/19) tohoto období.

Pro vinohradnictví je zavedeno opatření „Restrukturalizace“, pro vinařství je opatření „Investice na nová zařízení pro výrobu vinařských produktů“. To se dále dělí na podopatření „Zpracovatelské investice“ a podopatření „Investice na zlepšení technologie stáčení vín“.

Restrukturalizace

V opatření „Restrukturalizace“ byly v uvedených dvou uzavřených, a i v aktuálně probíhajícím období tři dotační tituly, a to „Změna odrůdové skladby vinice“, „Přesun vinice do svahu“ a od 15. 12. 2015 nově zavedený titul „Technika zlepšující obhospodařování vinic“. Dříve vedený titul „Snížení produkce révy vinné na jednom keři“ byl zrušen k 31. 7. 2014.

Tab. P 2.1: Plocha osázených vinic a počet pěstitelů v jednotlivých letech

	2014	2015	2016	2017	2018
Plocha osázených vinic	17 668	17 678	17 737	17 903	18068
Počet pěstitelů	18 500	18 300	18 200	17 900	17600

Pramen: Situační a výhledová zpráva réva vinná a víno

Tab. P 2.2: Restrukturalizace a přeměna vinic (ha)

Finanční rok	Snížení produkce révy vinné na 1 keři	Přesun vinice do svahu	Změna odrůdové skladby	Technika zlepšující obhospodařování vinic	CELKEM
2013/2014	216	0	263	-	479
2014/2015	3	0	259	-	262
2015/2016	15	0	284	-	299
2016/2017	-	0	273	14	287
2017/2018	-	0	238	22	260
2018/19	-	3,15	206,16	3,93	213,24

³³ Tematický úkol 47/4203/2017 „Vyhodnocení Programu podpor pro vinohradnictví a vinařství v České republice“ – výstup únor. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha.

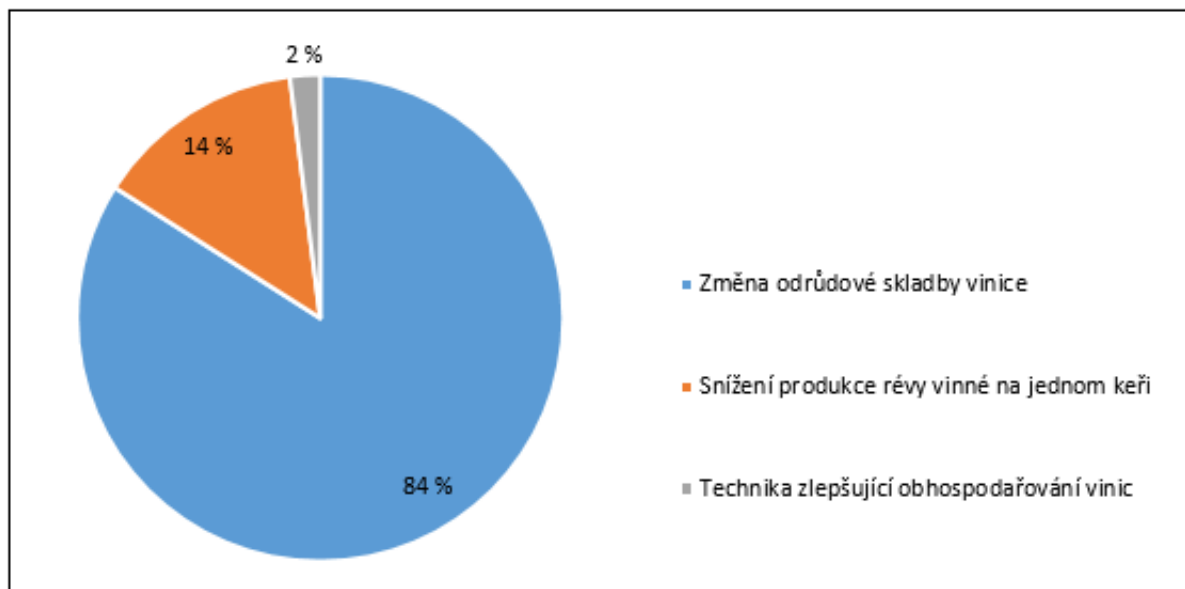
³⁴ Tematický úkol 43/4203/2019 „Vyhodnocení Programu podpor pro vinohradnictví a vinařství v České republice“ – výstup únor. Ústav zemědělské ekonomiky a informací, Praha.

CELKEM	234	3,15	1 523,16	39,93	1 800,24
---------------	------------	-------------	-----------------	--------------	-----------------

Pramen: SZIF

Dle TÚ 43/4203 byla nejvíce žádaným titulem „Změna odrůdové skladby“, který je každoročně žádán na více než 200 ha vinic.. V hodnoceném roce 2018/19 byl poprvé využit titul „Přesun vinice do svahu“.

Graf P 2.1 – Poměr hektarů vinic dle dotačního titulu v opatření Restrukturalizace za poslední uzavřené období 2013/14-2017/18

Pramen: SZIF, zpracoval ÚZEI

Ačkoliv se částka vyplácená v opatření „Restrukturalizace“ příliš neměnila, vzrůstal počet vyplacených žádostí. Zájem vinohradníků o podporu tedy stále je.

Tab. P 2.3: Počty vyplacených žádostí v jednotlivých finančních letech

Rok	Počet vyplacených žádostí
2013/2014	97
2014/2015	111
2015/2016	102
2016/2017	112
2017/2018	143
2018/2019	79
CELKEM	644

Pramen: SZIF

Tab. P 2.4: Vyplacená podpora na restrukturalizaci a přeměnu vinic (tis. Kč)

Finanční rok	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	CELKEM
Vyplacená podpora	102 250	113 602	111 464	111 447	109 590	91 214	639 567

Pramen: SZIF

Vzhledem k rozdílu mezi finančním a kalendářním rokem nelze přesně vypočítat procento zastoupení restrukturalizovaných vinic. Odhadem jsou každoročně restrukturalizovány z celkové výměry osázených vinic necelá 2 %.

Investice

Opatření „Investice“ má dvě podopatření – „Zpracovatelské investice“ a „Investice na zlepšení technologie stáčení vín“. V podopatření „Zpracovatelské investice“ jsou aktuálně tři tituly, a to „Dřevěný sud/dřevěná nádoba s minimálním obsahem 600 l“, dále „Speciální kvasná nádoba s aktivním potápěním matolinového klobouku pro výrobu červených vín“ a „Lis na hrozny“. U podopatření „Investice na zlepšení technologie stáčení vín“ je pouze jeden titul. Ve finančním roce 2013/14 byl titulem „Filtr na víno“. Od následujícího finančního roku 2014/15 byl nahrazen titulem „Cross-flow filtr“ což platí doposud.

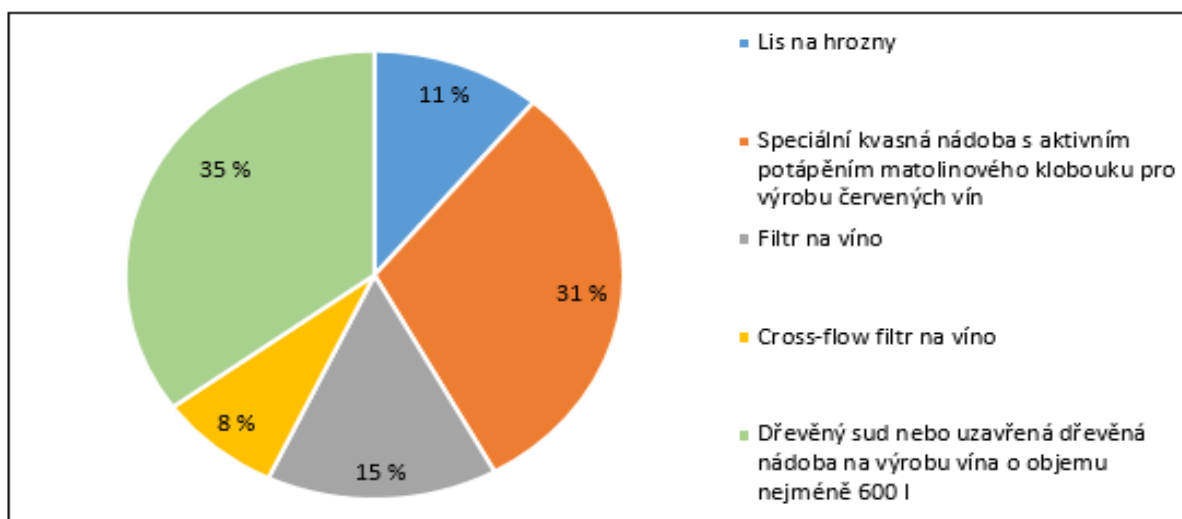
Vinaři projeví větší zájem o dotační tituly z podopatření „Zpracovatelské investice“, kde byl každoročně minimálně 50 žadatelů. Zájem o podopatření „Investice na zlepšení technologie stáčení vín“ byl enormní ve finančním roce 2013/14, v posledních letech se počet zájemců každoročně držel okolo deseti.

Tab. P 2.6: Počet žádostí a vyplacené částky na jednotlivá podopatření podle finančních let

Finanční rok	Počet žádostí			Vyplacená částka v tis. Kč		
	Zpracovatelské investice	Investice na zlepšení technologie stáčení vín	Celkem	Zpracovatelské investice	Investice na zlepšení technologie stáčení vín	Celkem
2013/2014	93	69	162	10 334,3	17 942,8	28 277,1
2014/2015	58	10	68	6 793,7	21 800,9	28 594,6
2015/2016	66	12	78	10 373,1	17 487,6	27 860,7
2016/2017	86	11	97	6 727,1	21 131,4	27 858,5
2017/2018	53	8	61	9 435,9	14 068,4	23 504,3
2018/2019	98	17	115	28 105,5	11 676,5	39 781,9
CELKEM	454	127	581	71 769,6	104 107,6	175 877,2

Pramen: SZIF

Graf P 2.2 – Poměr počtů vyplacených žádostí dle typu podpory v opatření Investice za poslední uzavřené období 2013/14-2017/18

Pramen: SZIF

PŘÍLOHA 3.

SHRNUTÍ VYHODNOCENÍ PODPOR VČELAŘSKÝCH PROGRAMŮ

Včelařství je v České republice podporováno již několik let na základě Českého včelařského programu. Ten vznikl z rozhodnutí Komise ES v rámci Společné organizace trhu. Tento podpůrný program běží v tříletých cyklech od roku 2005.

Aktuální Český včelařský program je schválen na období 2020 – 2022 Prováděcím rozhodnutím Komise (EU) 2019/974 ze dne 12. června 2019, kterým se schvalují vnitrostátní programy na zlepšení produkce včelařských produktů a jejich uvádění na trh předložené členskými státy podle nařízení EP a Rady (EU) č. 1308/2013 (dále jen „Prováděcí rozhodnutí EK“). Finanční podpory z tohoto programu jsou poskytovány chovatelům včel prostřednictvím platební agentury – SZIF. Podpory jsou zaměřené do opatření technická pomoc, boj proti varroáze, racionalizace kočování včelstev, úhrada nákladů na rozbory medu a obnovu včelstev. Financování je zajištěno z 50 % z prostředků EU a z 50 % z národního rozpočtu ČR.

K hlavním cílům tohoto včelařského programu patří podpora udržitelného chovu včel, zajištění stavů včelstev pro dostatečné opylení zemědělských kultur a planě rostoucích rostlin, technické vybavení pro včelaře, podpora vzdělávání atd. Program je současně zaměřen na zlepšení zdravotního stavu včelstev, na podporu větších včelařských provozů s počtem včelstev nad 150.

Tab. P 3.1: Přehled čerpání tříletého programu dotací podle opatření (v tis. Kč)

Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Meziroční index
Technická pomoc	24 030	34 460	36 897	35 629	34 307	26 877	31 264	35 882	25 576	25 050	97,9
Boj proti varroáze	11 448	11 112	15 949	18 932	17 238	27 513	23 263	25 574	30 155	32 180	106,7

Racionalizace kočování	11 503	5 016	4 478	3 867	2 259	2 159	2 320	2 082	1 650	1 031	62,5
Obnova včelstev	8 903	8 804	8 159	7 286	9 465	7 414	5 394	3 532	5 635	5 348	94,9
Rozbory medu	503	1 836	937	494	678	712	693	507	847	726	85,7
Celkem čerpáno	56 387	61 231	66 420	66 209	63 947	64 675	62 934	67 577	63 863	64 335	100,7
Možnost čerpání	56 389	62 653	66 421	66 212	63 947	64 677	62 939	67 580	63 863	64 336	100,7
Čerpání v %	100,0	97,7	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100	x

Pramen: SZIF

Prováděcím rozhodnutím EK pro jednotlivé roky je stanoven příspěvek UNIE pro Českou republiku ve výši 1 266 168 EUR (50 %), a to pro každý rok včelařského programu, tzn. pro rok 2020, 2021 a 2022. Celkový objem finančních prostředků tak činí na včelařský rok 2020 64 341 593 Kč.

Včelařství je ČR rovněž podporováno také prostřednictvím státní dotační politiky směrem k nestátním neziskovým organizacím. Včelařským spolkům jsou poskytovány finanční prostředky podle „Zásad vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními organizacemi státní správy“, a to na základě předloženého projektu, který je v rámci výběrového řízení posuzován.

Tab. P 3.2: Stav včelstev, produkce a výnos medu v ČR

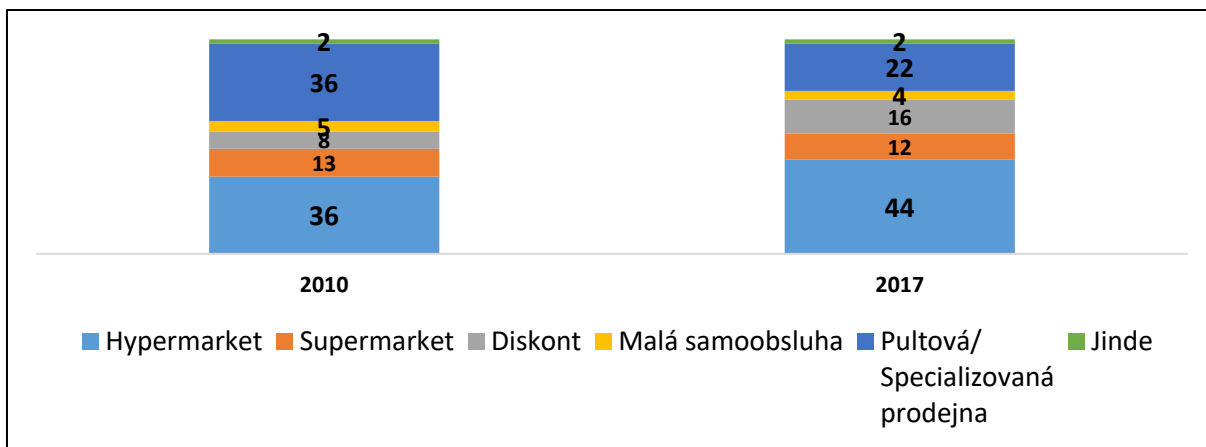
Ukazatel	MJ	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Meziroční index
Počet včelstev celkem	ks	497 946	528 186	565 419	540 705	553 040	603 392	596 313	662 253	649 530	650 622	100,2
Prům. počet včelstev na včelaře	ks	10,82	11,34	11,77	11,23	11,32	11,95	10,9 6	11,6 4	11,3 2	11,2 2	99,1
Produkce medu	t	6 891	7 455	11 301	7 331	8 063	7 163	9 228	10 113	9 339	8 966	96,0
Výnos medu na včelstvo	kg/r ok	13,84	14,11	19,99	13,56	14,58	11,87	15,4 8	15,2 7	14,6 9	14,2 4	96,9

Pramen: MZe

PŘÍLOHA 4.

HLAVNÍ NÁKUPNÍ MÍSTA VYBRANÝCH SKUPIN POTRAVIN

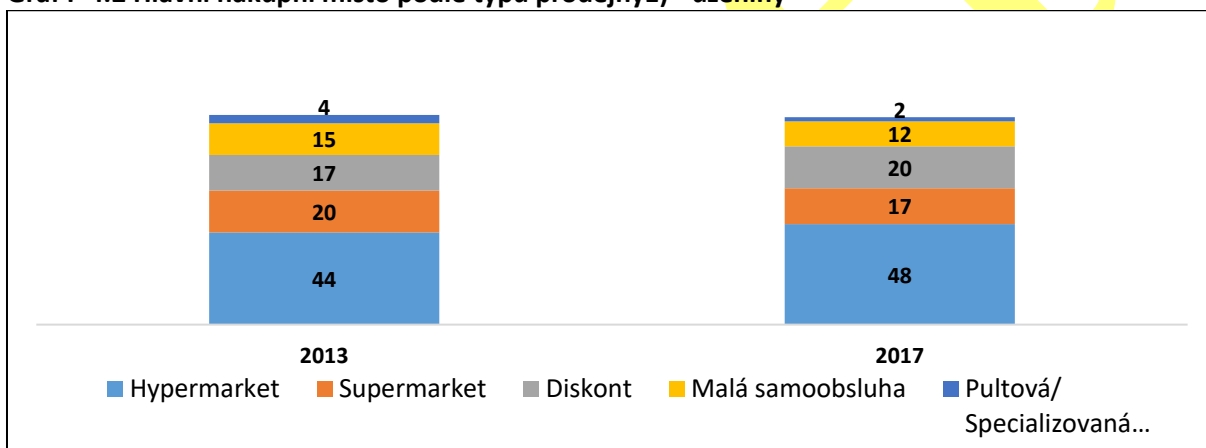
Graf P 4. 1 Hlavní nákupní místo podle typu prodejny¹⁾ - čerstvé maso

1) % podíl z těch, kteří danou potravinu nakupují.

2) Pramen: Zpracováno ÚZEI z dat GfK Czech; jedná se o poslední dostupné údaje, nová studie z roku 2019 „Shopper GfK“ tyto informace nezahrnuje.

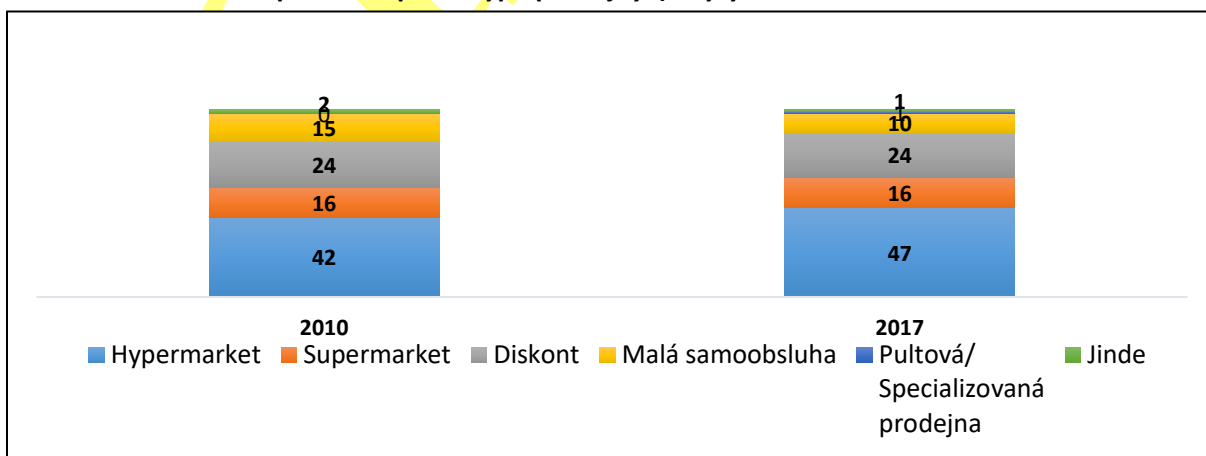
Graf P 4.2 Hlavní nákupní místo podle typu prodejny1) - uzeniny

1) % podíl z těch, kteří danou potravinu nakupují.

3) Pramen: Zpracováno ÚZEI z dat GfK Czech; jedná se o poslední dostupné údaje, nová studie z roku 2019 „Shopper GfK“ tyto informace nezahrnuje.

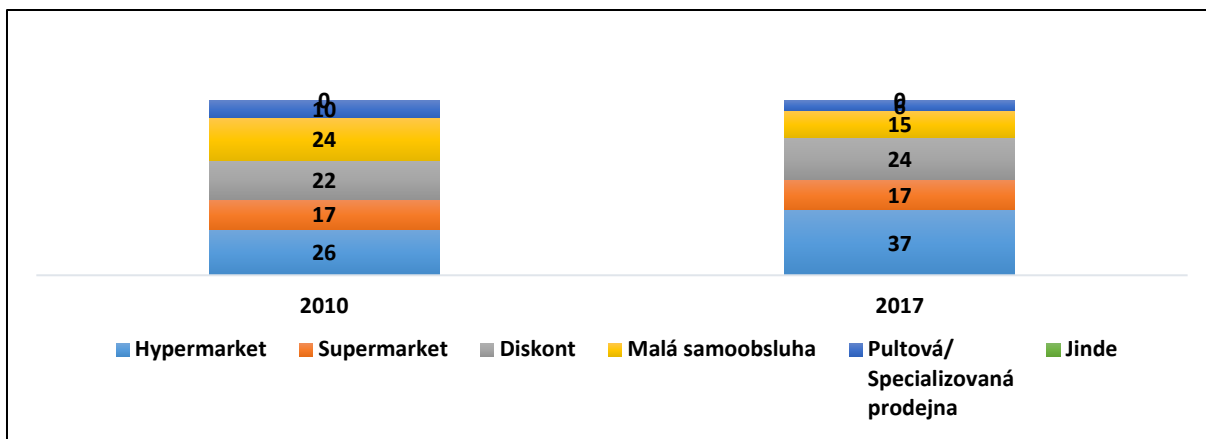
Graf P 4.3 Hlavní nákupní místo podle typu prodejny1) - sýry

1) % podíl z těch, kteří danou potravinu nakupují.

4) Pramen: Zpracováno ÚZEI z dat GfK Czech; jedná se o poslední dostupné údaje, nová studie z roku 2019 „Shopper GfK“ tyto informace nezahrnuje.

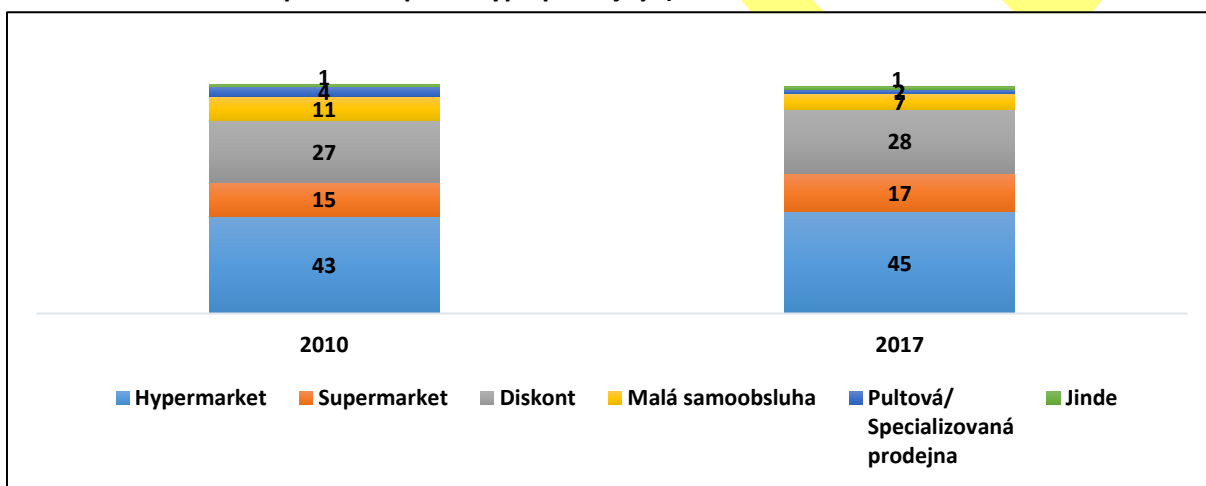
Graf P 4. 4 Hlavní nákupní místo podle typu prodejny1) – čerstvé pečivo

1) % podíl z těch, kteří danou potravinu nakupují.

5) Pramen: Zpracováno ÚZEI z dat GfK Czech; jedná se o poslední dostupné údaje, nová studie z roku 2019 „Shopper GfK“ tyto informace nezahrnuje.

Graf P 4. 5 Hlavní nákupní místo podle typu prodejny¹⁾ – ovoce a zelenina

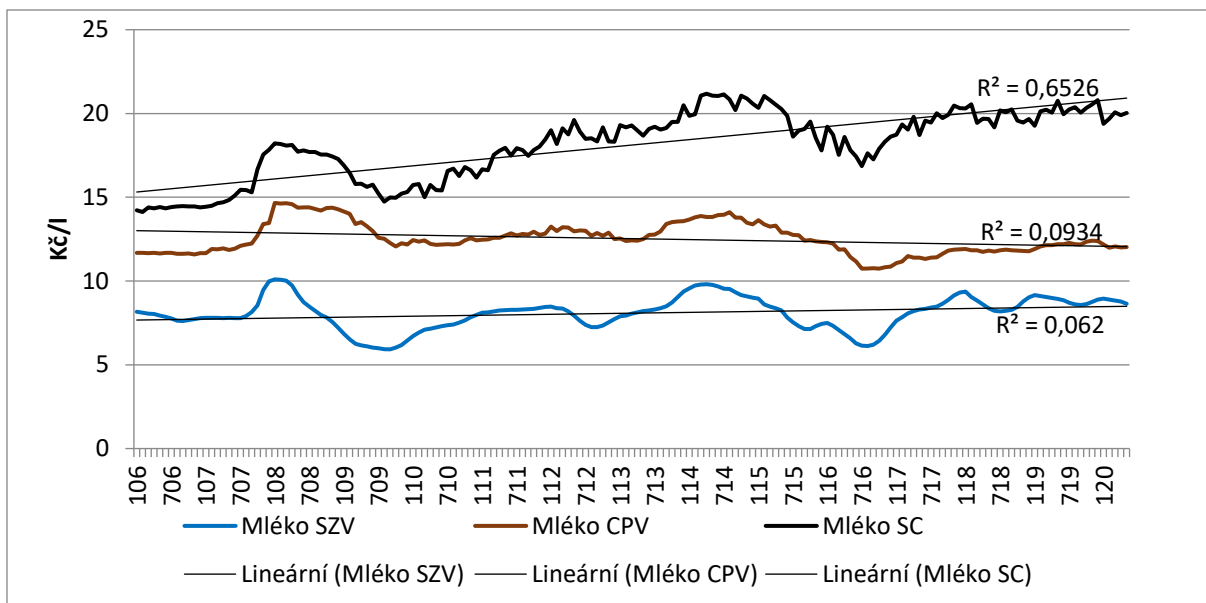
1) % podíl z těch, kteří danou potravinu nakupují.

6) Pramen: Zpracováno ÚZEI z dat GfK Czech; jedná se o poslední dostupné údaje, nová studie z roku 2019 „Shopper GfK“ tyto informace nezahrnuje.

PŘÍLOHA 5.

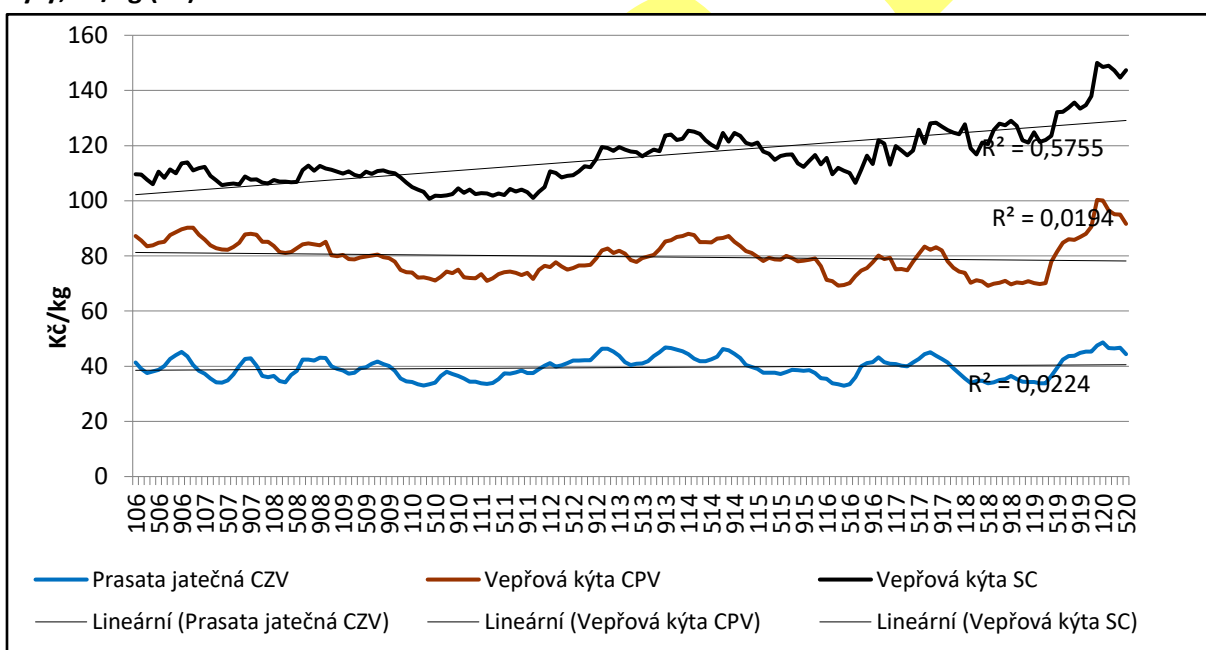
POROVNÁNÍ CZV, CPV A SC V ODVĚTVÍ MLÉKA, VEPŘOVÉHO A DRŮBEŽÍHO MASA.

Graf P 5. 1 Vývoj cen mléka kravského I a Q tř.j., Kč/ tis.l (CZV), mléka polotučného, Kč/l (CPV), mléka polotučného pasterovaného, Kč/l (SC)

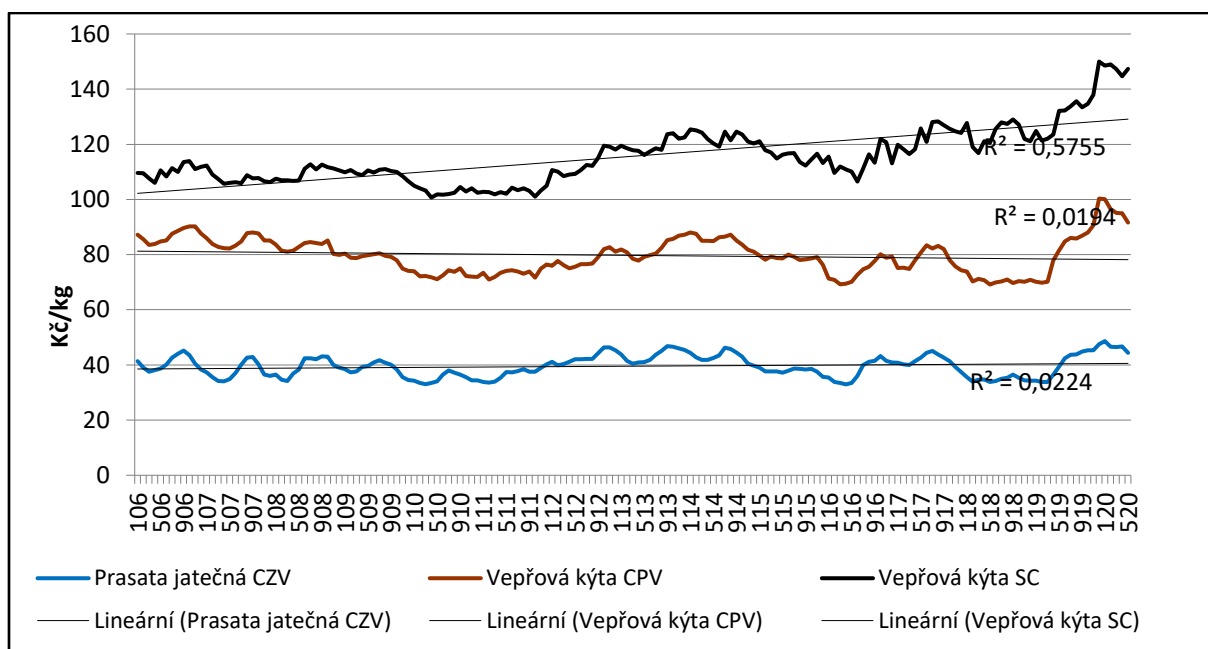
Pramen: ÚZEI dle dat ČSÚ

Graf P 5. 2 Vývoj cen prasat jatečných tř.j. SEU v JUT, Kč/t (CZV), vepřové kýty, Kč/kg (CPV), vepřové kýty, Kč/kg (SC)

Pramen: ÚZEI dle dat ČSÚ

Graf P 5. 3 Vývoj cen kuřat jatečných, Kč/t (CZV), kuřat kuchaňch, Kč/kg (CPV), kuřat kuchaňch, Kč/kg (SC)

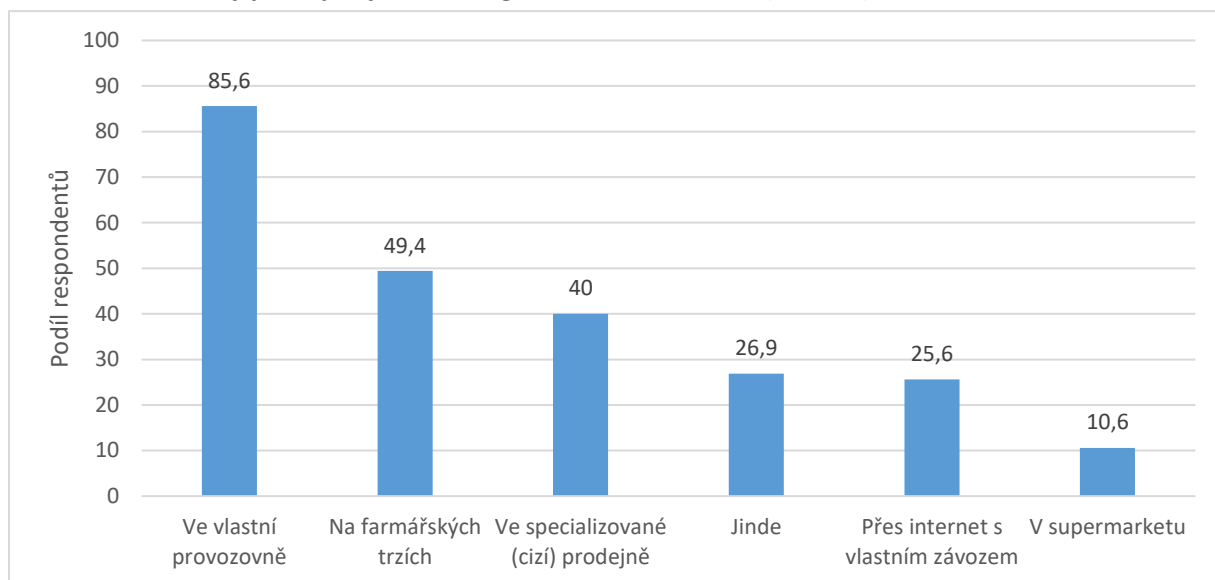

Pramen: ÚZEI dle dat ČSÚ

PŘÍLOHA 6.

FORMÁTY PRODEJE VÝROBCŮ S REGIONÁLNÍ ZNAČKOU ARZ

Graf P 6. 1 Formáty prodeje výrobců s regionální značkou ARZ (n = 160)

Pramen: Výzkum ÚZEI a Technologického centra AV ČR